

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARI KAPSAMINDA
ERTELENMİŞ VERGİ VE VERGİ ORANLARINDAKİ DEĞİŞİKLİĞİN
İŞLETME KARLILIĞINA ETKİSİ: BORSA İSTANBUL'DA KAYITLI
İŞLETMELER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Mahmut Semih ŞEKERCİOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2017

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI**

**ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARI KAPSAMINDA
ERTELENMİŞ VERGİ VE VERGİ ORANLARINDAKİ DEĞİŞİKLİĞİN
İŞLETME KARLILIĞINA ETKİSİ: BORSA İSTANBUL'DA KAYITLI
İŞLETMELER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Mahmut Semih ŞEKERCİOĞLU

Danışman: Prof. Dr. Turgut ÇÜRÜK

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Mehmet Ünsal MEMİŞ

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Alpaslan YAŞAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2017

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından İşletme Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Turgut ÇÜRÜK
(Danışman)

Üye: Doç. Dr. Mehmet Ünsal MEMİŞ

Üye: Yrd. Doç. Dr. Alpaslan YAŞAR

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

.../.../2017

Prof. Dr. Hüseyin Mahir FİSUNOĞLU
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
 - Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
 - Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
 - Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
 - Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,
- bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. / / 20...

Mahmut Semih ŞEKERCİOĞLU

ÖZET

ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARI KAPSAMINDA ERTELENMİŞ VERGİ VE VERGİ ORANLARINDAKİ DEĞİŞİKLİĞİN İŞLETME KARLILIĞINA ETKİSİ: BORSA İSTANBUL'DA KAYITLI İŞLETMELER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Mahmut Semih ŞEKERCİOĞLU

Yüksek Lisans Tezi, İşletme Ana Bilim Dalı,

Danışman: Prof. Dr. Turgut ÇÜRÜK

Haziran 2017, 103 sayfa

Dönem faaliyetlerinin sonucu olarak ortaya çıkan, ancak zamanlama ve ölçüm farklarından dolayı gelecekteki ödenecek vergiyi etkileyecek olan ertelenmiş vergi, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na (UFRS) göre hazırlanmış finansal tablolarda yer almaktadır. Ertelenmiş verginin finansal durum tablosunda ve işletme kar zarar tablolarında yer alması verginin mali analizdeki etkisini artırmıştır.

Çalışmada, vergi oranlarındaki değişimin neden olacağı TMS 12 Gelir Vergileri standardına göre hesaplanarak muhasebeleştirilen ertelenmiş vergideki farklılaşmanın işletme karlılığına etkisi ele alınmıştır. Bu kapsamda finansal tabloları UFRS'ye göre oluşturulan ve Borsa İstanbul (BİST) 100 endeksinde yer alan şirketler, ertelenmiş vergi yapılarına göre sınıflandırılmış ve farklı vergi oranlarında oluşan Öz kaynak Karlılığı (ROA), Varlıkların Karlılığı (ROE) ve Satışların Karlılığı (ROS) oranları hesaplanmış ve analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, işletmelerin vergi oranlarındaki değişimden ertelenmiş vergi yapıları nedeniyle farklı şekillerde etkilenebileceğini göstermektedir. Vergi oranlarındaki artış, net ertelenmiş vergi gelirin sahip işletmelerin oluşturduğu sınıfın karlılık oranlarını artırmış, net ertelenmiş vergi giderine sahip işletmelerin oluşturduğu sınıfın ise karlılık oranlarının azalmasına neden olmuştur. Vergi oranlarındaki azalış ise tam tersi etkiler yaratmıştır.

Anahtar kelimeler: Ertelenmiş vergi, karlılık oranları, vergi oranı

ABSTRACT

DEFERRED TAXES IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL ACCOUNTING STANDARDS AND THE IMPACT OF CHANGES IN CORPORATE TAX RATE ON THE PROFITABILITY OF COMPANIES: A RESEARCH ON COMPANIES REGISTERED IN BORSA ISTANBUL

Mahmut Semih ŞEKERCİOĞLU

Master Thesis, Department of Business Administration

Supervisor: Prof. Dr. Turgut ÇÜRÜK

June 2017, 103 pages

Deferred taxes occurred as a result of the current period activities but will affect to futures payable taxes because of timing and measurement differences, appears on the IFRS financial tables. Thus, deferred tax appears on the balance sheet and profit and loss tables, leads to tax effect increase on financial analysis.

In this study, deferred taxes changing effects on profitability, that calculated and accounted according to IAS 12 Income Taxes through tax rate changing, are analyzed. In this object the companies profitability ratios like return on equity (ROA), return on assets (ROE), return on sales (ROS), calculated and analyzed in a different way that traded in BIST 100 index and their financial tables prepared in accordance with IFRS completely.

The research findings show that each company context of the study affected differently by tax rate changing because of their deferred tax structure. Increase in tax rate, caused the increase of the class profitability ratios that occurs the companies have net deferred tax income; on the other hand caused the decrease of the class profitability ratios that occurs the companies have net deferred tax expense. The decrease in tax rate has the opposite effect.

Keywords: Deferred tax, profitability ratios, tax rate

ÖNSÖZ

Günümüz dünyasında bireysel ve kurumsal yatırımcıların yatırım kararlarını doğru şekilde vermesini sağlamaya yönelik çeşitli bilgiler üretilmektedir. Bunlardan en önemlilerinden biri ise işletme faaliyetleri çerçevesinde hazırlanan finansal tablolardır.

Uluslararası muhasebe standartına göre hazırlanan finansal tabloların tüm bileşenleri itibarıyla muhasebe ilkelerine uygun olarak hazırlanması, işletme dönem faaliyet sonuçlarının tam olarak yansıtılmasını ve böylece muhasebenin amaçlarına ulaşmasına yardımcı olacaktır. Bu kapsamda vergi giderinin de herhangi bir gider gibi tahakkuk esası ve dönemsellik ilkesine uygun olarak muhasebeleştirilmesi önem arz etmektedir. Böylece işletme faaliyetlerinin vergi dahil tüm sonuçları finansal tablolarda yer alacak ve tabloların işletmelerin gerçek durumunu yansıtması sağlanabilecektir.

Döneme ilişkin faaliyetlerden kaynaklanan ancak gelecek dönemlerde ödenecek veya indirim sağlayacak vergi tutarının, faaliyetlerin gerçekleştiği dönem finansal tablolarında yer alması, verginin finansal tablolar üzerindeki etkisini artırmıştır.

Araştırmada ertelenmiş verginin finansal tablolarda sunumu ele alınarak, olası vergi oranı değişimlerinin farklı ertelenmiş vergi yapısına sahip şirketlerin karlılık oranlarına olan etkisi ortaya konulmuştur.

Çalışma esnasında değerli katkılarıyla bana yol gösteren değerli danışmanım Sayın Prof. Dr.Turgut ÇÜRÜK'e teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca desteğini ve güvenini çalışmalarım boyunca sürdüren, hep yanımda olan aileme şükranlarımı sunarım.

Mahmut Semih ŞEKERCİOĞLU

Haziran 2017, Adana

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
KISALTMALAR.....	x
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem	2
1.2. Amaç	3
1.3. Araştırmanın Yöntemi.....	3
1.4. Araştırmanın Planı	4

BÖLÜM II

UFRS GELİŞİM SÜRECİ İLE TÜRKİYE MUHASEBE UYGULAMALARI VE VERGİ SİSTEMİ

2.1. UFRS.....	5
2.2. Türkiye Muhasebe Uygulamaları ve UFRS	6
2.3. Vergi Usul Kanunu Ve Türk Vergi Sistemi.....	8
2.3.1. Sermaye Şirketlerinin Vergilendirilmesi Sürecinde Giderler, İstisnalar ve Zarar Mahsubu	12
2.3.1.1. Safi Kurum Kazancının Tespitinde Dikkate Alınacak Giderler ..	12
2.3.1.2. Kurum Kazancının Tespitinde Dikkate Alınamayacak Giderler.	16
2.3.1.3. Zarar Mahsubu.....	17
2.3.1.4. Kurumlar Vergisinden İstisna Olan Kazançlar.....	18

BÖLÜM III

FİNANSAL RAPORLAMAYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE FİNANSAL TABLOLARIN SUNULUŞU

3.1. Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve	21
3.2. TMS 1-Finansal Tabloların Sunuluşu	27
3.2.1. Ertelenmiş Verginin Finansal tablolar Üzerine Etkilerine İlişkin Örnek İşletmeler.....	32

BÖLÜM IV

ERTELENMİŞ VERGİ VE TMS 12 KAPSAMINDA MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

4.1. Vergi Borçları Yaklaşımı	37
4.2. Vergi Etkili Muhasebe Yaklaşımı	37
4.2.1. Erteleme Yöntemi	38
4.2.2. Yükümlülük Yöntemi	38
4.3. Ertelenmiş Vergi ve Muhasebe Standartları	39
4.4. Ertelenmiş Vergi Unsurları	40
4.4.1. Sürekli Farklar.....	40
4.4.2. Geçici Farklılıklar	41
4.4.2.1. Ertelenmiş Vergi Varlığı (İndirilebilir Geçici Farklar)	42
4.4.2.2. Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü (Vergiye Tabi Geçici Farklar)..	43
4.5. TMS 12'ye Göre Ertelenmiş Verginin Muhasebeleştirme İlkeleri.....	45
4.5.1. Maddi Duran Varlıklar Nedeniyle Oluşan Geçici Farklar;.....	48
4.5.2. Kıdem Tazminatı Karşılığından Kaynaklanan Ertelenmiş Vergi	50
4.5.3. Hisse Senetleri Değer Artışından Kaynaklı Ertelenmiş Vergi.....	52
4.6. Literatürde Yer Alan Çalışmalar	54

BÖLÜM V

VERGİ ORANLARINDAKİ DEĞİŞİMİN TFRS KAPSAMINDA ERTELENMİŞ

VERGİ HESAPLAYAN İŞLETMELERİN KARLIĞINA ETKİSİ: BİST 100

ENDEKSİ ÜZERİNE UYGULAMA

5.1. Araştırma Metodolojisi	62
5.1.1. Ana Kütle ve Örneklem	62
5.1.2. Verilerin Toplanması	64
5.1.2.1. Ertelenmiş Vergi Tutarlarına İlişkin Veriler	64
5.2.1.2. Karlılık Oranlarına İlişkin Veriler	67
5.1.3. Verilerin Sınıflandırılması	71

BÖLÜM VI

ARAŞTIRMA BULGULARI

6.1. Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketlerin Değerlendirilmesi.....	74
6.2. Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Şirketlerin Değerlendirilmesi.....	80
6.3. İnceleme Kapsamındaki Tüm Şirketlerin Değerlendirilmesi.....	84
6.4. Farklı Vergi Oranlarında Oluşan Karlılık Oranlarının Test Edilmesi.....	88
6.4.1. Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketlerin Test Edilmesi	91
6.4.2. Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketler ile Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Şirketler Arasındaki Farkın Test Edilmesi.....	93

BÖLÜM VII

SONUÇ

7.1. Sonuç.....	94
7.2. Araştırmanın Kısıtları.....	97
7.3. Araştırmanın Literatüre Olan Katkısı.....	98
7.4. Geleceğe Yönelik Araştırma Önerileri.....	98
KAYNAKÇA.....	99
ÖZGEÇMİŞ.....	103

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BİST	: Borsa İstanbul
EC	: Avrupa Komisyonu
EVV	: Ertelenmiş Vergi Varlığı
EVGE	: Ertelenmiş Vergi Geliri
EVĞİ	: Ertelenmiş Vergi Gideri
EVY	: Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü
GVK	: Gelir Vergisi Kanunu
KGK	: Kamu Gözetimi ve Muhasebe Standartları Kurumu
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KVK	: Kurumlar Vergisi Kanunu
IASC	: Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi
IASB	: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
MSUGT	: Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
ROA	: Aktif Karlılığı
ROE	: Öz kaynak Karlılığı
ROS	: Satışların Karlılığı
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
UFRS	: Uluslararası Finansal Muhasebe Standartları
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
US GAAP	: Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları
VUK	: Vergi Usul Kanunu

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. BİM A.Ş Dönem Sonu Vergi Mutabakatı.....	20
Tablo 2. Ertelenmiş Verginin Tespiti-Sasa Polyester Sanayi A.Ş Finansal Tablolar Özeti.....	32
Tablo 3. Ertelenmiş Verginin Tespiti-Trakya Cam Sanayi A.Ş Finansal Tablolar Özeti.....	34
Tablo 4. İndirilebilir Geçici Farkların Oluşumu.....	42
Tablo 5. Vergilendirilebilir Geçici Farkların Oluşumu	43
Tablo 6. Araştırma Kapsamında Yer Alan Şirketler (75 Şirket)	63
Tablo 7. Ertelenmiş Verginin Tespiti-Afyon Çimento Finansal Tablolar Özeti	66
Tablo 8. Karsan Otomotiv-Vergi Oranları İtibarıyla Ertelenmiş Vergi Tespiti ve Hesaplanması.....	70
Tablo 9. Karsan Otomotiv-Vergi Oranları İtibarıyla Karlılık Oranları	70
Tablo 10. % 20 Vergi Oranında Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketler ve Karlılık Oranları (Küçükten Büyüğe)	72
Tablo 11. % 20 Vergi Oranında Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Şirketler ve Karlılık Oranları (Küçükten Büyüğe)	73
Tablo 12. % 20 Vergi Oranında Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketlerin Vergi Oranları İtibarıyla Ertelenmiş Vergi ve Ödenecek Vergi Tutarları	76
Tablo 13. % 20 Vergi Oranında Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Şirketlerin Vergi Oranları İtibarıyla Ertelenmiş Vergi ve Ödenecek Vergi Tutarları	81
Tablo 14. İnceleme Kapsamındaki Tüm Şirketlerin Ertelenmiş Vergi Geliri / Gideri Tutarları ve Dağılımı.....	84
Tablo 15. Vergi Oranları İtibarıyla Şirketlerin Net Karlılığındaki Değişim.....	86
Tablo 16. Vergi Oranları İtibarıyla Şirketlerin Öz Kaynağındaki Değişim.....	86
Tablo 17. Veri Gruplarının Shapiro-Wilk Normallik Testi Sonuçları	90
Tablo 18. Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketlerin Bağlı Örneklem T-Testi ve Wilcoxon Testi Sonuçları	91
Tablo 19. Net Vergi Geliri Sahibi Şirketlerin Wilcoxon Testi Sonuçları	92
Tablo 20. Veri Gruplarının Karşılaştırılması Bağımsız Örneklem T-Testi ve Mann Whitney U Testi Sonuçları	93

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1. Vergi Oranları İtibarıyla ROA	
Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip 44 Şirket	78
Şekil 2. Vergi Oranları İtibarıyla ROE	
Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip 44 Şirket	79
Şekil 3. Vergi Oranları İtibarıyla ROS	
Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip 44 Şirket	79
Şekil 4. Vergi Oranları İtibarıyla ROA	
Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip 31 Şirket	83
Şekil 5. Vergi Oranları İtibarıyla ROE	
Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip 31 Şirket	83
Şekil 6. Vergi Oranları İtibarıyla ROS	
Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip 31 Şirket	84
Şekil 7. Vergi Oranları İtibarıyla Tüm Şirketler ROA	87
Şekil 8. Vergi Oranları İtibarıyla Tüm Şirketler ROE	87
Şekil 9. Vergi Oranları İtibarıyla Tüm Şirketler ROS	88

BÖLÜM I

GİRİŞ

Vergi temelli muhasebe anlayışının yaygın olduğu Türkiye'de, son yıllarda muhasebe alanında Avrupa Birliği'nin (AB) de etkisiyle çeşitli gelişmeler yaşanmaktadır. Söz konusu gelişmeler ile birlikte muhasebe Türkiye de, vergi matrahının tespitini sağlayacak bir araç olmaktan daha çok, işletmenin gerçek durumunu genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun olarak yansıtan bir araç haline almaktadır. Vergi temelli muhasebe anlayışının bu denli yaygınlaşarak, muhasebenin temel amacının önüne geçmesinin en önemli nedeni ise kamu otoritesidir. Sermaye piyasalarının ve bağımsız denetimin yeteri kadar gelişmemiş olması ve vergisel denetimin yapıyor olması işletmelerin vergisel amaçlı muhasebe tutmalarına yol açmıştır.

Türkiye de, Avrupa Birliği düzenlemelerine paralel olarak 2005 yılından itibaren halka açık şirketlerin¹, 2006 yılından itibaren ise banka ve sigorta şirketlerinin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları² (UFRS / UMS) kapsamında finansal tablo hazırlamaları zorunlu kılınmıştır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun³ (TTK) yasalması ile birlikte tüm sermaye şirketlerinin 01.01.2013 tarihinden itibaren UFRS ile birebir uyumlu Türkiye Finansal Raporlama Standartları'na (TFRS/TMS) uygun olarak finansal tablo hazırlamaları zorunlu tutulmuştur. Ancak Kanun'da daha sonra yapılan değişiklikler ile söz konusu düzenlemelerin kapsamı daraltılmış ve hangi işletmelerin TFRS'ye göre finansal tablo hazırlamak zorunda oldukları hususu Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu'nun (KGK) kararına bırakılmıştır. TFRS'nin uygulanması aynı zamanda standartlarda yer alan ilke ve esasların da tam olarak uygulanmasını gerektirmektedir.

Vergi idaresinin vergi alacağını doğru şekilde tespit etmek ve denetimi sağlamak amacı ile muhasebenin işletme faaliyet sonuçlarını gerçeğe uygun bir şekilde yansıtmak amacı birbiriyle farklı amaçlardır. Bu durumda finansal tablolara hâkim olan ilkelerin farklılaşması son derece doğaldır. Bu durum ayrıca; değerlendirme, gelir, gider, hâsılat gibi muhasebeye yön veren terimlerin anlamlarının farklılaşmasına, tahakkuk ilkesinden

¹ Bu çalışmada işletme ve şirket kavramları eş anlamlı olarak kullanılmıştır.

² Bu çalışmada Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS), Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS), Türkiye Muhasebe Standartları (TMS), Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) eş anlamlı olarak kullanılmıştır.

³ 14.02.2011 Tarih ve 27846 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

sapmaya ve sonuç olarak da zamanlama ve ölçüm farklarına yol açarak ticari kar, mali kar ayırımına neden olmaktadır.

Mali kara göre hesaplanan ve döneme ilişkin olarak vergi idaresine ödenmesi gereken verginin yanı sıra, yine dönem faaliyetlerinin sonucu olarak ortaya çıkan, ancak zamanlama ve ölçüm farklarından dolayı gelecekteki ödenecek verginin bir parçası niteliğinde olan ertelenmiş vergi, UFRS'ye göre hazırlanan finansal tablolarda yer almaktadır. Ertelenmiş verginin finansal durum tablosunda ve işletme kar zarar tablolarında yer alması, verginin mali analizdeki etkisini artırmıştır.

Finansal tablolarda yer alan ertelenmiş vergi, tahakkuk ettiği dönemden sonraki dönemlere ait mali karın tespitinde nasıl dikkate alınacağına bağlı olarak, tahakkuk ettiği dönemde işletmeleri gelir ve gider anlamında farklı şekiller de etkileyebilmektedir. Bu durum işletmelerin vergi oranlarındaki değişimlerden de ertelenmiş vergi yapılarına bağlı olarak farklı şekiller de etkilenme sonucunu doğurabilmektedir.

1.1. Problem

UFRS kapsamında verginin dönem faaliyetlerinin bir parçası olarak oluşan herhangi bir gider gibi değerlendirilmesi, finansal tablolar da yer alacak vergi giderinin hesaplanmasında ve sunuluşunda değişiklik meydana getirmektedir. Bu durum dönem faaliyetleri kapsamında tahakkuk eden tüm verginin ne şekilde muhasebeleştirileceği, sunulacağı ve hangi dönem finansal tablolarında yer alacağı tartışmalarını beraberinde getirmiş ve çeşitli teorilerin gelişmesine yol açmıştır.

Uluslararası Muhasebe Standartları'nda da benimsenen ilkeye göre, idareye ödenecek verginin yanı sıra dönem faaliyetlerinin sonucu olarak oluşan ve gelecek yılda veya yıllarda vergi idaresine ödenecek vergiyi azaltacak veya artıracak olan ertelenmiş verginin, işletmenin diğer faaliyet sonuçları gibi tahakkuk esasına ve dönemsellik ilkesine uygun olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Verginin, işletme finansal tablolarında daha farklı şekillerde ve düzeyde yer alması finansal tablolarda vergi etkisini artırmış ve finansal tablo analiz sonuçları üzerinde farklı etkiler yaratmıştır.

Ancak ertelenmiş vergi işletmenin faaliyetlerine ve içerisinde bulunduğu sektöre bağlı olarak, işletmeleri vergi gideri veya geliri anlamında farklı yönde etkileyebilmektedir. Bu durum, olası vergi oranı değişimlerinden, şirketlerin farklı düzeylerde ve şekillerde etkilenme sonucunu doğurmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) Kurumlar Vergisi oranının düşüşünün beklenmesi konuya ilişkin tartışmaları artırmış ve olası etkileri araştırılmıştır. Bu tartışmaların temel sebebi de şirketlerin farklı ertelenmiş vergi pozisyonlarına sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Uzun vadede vergi oranlarındaki düşüşün şirketlerin performansını artıracak beklenmekte iken, kısa vadede ertelenmiş vergi yapısındaki farklılıklardan dolayı şirket karlılığını artırma veya düşürme etkisi de görülebilmektedir. Bu durum şirketlere yatırım yapacak yatırımcıların kararlarını da etkileyeceğinden dolayı, şirket yöneticilerinin vergi oranındaki düşüşe ilişkin farklı tepkilerine yol açmıştır (Poterba, Seidman, Nirupama, 2010, s. 1).

Türkiye'de ertelenmiş verginin işletme karlılığına etkisine yönelik sınırlı sayıda çalışmalar olmakla birlikte, vergi oranlarındaki değişme durumunda işletmelerin ertelenmiş vergi yapısı dolayısıyla söz konusu artıştan ne şekilde etkilenebileceğine yönelik detaylı ve uygulamalı bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

1.2. Amaç

Bu çalışmanın amacı, vergi oranlarındaki değişimin neden olacağı TMS 12 Gelir Vergileri standardına göre hesaplanarak muhasebeleştirilen ertelenmiş vergideki farklılaşmanın işletme karlılığına etkisini tespit etmektir.

Şirketlerin farklı ertelenmiş vergi yapısına sahip olmalarından dolayı, vergi oranındaki değişimlerden farklı şekillerde etkilenebilecekleri beklenir. Ertelenmiş verginin farklı etkilerini gösterebilmek amacıyla, araştırma kapsamındaki işletmeler ertelenmiş vergi yapılarına göre çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmuş ve elde edilen veriler istatistikî testlere tabi tutularak analiz edilmiştir.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada finansal tabloları TFRS'ye göre oluşturulan ve 2013 yılında Borsa İstanbul (BİST) 100 endeksinde yer alan 100 şirketten, rastgele örneklem yoluyla seçilmiş 75 şirketin finansal tablolarına göre hesaplanan karlılık oranlarına ertelenmiş verginin etkisi, vergi oranlarındaki değişim suretiyle ele alınmıştır. Bu doğrultuda şirketlerin farklı vergi oranlarında oluşan; Varlıkların Karlılığı (ROA), Öz Kaynak Karlılığı (ROE) ve Satışların Karlılığı (ROS) oranları hesaplanmıştır.

Araştırmada net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketler ile net ertelenmiş vergi giderine sahip şirketlerin vergi oranlarındaki değişimden farklı yönde etkilenmelerinden

dolayı, inceleme konusu şirketler iki gruba ayrılarak ertelenmiş verginin farklı etkileri incelenmiştir. Ertelenmiş vergi gelirin sahip şirketler bir grup, ertelenmiş vergi giderine sahip şirketler ise diğer bir grup olarak değerlendirilerek; sınıflara göre oluşan grup finansal tabloları üzerinden yukarıda yer verilen karlılık oranları hesaplanmıştır.

Araştırma kapsamındaki tüm şirketlerin farklı vergi oranlarında oluşan öz kaynak ve kar rakamları da toplanarak ve birbirleriyle karşılaştırılarak, vergi oranlarındaki değişimin endekse yönelik toplam etkisi de ortaya konulmuştur.

Ayrıca araştırma kapsamındaki her bir şirketin farklı vergi oranlarında oluşan karlılık oranları çeşitli sınıflandırmalara tabi tutularak, söz konusu oranlar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına yönelik parametrik ve nonparametrik testler uygulanmıştır.

1.4. Araştırmanın Planı

Vergi oranlarındaki değişimin neden olacağı TMS 12 Gelir Vergileri standardına göre hesaplanarak muhasebeleştirilen ertelenmiş vergideki farklılaşmanın işletme karlılığına etkisini araştıran bu çalışma yedi bölümden oluşmaktadır.

Araştırmanın birinci bölümü; problemin tespiti, çalışmanın amacı ve yöntemi hakkında bilgi veren giriş bölümüdür. İkinci bölümde UFRS'nin gelişim süreci ile Türk vergi sistemi ve muhasebe uygulamalarına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde TFRS Kavramsal Çerçeve ve Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı ele alınmış, örnek işletmeler üzerinden ertelenmiş verginin sunumu analiz edilmiştir. Dördüncü bölümde ise ertelenmiş vergi kavramına yer verilmiş, ertelenmiş vergiye yol açan unsurlar irdelenmiş ve Uluslararası Muhasebe Standartlarının birebir çevirisi niteliğinde olan Türkiye Muhasebe Standartları kapsamında ertelenmiş verginin muhasebeleştirilmesi incelenmiştir. Beşinci bölümde araştırma yöntemine ve uygulamaya yer verilmiş; altıncı bölümde gerçekleştirilen uygulama sonuçları, yapılan sınıflandırmalar çerçevesinde yorumlanarak şekiller vasıtasıyla sunulmuş ve sonuçlar istatistikî testlere tabi tutularak değerlendirilmiştir. Yedinci ve son bölümde ise uygulamanın genel sonuçları değerlendirildikten sonra, çalışmanın kısıtları ve literatüre olan katkısı ile geleceğe yönelik araştırma önerilerine yer verilmiştir.

BÖLÜM II

UFRS GELİŞİM SÜRECİ İLE TÜRKİYE MUHASEBE UYGULAMALARI VE

VERGİ SİSTEMİ

Globalleşme ile birlikte ülkeler arasındaki ticaret hacmi artmış ve çok uluslu şirketler oluşmaya başlamıştır. Bunun sonucunda ise ülkeler arası para ve sermaye transferleri artış göstermiş, uluslararası piyasalar oluşmuş ve çeşitli şirket birleşmeleri ortaya çıkmıştır.

Ülkelerin sosyal ve ekonomik gelişmişlik farkları, ticaret alanındaki iç hukukları ve vergi düzenlemeleri uluslararası ticarete anlayış farklılıklarının ortaya çıkmasına ve beraberinde de çeşitli sorunlara yol açmıştır. Bu sorunların en önemlilerinden bir tanesi de muhasebe alanında yaşanmıştır. Her ne kadar genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ülkelerin muhasebe uygulamalarına yön verse de, ülkeler arasındaki kültürel, ekonomik ve çevresel faktörlerdeki farklılıklar, uluslararası arena da farklı muhasebe düzenlemelerine yol açmıştır. Söz konusu farklılıkların nasıl en aza indirileceği ise bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum küresel anlamda ticaret hacmini ve para ve sermaye piyasalarını etkilemiştir. Öyle ki 1 Ocak 2005'den itibaren Avrupa Birliği üyesi ülkelerde halka açık şirketlerde UFRS zorunlu olarak uygulanmaya başladıktan sonra yurtdışı yatırımlarda artış meydana gelmiştir (Louis, Urcan, 2012, s. 20).

Muhasebe alanındaki anlayış farklılıklarını en aza indirebilmek ve ortak bir dilin oluşturulabilmesini sağlamak amacıyla çeşitli organizasyonlar kurulmuştur. Kurulan bu organizasyonlarca çeşitli muhasebe standartları oluşturulmuş ve farklı kuruluşlarca yayımlanan standartların birbirleri ile yakınlaştırılma çalışmaları yapılmıştır. Söz konusu standartlardan en önemlisi ise Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından oluşturulan Uluslararası Muhasebe Standartlarıdır.

2.1. UFRS

Finansal tabloların temel ve destekleyici niteliksel özelliklere haiz bir şekilde oluşturulması ve sunulması amacıyla, muhasebe alanında uluslararası bir dil olan Uluslararası Muhasebe Standartları geliştirilmiştir. Standartlar 1973 yılında kurulan ve Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi'nin (IASC) devamı niteliğinde olan

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından oluşturulmaktadır. Farklı ülkelerin temsilcilerinden oluşan bu kurulun görevi; finansal tabloların hazırlanmasında izlenecek muhasebe standartlarını geliştirmek ve bunların dünya ölçeğinde uygulanmasını sağlamaktadır (Çelik, 2014 s. 21). Kurul bu doğrultuda birçok standart yayınlamış ve yayınlamaya da devam etmektedir. UFRS 149 ülke de uygulanmakla birlikte ülkeler arasında uygulamaya ilişkin kapsam farklılıkları mevcuttur.⁴

Avrupa Komisyonu 2014 yılında UFRS uygulayan çeşitli ülkelerde, Uluslararası Muhasebe Standartları'na yönelik anket çalışması gerçekleştirmiştir. Şirketlerin ve çeşitli kurumların büyük çoğunluğunun vermiş oldukları cevaplara göre: Uluslararası Muhasebe Standartları'nın amaçlarının bugün için halen geçerli olduğu, işletmelerde şeffaflığı artırdığı, işletmeler arasında karşılaştırılabilirliği artırdığı, işletmelerin oyun sahasını genişlettiği, sermayeye ulaşım imkânlarını artırdığı ve işletmelerin sermaye maliyetini düşürebildiği sonuçlarına ulaşılmıştır.⁵

2.2. Türkiye Muhasebe Uygulamaları ve UFRS

Türkiye sistemli muhasebe uygulamaları 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun⁶ (VUK) 175 ve mükerrer 257. maddesinin Maliye Bakanlığı'na verdiği yetkiye istinaden 1992 yılından itibaren yayımlanmaya başlanılan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğ'leri (MSUGT) çerçevesinde şekillenmiştir. 1 sıra no'lu MSUGT⁷ ekinde, muhasebeleştirilme esnasında kullanılacak Tek Düzen Hesap Planı ile hesaplara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

İlgili tebliğler esasen vergi alacağını tespit etmek ve vergisel denetimi sağlamak için oluşturulan vergi tabanlı muhasebe anlayışının tipik bir örneğidir. Her ne kadar tebliğlerde genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin uygulanacağı belirtilse de; VUK'un vermiş olduğu yetkiye istinaden yayımlanmış olmaları, bazı kalemlere ilişkin değerlendirme hükümlerine yer verilmemiş olması, yer verilen değerlendirme hükümlerinin de nasıl uygulanacağına ilişkin açıklamaların olmayışı ve ertelenmiş vergi müessesesine yer verilmeyişi muhasebeyi vergi tabanlı hale getirmektedir (KGK Yerel Finansal Raporlama Çerçevesi Bilgi Notu, s. 2).

Açıklanan nedenlerle birlikte, Türkiye'de sermaye piyasalarının yeteri kadar

⁴ <http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Pages/Jurisdiction-profiles.aspx>, Erişim Tarihi: 02.08.2016

⁵ http://ec.europa.eu/finance/consultations/2014/ifrs/docs/summary-of-responses_en.pdf, Erişim Tarihi: 13.06.2016

⁶ 10.01.1961 Tarih ve 10705 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁷ 26.12.1992 Tarih ve 21447 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

gelişmemiş olması ve vergisel denetimin olması şirketlerin vergisel amaçlı muhasebe tutmalarına da yol açmıştır. Diğer bir ifadeyle muhasebe vergi içindir anlayışı Türkiye'de hâkimdir denilebilir.

Avrupa Birliği'ne uyum süreci ile birlikte 2000'li yıllarda muhasebe alanında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Vergi temelli muhasebe anlayışının yerine gerçeğe uygun muhasebeleştirme anlayışına doğru bir yöneliş gerçekleşmektedir. Bu çerçevede Uluslararası Muhasebe Standartları'nın Türkçe'ye çevrilmesi suretiyle Türkiye Muhasebe Standartları'nın hazırlanma çalışmaları hız kazanmıştır.

Türkiye'de resmi anlamda ilk olarak UFRS ile birebir uyumlu TFRS'lerin oluşturulması görevi 1999 yılında kurulan ve 2002 yılında faaliyete geçen Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'na (TMSK) verilmiştir. Daha sonraki süreçte ise UFRS ile birebir uyumlu TFRS'lerin oluşturma ve yayınlama görevi 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 2011 yılında kurulan ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'nun yerini alan Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'na verilmiştir.

Uluslararası Muhasebe Standartları ve ona uygun olmak koşuluyla Türkiye Muhasebe Standartlarının uygulanması 2005 yılından bu yana hisse senetleri İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İMKB) işlem gören tüm şirketler, 2006 yılından itibaren ise tüm bankaların finansal tabloları için zorunlu tutulmuştur.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 12 Şubat 2011 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan ilk halinde tüm sermaye şirketlerinin 01.01.2013 tarihinden itibaren Türkiye Muhasebe Standartlarını uygulamak zorunda olduğu belirtilmiştir. Ancak daha sonra Kanun'un 88. maddesinde yapılan değişiklik ile KGK'ya hangi şirketlerin Türkiye Muhasebe Standartlarına tabi olacağını belirleme yetkisi verilmiştir. Aynı kanunun 397. maddesinde ise hangi şirketlerin bağımsız denetime tabi olacağının Bakanlar Kurulu kararı ile belirleneceği belirtilmiştir. Söz konusu Kanun maddeleri kapsamında alınan ilk kararlarda, örneğin 2013 yılı için, bağımsız denetime tabi olacak şirketler ile Türkiye Muhasebe Standartlarına göre finansal raporlama yapacak şirketler denk olarak belirlenmiştir.

Ancak alınan daha sonraki kararlarda bağımsız denetime tabi olacak şirketler ile Türkiye Muhasebe Standartlarını uygulamak zorunda olan şirketlerin kapsamı birbirinden farklılaştırılmıştır. Bunun nedenini ise KGK, bağımsız denetim sisteminin geliştirilmesi amacı çerçevesinde bağımsız denetime tabi olacak şirketlerin kapsamının genişletilmesi durumunda, bu işletmelerin Türkiye Muhasebe Standartlarını uygulamak

zorunda kalacakları, bu durumun söz konusu işletmelerin ağır gelebilecek bir standart setine tabi olacakları sonucunu doğuracağı ile açıklamıştır. Ayrıca AB ve gelişmiş ülke uygulamalarında sadece borsaya kote şirketler tarafından UFRS'nin uygulanmak zorunda olduğu, borsaya kote olmayan farklı büyüklükteki işletmeler için daha az maliyetli ve daha basit finansal raporlama çerçeveleri oluşturulduğu hususuna atıf yapılmıştır. Bu kapsamda bağımsız denetime tabi olup tam set Türkiye Muhasebe Standartlarını uygulamayan işletmeler için Yerel Finansal Raporlama Çerçevesi oluşturulma çalışmalarına başlanmış, çalışmalar tamamlanıncaya kadar söz konusu işletmelerin Kurul tarafından belirlenen ek düzenlemeleri de dikkate alarak MSUGT'da yer alan finansal raporlamaya ilişkin esasları uygulayacağı belirtilmiştir (KGK Yerel Finansal Raporlama Çerçevesi Bilgi Notu, s. 4). Bağımsız denetim kapsamında olmayan işletmeler ise tabi oldukları eski mevzuat kapsamında, yani MSUGT kapsamında finansal raporlama yapmaya devam edeceklerdir.

KGK'nın bugüne kadar alınmış olan tüm kararlarında Sermaye Piyasası Kurulu'nun (SPK) düzenleme ve denetimine tabi işletmelerden olan borsaya kote anonim şirketlerin Türkiye Muhasebe Standartlarını uygulamak zorunda olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca Sermaye Piyasası Kurulu'nca 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na uygun olarak çıkarılan ve Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği'nin⁸ beşinci maddesinde "İşletmeler, finansal tablolarının hazırlanmasında KGK tarafından yayımlanan TMS/TFRS'yi esas alırlar." hükmü ve yine aynı tebliğin 24. Maddesinde ise "Bu Tebliğ, 1/4/2013 tarihinden sonra sona eren ara dönem finansal raporlardan itibaren geçerli olmak üzere, yayımı tarihinde yürürlüğe girer." hükmü yer almaktadır.

2.3. Vergi Usul Kanunu Ve Türk Vergi Sistemi

213 sayılı Vergi Usul Kanunu 1961 yılında yürürlüğe girmiştir. Kanunun birinci maddesinde "İkinci maddede yazılı olanlar dışında, genel bütçeye giren vergi, resim ve harçlar ile il özel idarelerine ve belediyelere ait vergi, resim ve harçlar hakkında uygulanır." hükmü yer almaktadır. Kanun vergilendirme, mükellefin ödevleri, değerlendirme, ceza hükümleri ve vergi davaları kitaplarından meydana gelmektedir.

Vergi Usul Kanunu'nun 19. maddesi vergiyi doğuran olayın tanımını yapmış ve

⁸ 13.06.2013 Tarih ve 28676 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

"Vergi alacağının Vergi Kanunlarının vergiyi bağladıkları olayın vukuu veya hukuki durumun tekemmülü" ile doğacağını belirtmiştir.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun⁹ (GVK) birinci maddesi ise vergiyi doğuran olayın gelirin elde edilmesine bağlamaktadır. Aynı Kanunun ikinci maddesinde ise gelire giren kazanç ve iratların "ticarî kazançlar, ziraî kazançlar, ücretler, serbest meslek kazançları, gayrimenkul sermaye iratları, menkul sermaye iratları ve diğer kazanç ve iratlar olduğu belirtilmiş; kanunda aksine hüküm olmadıkça, yukarıda yazılı kazanç ve iratlar gelirin tespitinde gerçek ve safi miktarları ile nazara alınacağı" hususuna yer verilmiştir. Gelirin elde edilmesi temelde tahsil esası ve tahakkuk esası şeklinde gerçekleşmektedir.

Tahsil Esası: Gelirin nakden veya hesaben mükellefin fiili ve hukuki tasarrufu alanına girmesidir. Nakden tahsil kişinin fiili olarak parayı alması, hukuken tahsil ise kazanç ve iradın tasarruf edilebilecek şekilde banka hesabına ve diğer çeşitli hesaplara yatırılmasıdır. Tahsil esasında, kazanç ya da iradı oluşturan faaliyet ile kazancın elde edilme tarihleri farklı yıllarda olabilir. Tahsil esası öngörülen hallerde vergi doğuran olay gelirin kabul edildiği yılda doğmuş olacak, vergilendirme ve zamanaşımında bu takvim yılı önem arz edecektir (Bayraklı, 2000). Örneğin Gelir Vergisi'nde serbest meslek kazançların da elde etme tahsil esasına bağlanmıştır.

Tahakkuk Esası: Tahakkuk esası gelir veya giderin mahiyet ve tutar itibarıyla kesinleşmesidir. Buna göre; kazancın tespitinde hasılat ile gider unsurlarının tahakkuku yeterli olup, tahsil edilmiş veya ödenmiş olması şart değildir. Gelir Vergisi Kanunu'nda ticari ve zirai kazançlarda elde etme, tahakkuk esasına bağlanmıştır. Gelir sonraki yıllarda tahsil edilmiş olsa bile, faaliyetin gerçekleştiği yılın geliri kabul edilerek vergi matrahının tespitinde dikkate alınır. Ancak vergisel bazı düzenlemelerden dolayı tahakkuk esasından sapmalar mevcuttur.

Tahakkuk esasına göre gerçekleştiği kabul edilen ekonomik olayların, döneme ilişkin kazancın tespitinde gelir veya gider olarak dikkate alınabilmesi için ilgili döneme ait olması da gerekmektedir. Örneğin bir kira giderinin gelecek dönemler için peşin ödenen kısmı ödemenin yapıldığı dönem de değil, kira hakkının kullanıldığı dönem de gelir veya gider olarak dikkate alınabilecektir. Bu durum dönemsellik ilkesinin bir gereğidir.

1 Seri No'lu MSUGT'de dönemsellik kavramı "İşletmenin sürekliliği kavramı uyarınca sınırsız kabul edilen ömrünün, belli dönemlere bölünmesi ve her dönemin

⁹ 06.01.1961 Tarih ve 10700 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanması" şeklinde tanımlanmıştır. "Gelir ve giderlerin tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmesi, hâsılat, gelir ve kârların aynı döneme ait maliyet, gider ve zararlarla karşılaştırılmasının bu kavramın gereği olduğu" belirtilmiştir. Bu ilkeye, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun çeşitli maddelerinde yer verilmiştir.

Vergi Usul Kanunu'nda, dönemsellik hesap dönemi olarak ifade edilmiştir. VUK'un 174. maddesinde "Defterler hesap dönemi itibarıyla tutulur. Kayıtlar her hesap dönemi sonunda kapatılır ve ertesi dönem başında yeniden açılır. Hesap dönemi normal olarak takvim yılıdır. . ." hükmü yer almaktadır. Vergi Usul Kanunu'na göre, işletmeye ait kıymetlerin her hesap dönemi sonunda değerlemeye tabi tutulması da dönemsellik ilkesinin bir gereğidir.

Ayrıca VUK'un 283.maddesinde "gelecek bir hesap dönemine ait olarak peşin ödenen giderler ile cari hesap dönemine ait olup da henüz tahsil edilmemiş olan hâsılatın mukayyet değerleri üzerinden aktifleştirileceği" belirtilmiştir. Mezkûr Kanunun 287. maddesinde ise "gelecek hesap dönemlerine ait olarak peşin tahsil olunan hâsılat ile cari hesap dönemine ait olup henüz ödenmemiş olan giderler mukayyet değerleri üzerinden pasifleştirilmek suretiyle değerlenir" denilmektedir.

Bu hükümlere göre, bir dönemin gelir ve giderinin, diğer dönemin gelir ve giderlerinden ayrıştırılarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Bunu sağlamak için gelecek dönemlere ait gelirler veya giderler Tek Düzen Hesap Planı'nda yer alan "180-280 Gelecek Aylara/Yıllara Ait Giderler" ve "380-480 Gelecek Aylara/Yıllara Ait Gelirler" hesapları kullanılarak bilançoda varlık veya yükümlülük olarak muhasebeleştirilmektedir. İlgili giderler ve gelirler ait oldukları dönem geldiklerinde gider veya gelir olarak gelir tablolarına aktarılırlar.

Kurumların vergilendirilmesinde 2006 yılında yürürlüğe giren 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun¹⁰ (KVK) hükümleri geçerlidir. Kurumlar Vergisi Kanunu'nun birinci maddesine göre her türlü sermaye şirketleri Kurumlar Vergisi'nin mükellefidir. Aynı Kanunun altıncı maddesinde Kurumlar Vergisi matrahının safi kurum kazancı olduğu, safi kurum kazancının tespitinde de Gelir Vergisi Kanunu'nun ticari kazanç hakkındaki hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun ticari kazancın tarifini içeren 37. maddesinde; "Her türlü ticari ve sınaî faaliyetlerden doğan kazançların ticari kazanç olduğu" hükme

¹⁰ 21.06.2006 Tarih ve 26205 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

bağlanmıştır. Ticari kazancın gerçek usulde tespitinde işletme hesabı esası ve bilanço esasları kullanılmaktadır.

Vergi Usul Kanunu'nun 177. maddesi ise ticari kazanç elde eden mükelleflerden hangilerinin işletme hesabı esasına veya bilanço esasına tabi olacağını belirlemektedir. Mezkûr maddenin dördüncü fıkrası hükmüne göre her türlü ticaret şirketleri bilanço esasına göre defter tutacaklardır. Gelir Vergisi Kanunu'nun 38. Maddesi ise aşağıdaki gibidir:

Bilanço esasına göre ticari kazanç, teşebbüsteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müspet farktır. Bu dönem zarfında sahip veya sahiplerce işletmeye ilave olunan değerler bu farktan indirilir, işletmeden çekilen değerler ise farka ilave olunur. Ticari kazancın bu suretle tespit edilmesi sırasında, Vergi Usul Kanunu'nun değerlemeye ait hükümleri ile bu kanunun 40 ve 41. maddeleri hükümlerine uyulur.

Vergi Usul Kanunu'nun Değerleme başlıklı dördüncü kitabında işletmeye dahil varlık, alacak ve borçların ne şekilde değerlendirileceği detaylı olarak belirtilmektedir. Söz konusu değerlendirme hükümlerinin temel amacı işletmelerin vergi matrahının doğru bir şekilde belirlenebilmesi için iktisadi kıymetlerinin değerlerinin tespit edilmesidir. Kanunda birçok değerlendirme hükmünün tanımı yapılmakla beraber, hangi iktisadi kıymetin hangi değer ile değerlendirileceği de ayrıca belirtilmiştir. Vergi matrahının tespitinde Kanun'da belirtilen değerlendirme hükümleri dışında değerlendirme yapabilmek, Kanunun vermiş olduğu izinler hariç mümkün değildir. VUK'un, 261. maddesinde başlıklar halinde sayılan ve aynı Kanunun 262 ila 268'inci maddelerinde tanımlarına yer verilen değerlendirme hükümleri aşağıdaki gibidir.

Maliyet bedeli: "iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin artırılması münasebetiyle yapılan ödemelerle bunlara müteferri bilûmum giderlerin toplamını ifade eder."

Borsa rayici: "gerek menkul kıymetler ve kambiyo borsasına, gerekse ticaret borsalarına kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin değerlemeden evvelki son muamele gününde borsadaki muamelelerinin ortalama değerlerini ifade eder. Normal temevvüçler dışında fiyatlarda bariz kararsızlıklar görülen hallerde, son muamele günü yerine değerlemeye takaddüm eden 30 gün içindeki ortalama rayici esas olarak aldırmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir."

Tasarruf değeri: "bir iktisadi kıymetin değerlendirme gününde sahibi için arz ettiği gerçek değerdir."

Mukayyet değer: "bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında gösterilen hesap değeridir."

İtibari değer: "her nevi senetlerle esham ve tahvillerin üzerinde yazılı olan değerlerdir."

Rayiç bedel: "Bir iktisadi kıymetin değerlendirme günündeki normal alım satım değeridir."

Emsal bedeli: "Gerçek bedeli olmayan veya bilinmeyen veyahut doğru olarak tespit edilemeyen bir malın, değerlendirme gününde satılması halinde emsaline nazaran haiz olacağı değerdir. . ."

Vergi değeri: "bina ve arazinin Emlâk Vergisi Kanununun 29 uncu maddesine göre tespit edilen değeridir."

Söz konusu değerlendirme hükümleri ticari kazanç elde eden Gelir Vergisi mükellefleri ile tam mükellefiyete tabi tüm Kurumlar Vergisi mükellefleri ve dar mükellefiyete tabi olup Türkiye'de bulunan işyeri veya daimi temsilcisi vasıtasıyla gelir elde eden dar mükellef kurumlar için vergi matrahının tespitinde dikkate alınması zorunludur.

2.3.1. Sermaye Şirketlerinin Vergilendirilmesi Sürecinde Giderler, İstisnalar ve Zarar Mahsubu

2.3.1.1. Safi Kurum Kazancının Tespitinde Dikkate Alınacak Giderler

Gayrisafi hâsılattan safi kazanca ulaşmak için işletme faaliyetleri çerçevesinde tahakkuk eden veya ödenen giderlerden, döneme ilişkin olanlar hâsılattan indirilebilir. Ancak söz konusu indirilecek giderlerin Gelir Vergisi Kanunu'nun 40. maddesi ile Kurumlar Vergisi Kanunu'nun sekizinci maddesinde belirtilen giderlerden olması gerekmektedir. İlgili maddelerde belirtilmeyen giderler kurum faaliyetleri çerçevesinde yapılsa bile safi kurum kazancının tespitinde dikkate alınmazlar. Ayrıca söz konusu giderlerin, maliyete girecek giderlerden olmaması, ticari kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesiyle ilgili olması ve VUK hükümlerine uygun olarak belgelendirilmesi(bazı durumlar hariç) gerekmektedir. Gelir Vergisi Kanunu'nun 40.maddesinin 1 ila 11. bentlerinde yer verilen giderler aşağıdaki gibidir:

- "Ticari kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için yapılan giderler. . ."

Yapılan genel giderler, pazarlama, satış ve dağıtım giderleri, finansman giderleri, reklam giderleri...gibi giderlerden oluşmaktadır. İşletme faaliyetleri

çerçevesinde oluşabilecek olan farklı türdeki genel giderlerin yukarıda yer alan paragraftaki genel özellikleri taşıması gerekmektedir. Bentte ayrıca herhangi bir belgeye isnat olmaksızın yapılan bazı giderlerin de belirli şartlar dahilinde götürü gider olarak ticari kazancın tespitinde dikkate alınabileceği belirtilmektedir.

- "Hizmetli ve işçilerin iş yerinde veya iş yerinin müstemilatında iâşe ve ibate giderleri, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatı (Bu primlerin ve aidatın istirdat edilmemek üzere Türkiye'de kain sigorta şirketlerine veya emekli ve yardım sandıklarına ödenmiş olması ve emekli ve yardım sandıklarının tüzel kişiliği haiz bulunmaları şartıyla), 27'nci maddede yazılı giyim giderleri."

Söz konusu hüküm hizmet erbabına sağlanan bazı imkânların ticari kazancın tespitin de dikkate alınabilmesini sağlamaktadır. Bu giderlerden sigorta primleri ile emekli aidatının gider olarak dikkate alınabilmesi için tahakkuk etmiş olması yeterli olmayıp, ayrıca ödenmiş olması şartı aranmaktadır.

- "İşle ilgili olmak şartıyla, mukavelenameye veya ilama veya kanun emrine istinaden ödenen zarar; ziyan ve tazminatlar."

Söz konusu tazminatların kazancın tespitinde gider olarak dikkate alınabilmesi için işin normal icapları çerçevesinde oluşması ve ayrıca yazılı bir sözleşmeye, ilama veya kanun emrine istinaden ödenmesi gerekmektedir. Herhangi bir gider sözleşmeye bağlı olarak ödense bile işin normal icapları çerçevesinde oluşmamışsa gider olarak dikkate alınmaz. Örneğin teşebbüs sahibinin suçlarından doğan giderler başlangıçta sözleşmeye bağlı olsa bile gider olarak dikkate alınamaz. Ayrıca söz konusu giderlerin tahakkuk etmesi yeterli olmayıp ödenmesi de gerekmektedir.

- "İşle ilgili ve yapılan işin ehemmiyeti ve genişliği ile mütenasip seyahat ve ikamet giderleri. (Seyahat maksadının gerektirdiği süreye maksur olmak şartıyla)"

Yapılan bu giderlerin turistik mahiyette olmaması ve iş gezisi de olsa eş ile çıkılan geziler de eşe tekabül eden kısmın ayrıştırılması gerekmektedir.

- "Kiralama yoluyla edinilen veya işletmeye dahil olan ve işte kullanılan taşıtların giderleri."

İşte kullanılan taşıtlara ait giderler; tamir, bakım, yedek parça, sigorta, yakıt gibi giderlerden oluşmaktadır. Aktife kayıtlı olsa bile işte kullanılmayan taşıtlara ait giderler ile, aktife kayıtlı olmayıp ve fakat işte kullanılan taşıtlara ait giderlerin ticari kazancın

tespitinde dikkate alınması mümkün değildir. Ayrıca aktive kayıtlı olup işte kullanılsa bile işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olmayan hava taşıtlarının giderleri GVK 41. madde hükmü gereği gider olarak dikkate alınamaz.

- "İşletme ile ilgili olmak şartıyla; bina, arazi, gider, istihlak, damga, belediye vergileri, harçlar ve kaydiyeler gibi aynı vergi, resim ve harçlar."
- "Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ayrılan amortismanlar. . ."

Vergi Usul Kanunu'nun 313. madde hükmüne göre amortismanın konusunu işletmeden bir yıldan fazla kullanılabilen ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz bulunan ve mezkûr madde de belirtilen sabit kıymetler oluşturmaktadır. Amortisman ayırmaya başlanabilmesi için söz konusu kıymetlerin fiilen kullanılmaya başlanması şart olmayıp, kullanıma hazır halde olmaları yeterlidir.

- "İşverenlerce, Sendikalar Kanunun hükümlerine göre sendikalara ödenen aidatlar. (şu kadar ki; ödenen aidatın bir aylık tutarı, işyerinde işçilere ödenen çıplak ücretin bir günlük toplamını aşamaz)"

Sendikaya ödenen ve gider olarak dikkate alınabilecek olan aidatın ait olduğu dönem de ödenmesi şarttır. Aksi halde kazancın tespitinde gider olarak dikkate alınamaz.

- "İşverenler tarafından ücretliler adına bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları. . ."

İşverenin işçisi adına ödediği bireysel emeklilik katkı payları ticari kazancın tespitinde ücretle ilişkilendirilmeksizin dikkate alınabilecektir. Ancak ödenen primlerin maddenin devamında belirtilen limitler dahilinde olması gerekmektedir. Söz konusu limitlerin üzerinde ödenen primler ise ücretin bir unsuru sayılır ve ücret gelirinin vergilendirilmesinde dikkate alınır. İşveren de madde de belirtilen limitleri aşan bireysel emeklilik primlerini bu kez Kanun'un 40/1. bendine göre ticari kazancın elde ettirilmesi ve idame ettirilmesi için yapılan bir gider olarak dikkate alabilecektir.

- "Fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin maliyet bedeli."

Söz konusu gider hem mezkûr madde de, hem de GVK'nın 89. maddesinde yer almaktadır. Türk Vergi Kanunları'nın uygulamasında sosyal yönü öne çıkan bu tip bağış ve yardımlar esasen kazancın olması durumunda beyanname üzerinde indirilecek giderler olarak dikkate alınabilmektedir. Ancak kanun koyucu işletmeye dâhil gıda,

temizlik, giyecek ve yakacak malzeme bedellerini, gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara bağışlanması durumunda, ticari kazancın tespitinde gider olarak dikkate alınabilmesine izin vermiştir.

- "Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen işbaşı eğitim programlarından faydalananlara, programı yürüten işverenlerce fiilen ödenen tutarlar. . ."

Kurumlar, Gelir Vergisi'nde yer alan giderlere ek olarak Kurumlar Vergisi'nin sekizinci maddesinde belirtilen giderleri de safi kazancın tespitinde dikkate alabilirler. Söz konusu giderler aşağıdaki gibidir.

- "Menkul kıymet ihraç giderleri."

Kurumun kendisinin ihraç etmiş olduğu menkul kıymetlere ilişkin giderler kurum kazancının tespitinde dikkate alınabilir. Söz konusu giderler ihraç dolayısıyla verilen komisyonlar, borsaya kayıt için yapılan giderler, ihraç dolayısıyla ödenen harç ve resimler gibi giderlerdir.

- "Kuruluş ve örgütlenme giderleri. "

Kuruluş ve örgütlenme giderleri kurumun tesis olunması için yapılan ve maddi bir kıymet elde edilmeyen genel giderler ile yeni şube açılması gibi giderlerden meydana gelmektedir. Kurumlar söz konusu giderleri bir defa da gider yazabilecekleri gibi aktifleştirilmek suretiyle amortisman yoluyla beş yılda da itfa edebilirler.

- "Genel kurul toplantıları için yapılan giderler ile birleşme, devir, bölünme, fesih ve tasfiye giderleri. "

- "Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde komandite ortağın kâr payı."

Komandite ortağın kar payı GVK 37. madde gereği şahsi ticari kazanç hükmündedir. Kurumlar Vergisi mükellefi olan sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde vergilendirilecek kurum kazancına ulaşmak için komandite ortağa isabet eden kazancının indirilmesine izin verilmiştir.

- "Katılım bankalarının katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları."
- "Sigorta ve reasürans şirketlerinde bilânço gününde hükmü devam eden sigorta sözleşmelerine ait olup, aşağıda belirtilen teknik karşılıklar. . ."

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun beşinci maddesinin üçüncü bendinde "İştirak hisseleri alımıyla ilgili finansman giderleri hariç olmak üzere, kurumların kurumlar vergisinden istisna edilen kazançlarına ilişkin giderlerinin istisna dışı kurum kazancından indirilmesi kabul edilmez." hükmü yer almaktadır. Bu nedenle yukarı da

yer verilen giderlerin kazançtan indirilebilmesi için istisna kapsamındaki faaliyetlere ilişkin olmaması gerekmektedir.

2.3.1.2. Kurum Kazancının Tespitinde Dikkate Alınamayacak Giderler

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 11. maddesinde safi kazancın tespitinde dikkate alınmayan, diğer bir deyişle kanunen kabul edilmeyen giderlere yer verilmiştir. Söz konusu giderler aşağıdaki gibidir:

- "Öz sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler."
- "Örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderler."
- "Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazançlar."
- "Her ne şekilde ve ne isimle olursa olsun ayrılan yedek akçeler. . ."
- "Bu Kanuna göre hesaplanan Kurumlar Vergisi ile her türlü para cezaları, vergi cezaları, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre ödenen cezalar, gecikme zamları ve faizler ile Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ödenen gecikme faizleri."
- "Kanunlarla veya kanunların verdiği yetkiye dayanılarak tespit edilen hadler saklı kalmak kaydıyla, menkul kıymetlerin itibarî değerlerinin altında ihracından doğan zararlar ile bu menkul kıymetlere ilişkin olarak ödenen komisyonlar ve benzeri her türlü giderler."
- "Kiralama yoluyla edinilen veya işletmede kayıtlı olan; yat, kotra, tekne, sürat teknesi gibi motorlu deniz taşıtları ile uçak, helikopter gibi hava taşıtlarından işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olmayanların giderleri ve amortismanları."
- "Sözleşmelerde ceza şartı olarak konulan tazminatlar hariç olmak üzere kurumun kendisinin, ortaklarının, yöneticilerinin ve çalışanlarının suçlarından doğan maddî ve manevî zarar tazminat giderleri."
- "Basın yoluyla işlenen fiillerden veya radyo ve televizyon yayınlarından doğacak maddî ve manevî zararlardan dolayı ödenen tazminat giderleri."
- "Her türlü alkol ve alkollü içkiler ile tütün ve tütün mamullerine ait ilan ve reklam giderlerinin % 50'si. . ."
- "Kredi kuruluşları, finansal kuruluşlar, finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketleri dışında, kullanılan yabancı kaynakları öz kaynaklarını aşan

işletmelerde, aşan kısma münhasır olmak üzere, yatırımın maliyetine eklenenler hariç, işletmede kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kâr payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yapılan gider ve maliyet unsurları toplamının %10'unu aşmamak üzere Bakanlar Kurulunca kararlaştırılan kısmı. .
."

Yukarıda yer verilen giderlerin yanı sıra diğer Kanunlarda da bazı giderlerin Kurumlar Vergisi matrahının tespitinde dikkate alınamayacağı, diğer bir deyişle gayri safi hâsıllardan indirilemeyeceği belirtilmektedir. Söz konusu giderlerden bazıları aşağıdaki gibidir.

- 6802 sayılı Gider Vergiler Kanununun 39. maddesi kapsamında ödenen Özel İletişim Vergileri
- 5602 sayılı Şans Oyunları Hâsılatından Alınan Vergi Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkındaki Kanuna istinaden ödenen şans oyunları vergisi
- 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 30/d maddesi hükmü gereğince Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamında kanunen kabul edilmeyen giderler için ödenen Katma Değer Vergisi
- 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 14. maddesinde belirtilen taşıtların Motorlu Taşıtlar Vergileri

Söz konusu giderler iş ile ilgili olsa dahi Kanunlarda yer alan emredici hükümlerden dolayı Kurumlar Vergisi matrahının hesaplanmasında herhangi bir şekilde dikkate alınmazlar.

2.3.1.3. Zarar Mahsubu

Türk vergi sisteminde GVK 88. maddede de yer aldığı üzere esas olarak sermaye de vukua gelen eksilmeler zarar addolunmaz. Bunun istisnalarından bir tanesi ticari kazançta görülmektedir. Ticari kazancın uzun bir döneme yayılması ve gelirin elde edilmesi ile harcamaların gerçekleşmesi arasında zamanlama farklarının olması zarar mahsubunu gündeme getirmiştir. Bu kapsamda şirketlere, geçmiş dönemlerde gerçekleşen zararlarını gelecek beş yılda oluşacak muhtemel karlardan indirme imkânı tanınmıştır. Yani geçmiş yıl zararları geriye değil, ileriye doğru yürütülerek dönem karından indirimi sağlanmaktadır. Geçmiş dönemlere ait zararlar beyanname de ayrı ayrı gösterilmek koşuluyla kurum kazancından düşülebilir. Kurum kazancından

indirilebilecek zararlar Kurumlar Vergisi'nin dokuzuncu maddesinde yer almaktadır. Söz konusu maddede yer alan zararlara başlıklar halinde aşağıda yer verilmiştir.

- "Beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla geçmiş yılların beyannamelerinde yer alan zararlar. . ."
- "Türkiye'de Kurumlar Vergisinden istisna edilen kazançlarla ilgili olanlar hariç olmak üzere, beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla yurt dışı faaliyetlerden doğan zararlar. . ."

Söz konusu zararların beyan edilen gelirden indirilebilmesi için mezkûr madde de belirtilen diğer şartlarında yerine getirilmesi gerekmektedir.

2.3.1.4. Kurumlar Vergisinden İstisna Olan Kazançlar

Kurumlar Vergisi'nden istisna olan kazançlar Kurumlar Vergisi'nde ve diğer kanunlarda belirtilmiştir. Söz konusu istisnalardan yararlanabilmek için öncelikle istisna kapsamında elde edilen kazancın dönem içinde gelir olarak finansal tablolara yansıtılması, daha sonra vergi matrahının hesaplanması sırasında Kurumlar Vergisi Beyannamesi üzerinde ayrıca belirtilmek suretiyle indirilmesi gerekmektedir. Böylece söz konusu kar ticari kara da yansımış olacak, mali karın tespitinde ise indirim olarak dikkate alınabilecektir. Söz konusu istisnalardan bazıları başlıklar halinde aşağıda yer almaktadır.

- 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun beşinci maddesinde yer alan kazançlar.
- 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun geçici ikinci maddesi kapsamında elde edilen kazançlar.
- 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu'nun geçici üçüncü maddesi yer alan ve Kurumlar Vergisinden istisna edilen kazançlar.
- 4490 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu'nun 12. maddesi kapsamında elde edilen kazançlar.

Gerek Kurumlar Vergisi'nin beşinci maddesinde belirtilen kazançlar(risturn istisnası hariç), gerekse yukarıda yer verilen kanunlarda Kurumlar Vergisi'nden istisna olduğu belirtilen kazançlar zarar olsa dahi indirilecek istisna niteliğindedir. Diğer bir deyişle, dönem faaliyetlerinin tamamı sonucunda bir zarar ortaya çıkması durumunda istisna sayılan kazançlarda, zarar artırıcı bir unsur olarak beyanname üzerinde dikkate alınabilecek ve gelecek dönemlere söz konusu zararlar aktarılabilecektir.

Yukarıda yer verilen Kanun hükümleri çerçevesinde vergi matrahına ulaşabilmek için, ticari kara / zarara, kanunen kabul edilmeyen giderler ilave edildikten sonra zarar dahi olsa indirilecek istisnalar ve geçmiş yıl zararları düşülür. Ardından, kazanç olması durumunda indirilebilecek çeşitli gelirler ve harcamalar da düşülür ve vergi matrahı elde edilir. Bu tutara günümüzdeki Kurumlar Vergisi oranı (% 20) uygulanmak suretiyle Kurumlar Vergisi hesaplanır. Söz konusu tutar Tek Düzen Hesap Planı'nda 691 Dönem Karı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler Karşılığı hesabına kaydedilmektedir. 690 Dönem Karı veya Zararı hesabında yer alan Ticari Kardan(zarara), mali kara göre hesaplanan Kurumlar Vergisi düşülmek (eklenmek) suretiyle 692 Dönem Net Karına (zararına) ulaşılmış olacaktır.

Görüleceği üzere vergi matrahının tespitine yönelik işlemlerde Vergi Kanunları'nda yer alan değerlendirme hükümleri ile indirebilecek, indirilemeyecek giderler ve istisnaların dikkate alınması gerekmektedir. Söz konusu işlemlerin bir kısmı beyanname üzerinde gerçekleştirilmekle birlikte bir kısmı da, bazı değerlendirme hükümlerinde olduğu gibi, direkt olarak MSUGT çerçevesinde dönem içinde muhasebeleştirilme yapılırken dikkate alınmaktadır. Bu durumda söz konusu muhasebeleştirmenin vergi matrahının tespitinin sağlanması amacıyla yapıldığı durumu ortaya çıkmakta ve işletmenin gerçek durumunu yansıtmaya özelliğini kaybetmektedir. Ayrıca Vergi Kanunları'nda bazı giderlerin, işçilerin sigorta primlerinde olduğu gibi, tahakkuk ettiğinde değil, ödendiğinde gider yazılabileceği hükmü yer almaktadır.

Yukarıda yer verilen hususlar değerlendirme yöntemlerinde farklılaşmaya, gelir, gider, hasılat gibi muhasebeye yön veren terimlerin anlamlarının farklılaşmasına, tahakkuk ilkesinden sapmaya ve sonuç olarak da zamanlama ve ölçüm farklarına yol açmaktadır. Böylece TFRS'ye göre oluşan ticari kar ile Vergi Kanunlarına göre oluşan mali kar farkı ortaya çıkmaktadır. Bu durum dönem faaliyetlerinin sonucu olarak ortaya çıkan, ancak zamanlama ve ölçüm farklarından dolayı gelecekteki ödenecek vergiyi etkileyecek olan ertelenmiş verginin de kaynağını oluşturmaktadır. Mali kara göre hesaplanan ve döneme ilişkin olarak vergi idaresine ödenmesi gereken verginin yanı sıra; gelecekteki ödenecek vergiye eklenecek/indirilecek olan ertelenmiş vergi de Uluslararası Muhasebe Standartlarına göre hazırlanmış finansal tablolarda yer almaktadır.

Şirketler hangi muhasebe standartlarına (vergi mevzuatını esas almayan) göre muhasebeleştirme işlemi yaparlarsa yapsınlar; ticari kardan mali kara geçiş işlemlerini gerçekleştirmektedir. Söz konusu işlemler vergi beyannameleri üzerinde veya ayrı bir

defter ve kayıt ortamında yapılabilmektedir. Uluslararası Muhasebe Standartları kapsamında finansal tablo hazırlayan şirketler de vergi öncesi kar, cari vergi gideri, ertelenmiş vergi gideri/geliri ve net kar arasındaki mutabakatı finansal tablo dipnotlarında açıklamaktadırlar.

Konuya İlişkin Borsa İstanbul'da işlem gören BİM A.Ş vergisel işlemlerine ait mutabakatı aşağıdaki gibidir.

Tablo 1.

BİM A.Ş Dönem Sonu Vergi Mutabakatı

Vergi Karşılıkları	Karşılık Tutarları	Karşılık Dağılımı	Vergi Öncesi ve Sonrası Kar Mutabakatı
Vergi Öncesi Karı / (Zararı)			526.052.000
Toplam Vergi Karşılığı			-113.068.000
Etkin Vergi Oranına Göre Hesaplanmış Kurumlar Vergisi Karşılığı(% 20)	-105.211.000		
Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler	-700.000		
Vergiye Tabi Olmayan Gelirler	427.000		
Bağlı Ortaklığın Vergi Oranı Etkisi	-3.081.000		
Diğer	-4.503.000		
Cari Vergi		-112.466.000	
Ertelenmiş Vergi		-602.000	
Net Kar(Dönem Karı)			412.984.000

Tablo 1'de görüleceği üzere şirket ticari kar ile net kar arasındaki mutabakatı sağlamıştır. Ticari kar üzerinden hesaplanan verginin tamamı finansal tablolarda yer almış ve net kar rakamının döneme ilişkin faaliyetlerin tamamını yansıtmayı sağlamıştır (BİM A.Ş 2013 Bağımsız Denetim Raporu s. 7,46).

TFRS Kavramsal Çerçeve'de muhasebeye ilişkin kavramların standartlar açısından nasıl ele alındığı açıklanmaktadır. Söz konusu açıklamalar ertelenmiş verginin oluşumu açısından önemlidir. TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardın da ise, ertelenmiş vergi de dâhil, finansal tablolarda yer alacak unsurlar ve bu unsurların taşınması gereken özelliklere yer verilmiştir. Bu durum ortaya çıkan ertelenmiş verginin ne şekilde ve ne kadarının finansal tablolarda yer alacağı hususunu belirlemektedir.

BÖLÜM III

FİNANSAL RAPORLAMAYA İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE

FİNANSAL TABLOLARIN SUNULUŞU

Muhasebenin temel amacı işletmenin durumunu gerçeğe uygun ve anlaşılabilir bir şekilde finansal tablolar aracılığı ile yansıtmaktır. Standartlarda bu amaç doğrultusunda yayınlanmaktadır. Türkiye Finansal Raporlama Standartları: Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve kısmında genel muhasebe ilkeleri, TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu kısmında ise finansal tablolara hâkim olan ilkeler hakkında bilgi vermektedir. TFRS Kavramsal Çerçeve'ye göre finansal bilgiler temel olarak ihtiyaca uygun nitelikte olmalı ve gerçeğe uygun olarak sunulmalı; destekleyici olarak da karşılaştırılabilir, doğrulanabilir, zamanında sunum, anlaşılabilirlik niteliklerine haiz olmalıdır.

3.1. Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve

Genel amaçlı finansal raporlama, raporlayan işletmenin finansal durumu hakkında bilgi sağlar. Finansal raporlama standartları geliştirilirken azami sayıdaki kullanıcının ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte bilginin sağlanması amaçlanmaktadır. Özel amaçlara uygun olarak(devlete, yönetime...) finansal tablolar hazırlanabilir ancak standartlar öncelikli olarak bu gruplara yönelik değildir.

Kavramsal Çerçeve'ye göre "Genel amaçlı finansal raporlamanın amacı, işletmeye yatırım yapacak taraflara yatırım kararlarını verirken faydalı olacak bilgileri" sağlamaktır. Söz konusu kararlar "öz kaynağa dayalı finansal araçların ve borçlanma araçlarının satın alınması, satılması veya elde tutulması kararları ile kredi ve benzerlerinin sağlanması ya da ödenmesi kararlarını içerir." (TFRS, Kavramsal Çerçeve, para. A2)

Kavramsal Çerçeve eksenin de işletme faaliyetlerine ilişkin olarak standartlar yayımlanmış ve bu faaliyet sonuçlarının nasıl sunulacağına ilişkin olarak da finansal tablo formatları oluşturulmuştur. Böylece işletme hakkında bilgi sahibi olmak isteyen finansal tablo kullanıcıları (yatırımcılar, kreditorler, devlet ve nihayet tüm kamu)için anlaşılabilir, gerçeğe uygun ve ihtiyaca uygun finansal tablolar hazırlanması amaçlanmaktadır.

Ertelenmiş verginin daha iyi anlaşılabilmesi için TFRS'ye göre gelir ve giderlerin tanımları ve tahakkuk esasına göre gerçekleşme zamanlarının ortaya konulması gerekmektedir. Türkiye Muhasebe Standartları Kavramsal Çerçeve ve diğer standartlara göre kavramlara aşağıda yer verilmiştir.

Tahakkuk: Kavramsal Çerçeve'ye göre "tahakkuk esaslı muhasebeleştirilmenin önemi, raporlayan işletmenin ekonomik kaynakları ve hakları ile bunlarda belirli bir dönemde meydana gelen değişimlere ilişkin bilginin, işletmenin geçmiş ve gelecekteki performansının değerlendirilmesinde sadece döneme ait nakit girişleri ve ödemelerine ilişkin bilgiye nazaran, daha iyi bir temel sağlamasından kaynaklanır." (TFRS, Kavramsal Çerçeve, para. A17)

Kavramsal Çerçeve'ye göre tahakkuk, herhangi bir kalemin, unsurun(borç, alacak... gibi) gereken ölçütleri taşıması durumunda muhasebeleştirilme sürecini, devamında da finansal tablolara aktarılması sürecini ifade eder. Bir unsurun tahakkuku için taşıması gereken özellikler ise söz konusu kalemin "muhtemelen işletmeye bir ekonomik yarar sağlamasına veya işletmeden bir ekonomik yarar çıkışına neden olması ve söz konusu unsurun maliyetinin veya değerinin güvenilir bir şekilde ölçülmesidir. Tahakkuk ölçütlerine uyan kalemlerin mutlaka gelir tablosuna veya bilançoya aktarılması gerekmektedir. Aktarılmaması durumunda dipnot veya açıklamalar ile söz konusu durum düzeltilemez." (TFRS, Kavramsal Çerçeve, para. 4.37,4.38) Ancak bir kalem "tahakkuk için gereken ölçütlerini taşımıyorsa bu kaleme ilişkin bilgilerin yine de notlarda, açıklayıcı eklerde veya tamamlayıcı tablolarda gösterilmesi gerekir." (TFRS, Kavramsal Çerçeve, para. 4.43)

Tahakkuk için gerekli olan ekonomik yarar olasılığı gelecekteki belirsizliğin derecesini, ölçülebilmesini ifade eder. Zira olasılığın tanımı ölçülebilir belirsizliktir. Bu durumda işletmenin faaliyette bulunduğu çevredeki belirsizlikler ve belirsizliklerin seviyesi kalemlerin tahakkuku için önem arz etmektedir. Kavramsal Çerçeve'ye göre:

Gelecekteki ekonomik yarar akışlarındaki belirsizliğin düzeyi, finansal tablolar hazırlanırken elde bulunan verilere dayanılarak kararlaştırılır. Örneğin, bir işletmeden olan alacağın tahsilinin olası görünmesi ve aksi bir durumu belirten herhangi bir kanıt olmaması, alacağın bir varlık olarak tahakkuk ettirilmesini gerektirir. Çok sayıda alacak bulunması durumunda ise normal olarak belli orandaki alacakların tahsil edilememe olasılığının varlığı esas alınır. Bu nedenle, ekonomik yararda olması beklenen azalma kadar bir tutar gider olarak tahakkuk ettirilir (TFRS, Kavramsal Çerçeve, para. 4.40).

Tahakkuk için gerekli olan bir diğer şart olan ölçümlerin güvenilirliği, yani tahakkuk ettirilecek kalemin değerinin makul bir tahminle ölçülebilmesini ifade eder. Standartta şu örneğe yer verilmiştir. "Örneğin, başkaları aleyhine açılan bir davadan beklenen tahsilât hem varlık hem de gelir olarak tanımlanmak için gereken ölçütleri ve olasılık ölçütlerini de taşıyabilir. Bununla beraber, tazminat tutarı güvenilir bir şekilde ölçümlenemiyorsa bir varlık ve bir gelir tahakkuklarının yapılmaması gerekir. Bu durumda böyle bir davanın varlığı notlarda, açıklamalarda veya tamamlayıcı çizelgelerde açıklanmalıdır." (TFRS, Kavramsal Çerçeve, para. 4.41)

Vergi Kanunlarında herhangi bir kalemin tahakkuku için mahiyet ve tutar olarak kesinleşmesi aranmaktadır. Ancak TFRS'de herhangi bir kalemin tahakkukunun yapılması için ekonomik yarar sağlamasının veya ekonomik yarar çıkışına neden olmasının muhtemel olması yeterli görülmüştür. Yine tahakkuk edecek unsurun değeri konusunda da Vergi Kanunları kesinlik ararken TFRS güvenilir olmasını yeterli görmüştür. TFRS'ye göre tahakkuk şartlarını taşıyan ancak Vergi Kanunlarına göre raporlama tarihinde tahakkuk şartlarını taşımayan, ancak daha sonra Vergi Kanunlarınca da kabul edilecek unsurların vergisel etkileri, ertelenmiş vergi yoluyla dönem finansal tablolarına yansıyacaktır.

Varlık: İşletme faaliyetleri çerçevesinde ortaya çıkan ve gelecekte işletmeye ekonomik fayda sağlaması beklenen değerlerdir (TFRS, Kavramsal Çerçeve, para. 4.4).

"Bir varlığın gelecekte işletmeye ekonomik yarar girişine neden olacağı muhtemelse ve maliyeti ya da değeri güvenilir bir şekilde ölçümlenebiliyorsa bu varlık bilançoda gösterilir." (Kavramsal Çerçeve, para. 4.44) Yapılan bir harcama, harcamanın yapıldığı dönemden daha sonraki dönemler de işletmeye ekonomik yarar girişi sağlamayacaksa bilanço da varlık olarak gösterilmez, harcamanın yapıldığı dönem de gelir tablosunda gider olarak gösterilir (TFRS, Kavramsal Çerçeve, para. 4.45).

Borç: İşletme faaliyetleri çerçevesinde ortaya çıkan ve ödenmesi durumunda işletmenin ekonomik fayda sağlayabilecek değerlerinde bir çıkışa neden olacak mevcut yükümlülüklerdir (TFRS, Kavramsal Çerçeve, para. 4.4). Yükümlülük güvenilir bir şekilde ölçümlenebiliyorsa ve ortadan kalkması için ekonomik yarar sağlayabilecek kaynakların işletmeden çıkışı gerçekleşecekse bilanço da borç tahakkuku yapılır (TFRS, Kavramsal Çerçeve, para. 4.45).

Gelir: "Muhasebe döneminde, ekonomik yararlarda işletme bünyesine varlık girişi veya diğer şekillerdeki varlık çoğalmaları sonucundaki artışı veya öz kaynaklarda hissedarların yatırdıkları fonlar dışındaki kalemlerde artış meydana getiren borçlardaki

azalmayı ifade eder." (TFRS, Kavramsal Çerçeve, para. 4.25) "Gelirin tanımı, kısa vadeli menkul kıymetlerin değerlemesinden ve uzun vadeli varlıkların taşıdıkları değerdeki artışlardan kaynaklanan kazançlar gibi gerçekleşmemiş kazançları da içerir." (TFRS, Kavramsal Çerçeve, para. 4.29)

Vergi Kanunları ile TFRS arasındaki ertelenmiş vergiye yol açan temel farklılıklardan bir tanesi gelirin tanımında yaşanmaktadır. TFRS gelirin tanımı içerisine değerlemeden kaynaklı kıymet artışlarını, diğer bir deyişle henüz gerçekleşmemiş gelirleri de dahil etmektedir ve tahakkuk şartlarını taşıması durumunda tahakkuk ettirmektedir. Ancak mali karın tespitinin de Vergi Kanunları yeniden değerlemeye (Enflasyon düzeltmesi yapılan dönemler hariç) izin vermemektedir. Söz konusu gelir Vergi Kanunlarında yer alan hükümler gereği gerçekleştiği dönemde vergiye tabi karın tespitinde dikkate alınacağından, TFRS finansal tablolarında gelir olarak yer aldığı dönemde, ertelenmiş vergiye sebep olacaktır.

Gider: Muhasebe döneminde, varlık çıkışı veya diğer şekillerdeki varlık eksilmeleri sonucundaki azalışları veya öz kaynaklarda hissedarlara yapılan ödemelerin sonucunda ortaya çıkan azalmaların dışında öz kaynaklarda azalma sonucunu doğuran borçlarda meydana gelen artışları ifade eder. (TFRS, Kavramsal Çerçeve, para. 4.25)

Gider tanımı, zararları olduğu gibi işletmenin olağan faaliyetleri sırasında doğan giderleri içerir. İşletmenin olağan faaliyetleri ile ilgili giderler, satışların maliyeti, ücretler ve amortismanlar gibi giderleri içerir. Giderler genellikle nakit, nakit benzerleri, stoklar, maddi duran varlıklar gibi varlıkların işletme dışına çıkışı veya işletmedeki varlıkların değerlerinde azalmalar olması şeklinde oluşur. (TFRS, Kavramsal Çerçeve, para. 4.33)

Giderlerden beklenen ekonomik fayda, eğer gelecek birkaç dönem içinde elde edilebilecekse ve elde edilecek fayda güvenilir bir şekilde ölçülebiliyorsa, söz konusu giderler bu dönemlere paylaştırılarak tahakkuk ettirilir. Duran varlıkların kullanımları ile ilgili amortisman ve itfa payları gibi giderlerin tahakkukunun bu şekilde yapılması zorunludur. Çünkü bu giderlerin kendisi gelecek dönemlere fayda sağlayacağından dolayı varlık olarak muhasebeleştirilmişlerdir. Bu dağıtım usulü ile giderleri ekonomik yararın ilişkilendirildiği kalemlerin kullanıldığı ya da tüketildiği muhasebe dönemlerinde tahakkuk ettirmesi sağlanmaktadır (TFRS, Kavramsal Çerçeve, para. 4.49).

Yapılan harcama gelecek dönemler de bir ekonomik yarar sağlamayacaksa veya

ekonomik yarar sağlamakla birlikte bilanço da varlık olarak tanımlanması gereken şartlarını taşııyorsa gelir tablosunda direkt gider olarak muhasebeleştirilir. Bir borcun oluştuğu ancak bununla ilgili bir varlığın meydana gelmediği durumlarda da, örneğin, ürün garantilerinden doğan borçlarda, gider tahakkuku yapılır (TFRS, Kavramsal Çerçeve, para. 4.52-4.53).

Varlıkların değer azalışlarının gider yazılabilmesi hususunda Vergi Kanunları ile TFRS arasında farklılık vardır. 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, Kanun da belirtilen sebepler (yangın, deprem, sel, su baskını, bozulma, çürüme... vb) oluşmaksızın ve belirli yöntemler kullanılmaksızın değer azalışlarının gider yazılabilmesine izin vermemektedir. Söz konusu varlık elden çıkarıldığında vergiye tabi karın hesaplanması sırasında satış fiyatı ile dikkate alınacağından ve satış fiyatı söz konusu değer düşüklüğünü de içinde barındıracağından, değer düşüklüğünün oluştuğu dönemde ertelenmiş vergi doğurabilecektir.

Ayrıca Vergi Kanunları bazı giderleri (sözleşmeye dayanan tazminatlarda olduğu gibi) vergisel önlemlerden dolayı tahakkuk ettiği dönemde değil, ödendiği dönem de dikkate almaktadır. Bu durum da söz konusu gider ödendiğinde vergiye tabi karın tespitinde dikkate alınacağından, giderin ödenmediği ve ancak tahakkuk ettiği dönemde, ertelenmiş vergiye neden olacaktır.

Öz kaynaklar: Öz kaynağın şekilsel tanımı TFRS ile VUK hükümlerine göre aynıdır. Her iki düzenleme de varlıklar ile borçlar arasındaki farkın öz kaynak olduğunu ifade etmektedir. Fakat her iki düzenleme de varlıklar ve borçların kapsamı, mahiyeti ve değeri birbirinden ayrılmaktadır. Bu durumda öz kaynak değerlerinin farklı olması doğal bir sonuçtur.

Dönem içinde gerçekleşen faaliyetler sonucu ve değerlemeler sonucu gelirler ve giderler oluşur. Söz konusu gelir ve gider kalemleri, tahakkuk şartlarını taşımaları durumunda finansal tablolara aktarılırlar. Tahakkuk şartlarını taşıyan ve döneme ait olan gelir ve giderlerin tamamı, durumlarına göre ya kar veya zararda veyahut diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilmek suretiyle öz kaynaklarda yer almalıdır. Gelir ve gider arasındaki fark temelde söz konusu dönemin başındaki ve sonundaki öz kaynak arasındaki farkı verir. Ancak bu tutar her zaman kar anlamına gelmez. Çünkü kar rakamı sadece kar veya zararın bir unsudur. Örnek olarak varlıkların ve borçların yeniden değerlemesi verilebilir. Söz konusu değerlendirme sonucunda oluşan gelir ve giderler, kar rakamının içerisinde dikkate alınmazlar. Sermayenin korunması kavramı gereği sermaye düzeltmesi veya yeniden değerlendirme olarak öz kaynakların içerisinde

ayrıca gösterilirler (TFRS, Kavramsal Çerçeve, para. 4.36). Bu tutarlar TFRS kapsamında düzenlenen diğer kapsamlı gelir tablosunda yer alarak diğer kapsamlı gelirin unsurunu oluştururlar. Kar veya zararda muhasebeleştirilen gelir ve giderler ile, diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilen gelir ve giderleri kapsayan toplam kapsamlı gelirin, dönem başı öz sermaye ile dönem sonu öz sermaye arasındaki fark olduğu söylenebilir.

Sermaye Kavramı: "Çoğu işletmeler finansal tablolarını hazırlarken sermayeyi nominal tutarı (finansal anlamı) ile kullanır. Finansal açıdan yatırılan para veya yatırılan satın alma gücünü ifade eden sermaye, işletmenin net varlıkları veya öz kaynakları ile aynı anlama gelmektedir. Fiziki açıdan faaliyette bulunabilme kabiliyeti olarak da tanımlanan sermaye, işletmenin üretim kapasitesini belirtir (Örneğin, günlük üretim miktarı)." (TFRS, Kavramsal Çerçeve, para. 4.57)

Finansal tablolar da yer alacak kalemlerin hangi tutarlar ile yer alacağı değerlemenin konusunu oluşturur. TFRS'ler de birçok değerlendirme yöntemi bulunmakla birlikte temel aldıkları ölçümler aşağıdaki gibidir.

Tarihi Maliyet: "Varlıklar elde edildikleri tarihte alımları için ödenen nakit veya nakit benzerlerinin tutarları ile veya onlara karşılık verilen varlıkların gerçeğe uygun değerleri ile ölçümlenir. Borçlar borç karşılığında elde edilenin tutarı ile veya işletmenin normal faaliyetlerinden kaynaklanan borçlarda, örneğin, gelir vergilerinde olduğu gibi, borcun kapatılması için gereken nakit veya nakit benzerlerinin tutarı ile gösterilir. "

Cari Maliyet: "Varlıklar, aynı varlığın veya bu varlıkla eşdeğer olan bir varlığın alınması için hali hazırda gereken nakit veya nakit benzerlerinin tutarı ile gösterilirler. Borçlar, yükümlülüğün kapatılması için gereken nakit ve nakit benzerlerinin iskonto edilmemiş tutarları ile gösterilir."

Gerçekleşebilir Değer (Ödeme Değeri): "Varlıklar, işletmenin normal faaliyet koşullarında, bir varlığın elden çıkarılması halinde ele geçecek olan nakit ve nakit benzerlerinin tutarıdır. Borçlar, işletmenin normal faaliyet koşullarında, kapatılmaları için ödenmesi gereken nakit ve nakit benzeri değerlerin iskonto edilmemiş tutarları ile gösterilir."

Bugünkü Değer: "Varlıklar, işletmenin normal faaliyet koşullarında, ileride yaratacakları net nakit girişlerinin bugünkü iskonto edilmiş değerleri ile gösterilirler. Borçlar, işletmenin normal faaliyet koşullarında, kapatılmaları için ileride ödenmesi gereken net nakit çıkışlarının bugünkü iskonto edilmiş değerleri ile gösterilir."

Gelir ve giderlerin tahakkukundaki farklılıkların yanı sıra değerleme yöntemlerindeki farklılıklar ertelenmiş verginin bir diğer önemli kaynağını oluşturmaktadır.

3.2. TMS 1-Finansal Tabloların Sunuluşu

TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı, 31.12.2005 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için uygulanmak üzere 16.01.2005 tarih ve 25702 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Standardın amacı finansal tabloların önceki dönemin finansal tablolarıyla ve diğer işletmelerin finansal tablolarıyla karşılaştırılmasına olanak verecek biçimde sunulması için gerekli olan temel unsurları açıklamaktadır (TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu, para. 1).

TMS kapsamında hazırlanacak ve sunulacak olan tam bir finansal tablolar seti aşağıdakileri içerir (TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu, para. 10).

- (a) Dönem sonu finansal durum tablosu,
- (b) Döneme ait kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu,
- (c) Döneme ait öz kaynak değişim tablosu,
- (d) Döneme ait nakit akış tablosu,
- (e) Önemli muhasebe politikalarını ve diğer açıklayıcı bilgileri içeren dipnotlar.

Finansal tablolar işletmenin finansal durumunu ve finansal performansının biçimlendirilmiş sunumudur. Gelir tabloları finansal performansı, bilanço ise finansal durumu gösterir. Finansal tabloların amacı işletme hakkında gerçek, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir ve önemli bilgilerin verilmesini sağlamaktır. Başlıca kullanıcıları ise işletmeye yatırım yapan veya yapmayı düşünen kişiler, işletme ortakları, yöneticiler ve devlettir. Dipnotlar da yer alan "diğer bilgilerle birlikte finansal tablolar, kullanıcılarının işletmenin gelecekteki nakit akışlarını ve özellikle bunların zamanını ve kesinliklerini tahmin etmelerine yardımcı olur." (TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu, para. 9)

Finansal tablo hazırlarken standartta yer alan ve dikkate alınması gereken kavramlardan bazıları aşağıdaki gibidir.

Önemlilik ve Birleştirme: Bir finansal tablo kalemi, finansal tabloya göre karar alan kullanıcıların kararlarını etkiliyorsa bu kalem önemlidir. Önemli olan kalem, kullanıcıların kararlarını etkileyen kalemdir. Dolayısıyla bu kalemler muhasebeleştirilirken dikkatli hareket edilmeli, ihmal edilmemeli ve yanlış raporlanmamalıdır. Kullanıcıların ekonomik kararlarını verirken ekonomi, muhasebe ve

işletme hakkında makul bir seviye de bilgileri olduğu kabul edilir (TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu, para.7).

Finansal tablolar, çok sayıda işlem veya diğer olayların işleminden geçirilerek nitelik ve işlevlerine göre hesap sınıfları altında birleştirilmesi (toplanması) sonucu oluşur. Benzer kalemlerden oluşan ve önemli olan her bir kalem grubu ayrı bir sınıf olarak gösterilir. Önemli olup, nitelikleri itibarıyla farklı olan kalemlerde ayrıca gösterilir. Ancak bir hesap kalemi tek başına önemli değilse, bu tablolarda ya da dipnotlarda diğer kalemlerle birleştirilir. İşletmeler finansal tablolarının anlaşılabilirliğini; önemli bilgileri önemsiz bilgilerle gizleyerek veya farklı nitelik ve işlevlere sahip önemli kalemleri birleştirerek azaltamaz (TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu, para. 29-31).

Dipnotlar: Finansal tablolar da sunulan bilgilere ilişkin ek bilgiler ile muhasebeleştirilme kriterlerini sağlamayan kalemlere ilişkin bilgilere dipnotlar da yer verilir (TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu, para. 7).

İşletme, nakit akış tablosu hariç, tüm finansal tablolarını muhasebenin tahakkuk esasına göre düzenler. Muhasebenin tahakkuk esası kullanıldığı zaman işletme, "kalemleri, Kavramsal Çerçeve'de bunlar için verilen tanımlara ve tahakkuk kriterlerine uydukları takdirde varlıklar, borçlar, öz kaynaklar, gelirler ve giderler (finansal tabloların unsurları) olarak muhasebeleştirir." (TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu, para. 27-28)

Kavramsal Çerçeve'de yapılan tanımlar ve konulan ilkeler çerçevesinde; işletmenin gerçek durumunu yansıtmak amacıyla finansal tablolar düzenlenmektedir. Standartta yer alan ifadeler MSUGT'de belirtilen ilkeler ve finansal tablolarla kısmen paralellik gösterse de içerik ve sunuluş bakımından oldukça farklılık arz etmektedir. Bunun nedeni Kavramsal Çerçeve'de belirtilen tahakkuk esasındaki farklılıklar ve gelir, gider, kar tanımlamalarının farklı şekilde yapılması ve finansal tablo hazırlamadaki önceliklerin farklı olması nedeniyle; finansal tablolarda yer alacak bilginin derinliği ve çeşitliliğinin farklı olmasından kaynaklanmaktadır.

Bu kapsamda MSUGT çerçevesinde düzenlenen bilançonun yerine finansal durum tablosu ve gelir tablosu yerine de kar veya zarar tablosu ifadesi kullanılmaktadır. Bu tablolara ek olarak işletme faaliyetlerine ilişkin diğer gelir ve gider unsurlarını içeren diğer kapsamlı gelir tablosu düzenlenmektedir. Ertelenmiş vergi de kaynağına göre bu tablolar da sunulmaktadır. İnceleme konumuzun ertelenmiş vergi oluşu nedeniyle; ertelenmiş verginin yer aldığı finansal tablolar irdelenmiş ve ertelenmiş

verginin tablolardaki yeri ele alınmıştır.

Finansal Durum Tablosu: Finansal durum tablosu tahakkuk esasına göre oluşturulmakta ve Kavramsal Çerçeve'de belirtilen ilkelere uygun olarak tahakkuk eden ve varlık, borç ve öz kaynak tanımına giren kalemlerden meydana gelmektedir.

Standart, dönem vergisi ve ertelenmiş vergiye ilişkin varlık ve borç kalemlerinin finansal durum tablosunda yer alacağını belirtmiştir. Ertelenmiş vergiye ilişkin olarak da "eğer işletme dönen ve duran varlıklarını ve kısa ve uzun vadeli borçlarını finansal durum tablosunda (bilançoda) ayrı ayrı sınıflandırıyorsa, ertelenmiş vergi varlıkları (borçları) dönen varlıklar (kısa vadeli borçlar) olarak sınıflandırılmayacağını" belirtmektedir (TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu, para. 56).

Standartta yer alan ifadelerden ertelenmiş verginin gelir olması durumunda varlık olarak duran varlıklarda ve gider olması durumunda yükümlülük olarak uzun vadeli yabancı kaynaklarda muhasebeleştirileceği anlaşılmaktadır.

(Toplam) Kapsamlı gelir: "Ortakların ortak olmaları nedeniyle ortaya çıkan işlemler dışındaki işlem ve diğer olaylar sonucu belirli bir dönemde öz kaynaklardaki değişimdir. (Toplam) Kapsamlı gelir, 'kar ya da zarar' ve 'diğer kapsamlı gelirin' bütün bileşenlerini kapsar." (TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu, para. 7)

Kar ya da Zarar: "Toplam kapsamlı gelirden diğer kapsamlı gelir unsurları dışındaki giderlerin indirilmesidir." (TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu, para.7) Kar ya da zarar tablosunun son kısmında kar var ise dönem vergi öncesi karı, cari vergi gideri(mali kar durumunda) ve kar veya zarar tablosunda muhasebeleştirilen ertelenmiş vergi gideri/geliri ile dönem net karı yer almaktadır.

Standartta göre kâr veya zarar bölümü veya kâr veya zarar tablosu, "Diğer TFRS'ler uyarınca zorunlu olan kalemlere ek olarak döneme ait aşağıdaki tutarları gösteren kalemleri içerir: Hâsılat, finansman maliyetleri, öz kaynak yöntemi kullanılarak muhasebeleştirilen iştirakler ve iş ortaklıklarının kar veya zarar payları, vergi gideri, durdurulan faaliyetlerin toplamına ait tek bir tutar." (TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu, para. 82)

Diğer Kapsamlı Gelir (Direkt öz kaynaklara yansıtılan kâr veya zararlar):

Esas olarak gerçekleşmemiş gelir ve giderler gibi sermayenin korunması kavramı gereği, öz sermayenin bir unsuru sayılan gelir ve giderlerden oluşur. Diğer kapsamlı gelir veya gider gelecekte ödenecek olan vergiyi etkilemesi durumunda ertelenmiş vergiye sebep olur. Söz konusu ertelenmiş vergi de diğer kapsamlı gelir içerisinde muhasebeleştirilir.

Standarda göre diğer kapsamlı gelir; yeniden değerlendirme fazlasındaki değişimler, tanımlanmış fayda planlarının yeniden ölçülmesi, dış ülkedeki bağlı işletmeye ait finansal tabloların çevrilmesinden kaynaklanan kazanç ve kayıplar gibi unsurlardan oluşmaktadır. (TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu, para.7)

Bir işletme, kâr veya zarar ile diğer kapsamlı gelirin iki bölüm halinde sunulduğu tek bir kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu sunabilir. Söz konusu bölümler, ilk olarak kâr veya zarar bölümü, bu bölümün hemen ardından da diğer kapsamlı gelir bölümü gelmek üzere bir arada sunulur. İşletme kâr veya zarar bölümünü ayrı bir kâr veya zarar tablosunda sunabilir. Bu durumda, ayrı kâr veya zarar tablosu kapsamlı gelirin sunulduğu tablodan hemen önce gösterilir (TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu, para. 10A).

Diğer kapsamlı gelir kalemleri kar veya zararda sınıflandırıncaya kadar veyahut kar veya zarara dönüşmeden yok olması durumunda yok oluncaya kadar, öz kaynaklarda birikimli olarak yer almalıdır. Diğer kapsamlı gelir kalemleri zamanı geldiğinde normal gelir veya gider olarak, diğer bir deyişle kar veya zararda karın tespitinde standartlar gereği dikkate alınabilir. Örneğin bir duran varlık satıldığında değer artışı artık realize olacaktır. Bu durumda diğer kapsamlı gelir de muhasebeleştirilen gelirin, yeniden sınıflandırılarak kar veya zararda muhasebeleştirilmesi gerekir. Yeniden sınıflandırma düzeltmesi olarak dikkate alınan bu gelirin iki kez öz kaynaklara yansımaması için kar veya zarar aktarılırken diğer kapsamlı gelirden düşülmesi gerekmektedir. İşletme diğer kapsamlı gelir kalemlerine ait vergileri tek bir kalem olarak ayrıca göstermesi durumunda kar veya zararda yeniden sınıflandırılan kalem ile diğer kapsamlı gelir de kalmaya devam eden kalemler arasında dağıtması gerekmektedir (TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu, para.91-93).

İşletmeler diğer kapsamlı gelir kalemlerini ilgili vergisel etkilerden arındırılmış net tutarı ile ya da kalemlere ilişkin gelir vergilerinin toplam tutarını ayrı olarak tek bir kalemde göstermek suretiyle, ilgili vergisel etkiler dikkate alınmadan önceki tutarı ile sunabilir (TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu, para. 91). Ancak işletme diğer kapsamlı gelirin her bir kalemiyle ilgili gelir vergisi tutarını kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunda ya da dipnotlarda açıklar (TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu, para. 90).

Ertelenmiş vergi, TMS 12 Gelir Vergileri standardında yer alan açıklamalar ile Finansal Tabloların Sunuluşu standardında yer alan açıklamalar çerçevesinde finansal tablolar da yer almalıdır. Ertelenmiş vergiye yol açan kalem hangi bölümde muhasebeleştirilmiş ise, söz konusu kaleme ilişkin ertelenmiş vergi de o bölümde

muhasebeleştirilir. Bölümden kasıt kar veya zarar kısmı ile diğer kapsamlı gelir kısmıdır. TMS 12 Standardının amaç kısmı aşağıdaki gibidir:

İşletmenin, işlemlerin ve diğer olayların vergisel sonuçlarını işlemleri ve diğer olayları muhasebeleştirdiği şekilde muhasebeleştirmesinin zorunlu kılar. Bu nedenle, işlemler ve diğer olaylar kâr veya zararda muhasebeleştirilmişse, bunlarla ilgili vergi etkileri de kâr veya zararda muhasebeleştirilir. Kar veya zararlar içerisinde (ya öz kaynaklarda muhasebeleştirilecek kar veya zararlar ya da direkt öz kaynaklarda) muhasebeleştirilmeyen işlemlerin ve diğer olayların ilgili vergi etkileri de kar veya zararlar içerisinde muhasebeleştirilmez. (TMS 12 Gelir Vergileri, Amaç)

İlgili kısımlarda muhasebeleştirilen ertelenmiş vergi geliri/gideri tutarı ne kadar olacaktır. Standartta uygun olarak yapılan muhasebe kayıtlarından veya dönem sonu işlemlerinden bu tutarlar elbette çıkarılabilir. Ancak finansal tablo kullanıcılarının muhasebe kayıtlarını görme imkânı bulunmamaktadır. Tutarların tespitine şu mantıkla karar verilebilir.

Ertelenmiş verginin ilk uygulandığı anı baz aldığımızda aktifte Ertelenmiş Vergi Varlığı; pasifte ise Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü yer alacak ve bunlara bağlı da net ertelenmiş vergi geliri veya gideri oluşacaktır. Bu gelir veya gider ya net karın bir parçası olarak öz kaynaklarda yer alacak veya diğer kapsamlı gelirin bir parçası olarak yine öz kaynaklarda yer alacaktır. Yani bilanço denkliği varlık ile yükümlülük arasındaki fark kadar oluşan gelir veya giderin öz kaynaklarda yer alması ile sağlanacaktır. İlerleyen dönemlerde ertelenmiş vergi varlık ve yükümlülükleri standartta belirtilen kurallar çerçevesinde değişikliğe uğrayacaktır. Bunlara örnek olarak vergi oranlarındaki değişimler, ertelenmiş verginin Vergi Kanunları'nca tanınma zamanlarının gelmesinden dolayı iptal edilmesi, gelecekteki beklentilerin değişmesi... vs olarak gösterilebilir. Bu gibi durumlarda finansal durum tablosunda muhasebeleştirilen varlık ve yükümlülüklerden oluşan ertelenmiş vergi geliri/giderinin tespiti ise ilgili yılda ertelenmiş vergi varlığındaki değişimle ertelenmiş vergi yükümlülüğünde meydana gelen değişim arasındaki farktır. Aradaki fark pozitif ise ertelenmiş vergi geliri; negatif ise ertelenmiş vergi gideri oluşacaktır. Toplamda oluşacak olan bu gelir veya gider kar veya zarar tablosunda veya diğer kapsamlı gelir tablosunda kısım kısım sunulabilir. Ancak bu kısımların toplamı her zaman varlık ve yükümlülüklerde meydana gelen değişimler arasındaki fark olacaktır.

3.2.1. Ertelenmiş Verginin Finansal tablolar Üzerine Etkilerine İlişkin Örnek İşletmeler

Ertelenmiş vergi gelir/gider etkisinin kar veya zarar ile diğer kapsamlı gelir de muhasebeleştirilmesi suretiyle işletme karlılığında ve öz kaynaklarda yarattığı farklı etkileri görebilmek amacıyla örnek işletmelerin finansal tabloları aşağıya alınmıştır.

Tablo 2.

Ertelenmiş Verginin Tespiti-Sasa Polyester Sanayi A.Ş Finansal Tablolar Özeti

FİNANSAL DURUM TABLOSU	2013	2012
Duran Varlıklar	215.473.000	237.893.000
<i>Ertelenmiş Vergi Varlığı</i>	<i>1.162.000</i>	–
TOPLAM VARLIKLAR	652.039.000	683.671.000
Uzun Vadeli Yükümlülükler	24.432.000	18.351.000
<i>Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü</i>	<i>-</i>	<i>15.000</i>
ÖZ KAYNAKLAR	249.915.000	243.674.000
Ödenmiş Sermaye	216.300.000	216.300.000
Sermaye Enf. Düzelt. Fark.	196.213.000	196.213.000
Kardan Ayr. Kısıtlanmış Yed.	5.356.000	5.356.000
Kıdem Taz. Akt.Kay. Kaz. Fonu	-1.114.000	-1.114.000
Geçmiş Yıl Zararları	-173.081.000	-143.386.000
Net Dönem (Zararı) / Karı	6.241.000	-29.695.000
TOPLAM KAYNAKLAR	652.039.000	683.67.0001
KAPSAMLI GELİR TABLOSU	2013	2012
KAR VEYA ZARAR KISMI		
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Karı / (Zararı)	5.064.000	-29.864.000
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Geliri	1.177.000	169.000
<i>Dönem Vergi Geliri / (Gideri)</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
<i>Ertelenmiş Vergi Geliri / (Gideri)</i>	<i>1.177.000</i>	<i>169.000</i>
<i>Sürd. Faal. Dönem Karı / (Zararı)</i>	<i>6.241.000</i>	<i>-29.695.000</i>
DİĞER KAPSAMLI GELİR / GİDER		
<i>Tanımlanmış fayda planları yeniden ölçüm kayıpları</i>	<i>-</i>	<i>-1.114.000</i>
TOPLAM KAPSAMLI/GELİR (GİDER)	6.241.000	-30.809.000

Sasa Polyester Sanayi A.Ş 2013 hesap döneminde BİST 100 endeksinde işlem gören şirketlerden biridir. Tablo 2'de yer verilen şirketin finansal tabloları incelendiğinde ertelenmiş verginin finansal durum tablosunda ve kar veya zarar tablosunda yer aldığı görülmektedir. (Sasa Polyester, 2013 Bağımsız Denetim Raporu, s.5,6) Ayrıca şirket kar veya zarar bölümü ve kapsamlı gelir bölümünü tek bir tablo halinde iki bölümde sunmuştur. Standartlara uygun olarak da ilk olarak kar veya zarar bölümü, ikinci olarak da diğer kapsamlı gelir bölümü yer almaktadır.

Diğer kapsamlı gelirin öz kaynakların bir parçası olduğunu ve birikimli olarak

öz kaynaklarda yer aldığını yukarıdaki açıklamalarda değinmiştik. SASA Polyester A.Ş finansal tablolarında da 2012 yılı diğer kapsamlı gelir kısmında bulunan 1.114.000 TL gider 2012 ve 2013 öz kaynak rakamlarında, öz kaynakları azaltıcı bir unsur olarak yer almıştır. İlgili gider gerçekleştiğinde yeniden sınıflandırılarak kar veya zararda muhasebeleştirilecek ve net karın tespitinde dikkate alınan bir gider olarak yine öz kaynakları kendi tutarı kadar artırıp azaltacaktır.

Şirket 2013 yılında ticari kar elde etmesine rağmen cari dönem vergi gideri 0 TL'dir. Bunun nedeni ise dönem cari vergi giderinin hesaplanmasında ticari kar yerine mali karın dikkate alınmasıdır. Şirketin 2013 yılı bağımsız denetim raporu incelendiğinde şirketin mali kardan indirebileceği; geçmiş yıl zararları, yatırım harcamaları ve ar-ge harcamaları bulunduğu görülmektedir.

Şirketin her iki yılda da ertelenmiş vergi borçlarını ve ertelenmiş vergi alacaklarını standartlara uygun olarak duran varlıklarda ve uzun vadeli yabancı kaynaklarda muhasebeleştiği görülmektedir.

Bu varlık ve yükümlülükler dönem faaliyetlerinden kaynaklı olarak gelecekteki mali kara eklenecek / indirim sağlayacak gelir ve gider unsurları olduğundan ve fakat bu yıl tahakkuk ettiğinden dolayı; tahakkuk esası ve dönemsellik ilkesine uygun olarak bu dönemde gelir ve gider etkisinin de muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Ancak bu gelir / gider etkisinin kar veya zarar tablosuna veya diğer kapsamlı gelir tablosuna yansıyan kısmının tespiti aşamasında standartta da belirtilen; kendisine yol açan unsurun belirlenmesi ve o kısımda muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

Şirket bağımsız denetim raporu incelendiğinde ertelenmiş vergi geliri ve giderlerinin birçok kalemden oluştuğu ve içerisinde öz kaynaklarda muhasebeleştirilmesi gereken ertelenmiş vergi unsurlarının da olduğu görülmektedir (Sasa Polyester, 2013 Bağımsız Denetim Raporu, s. 55-58). Ancak şirket 2013 yılı için yeni bir öz kaynaklarda muhasebeleştirilecek ertelenmiş vergi geliri veya giderini ayrıca sunmamıştır. Bunun nedeni hakkında genel olarak ertelenmiş vergiye neden olan unsurun değerinden mahsup etmesinden, gelecekte vergiye tabi gelir beklentisinin düşmesi nedeniyle ertelenmiş vergi varlıklarını iptal etmesinden veya Vergi Kanunlarınca tanınma zamanı gelen ertelenmiş vergi unsurlarının yaratmış olduğu ters etkiden kaynaklı olduğu söylenebilir. Daha detaylı analiz şirketin muhasebe kayıtları veya dönem sonu işlemleri görülmek kaydıyla yapılabilecektir.

Şirketin kar veya zarar tablolarında cari dönem vergi gideri ve buna ek olarak ertelenmiş vergi geliri kalemi görülmektedir. Şirketin vergi öncesi karı 5.064.000 TL

iken vergi sonrası karı, 1.177.000 TL tutarındaki ertelenmiş vergi geliri nedeniyle 6.241.000 TL tutarına yükselmiştir. Yani ertelenmiş vergi şirketin net karının artmasına neden olmuştur. Vergi sonrası net kar rakamı 6.241.000 TL öz kaynaklarda da yerini almıştır.

Şirketin toplamda kar veya zarar tablolarında muhasebeleştirilebileceği tutar yukarıda yaptığımız açıklamalar çerçevesinde Ertelenmiş Vergi Varlığındaki değişim tutarı (1.162.000 TL) - (0) = (1.162.000 TL), Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğündeki Değişim ise (0) - (15.000 TL) = (- 15.000 TL)'dir. İkisi arasındaki fark ise (1.162.000 TL) - (- 15.000 TL) = (1.177.000 TL)'dir. Şirketin kar veya zarar tablosunda yer alan tutar da 1.177.000 TL'dir. Yani şirketin ertelenmiş vergi geliri tamamen kar veya zarar tablosunda yer alarak dönem karını artırmıştır. Bu tutarın tamamı işletme faaliyetlerine göre diğer kapsamlı gelir tablosunda veya bir kısmı kar veya zararda, bir kısmı kapsamlı gelir tablosunda da yer alabilirdi.

Ertelenmiş vergi gelir / gider etkisi aynı anda kar veya zarar kısmında ve diğer kapsamlı gelir kısmında ayrıca sunulan Trakya Cam Sanayi A.Ş. finansal tabloları aşağıda yer almaktadır (Trakya Cam, 2013 Bağımsız Denetim Raporu, s. 3-6).

Tablo 3.

Ertelenmiş Verginin Tespiti-Trakya Cam Sanayi A.Ş Finansal Tablolar Özeti

FİNANSAL DURUM TABLOSU	2013	2012
Duran Varlıklar	2.402.129.066	1.578.741.934
<i>Ertelenen Vergi Varlığı</i>	<i>40.197.181</i>	<i>25.711.598</i>
TOPLAM VARLIKLAR	3.885.072.688	2.462.908.147
Uzun Vadeli Yükümlülükler	1.034.497.455	254.230.635
<i>Ertelenen Vergi Yükümlülüğü</i>	<i>54.291.686</i>	<i>45.312.411</i>
ÖZ KAYNAKLAR	2.332.117.925	2.010.170.358
<i>Net Dönem Karı/Zararı</i>	<i>117.193.711</i>	<i>75.656.305</i>
TOPLAM KAYNAKLAR	3.885.072.688	2.462.908.147
KONSOLİDE KAR VEYA ZARAR TABLOLARI	2013	2012
Sürd. Faal. Vergi Öncesi Kar	152.778.210	95.250.196
Sürd. Faal. Vergi Gideri/Geliri	-28.134.315	-10.964.274
<i>- Dönem Vergi Gideri</i>	<i>-40.045.710</i>	<i>-21.522.782</i>
<i>- Ertelenmiş Vergi Geliri</i>	<i>11.911.395</i>	<i>10.558.508</i>
Dönem karı	124.643.895	84.285.922
DİĞER KAPSAMLI GELİRLER		
Kar veya Zarar Olarak Yeniden Sınıflandırılacaklar	155.220.339	110.946.056
<i>- Ertelenmiş Vergi Gideri / Geliri</i>	<i>-878.415</i>	<i>-3.877.601</i>
TOPLAM KAPSAMLI GELİR	279.864.234	195.231.978

Tablo 3'de yer alan Trakya Cam Sanayi A.Ş finansal tabloları incelendiğinde ertelenmiş vergiye ilişkin kalemlerde detaylı açıklamaların yer aldığını görebiliyoruz. Ertelenmiş verginin net gelir / gider etkisinin tespiti için; ertelenmiş vergi varlığında bir önceki yıla göre meydana gelen değişimden $(40.197.181 \text{ TL}) - (25.711.598 \text{ TL}) = (14.485.583 \text{ TL})$ ertelenmiş vergi yükümlülüğündeki bir önceki yıla göre meydana gelen değişim tutarı $(54.291.686 \text{ TL}) - (45.312.411 \text{ TL}) = (8.979.275 \text{ TL})$ çıkarılacaktır. Bu durumda net ertelenmiş vergi geliri $(14.485.583 \text{ TL}) - (8.979.275 \text{ TL}) = (5.506.308 \text{ TL})$ olacaktır. Bu tutar kar veya zarar tablolarında yer alarak muhakkak olarak Öz kaynaklara yansıtılacaktır.

Kar veya zarar tablosunda yer alan ertelenmiş vergi gelirinin tutarının 11.911.395 TL olduğu görülmektedir. Bu tutar varlık ve yükümlülüklerin bir önceki yıla göre değişimleri arasındaki tutardan farklıdır. Bilanço dengesinin sağlanabilmesi için; net kar vasıtasıyla Öz kaynakları 11.911.395 TL artıracak olan kar veya zararda muhasebeleştirilen ertelenmiş vergi gelirinin, toplamda 5.506.308 TL olması gerekmektedir. Bu durum da diğer kapsamlı gelir (öz kaynaklar) de muhasebeleştirilmesi gereken tutar $-6.405.087 \text{ TL}$ ertelenmiş vergi gideri olmalıdır. Şirket 2013 yılı bağımsız denetim raporu incelendiğinde: Kar veya Zarar Tablosu ile ilişkilendirilen 11.911.395 TL, Öz kaynaklar ile ilişkilendirilen -878.415 TL , Yabancı para çevrim farkları $-5.526.672 \text{ TL}$ açıklamasının yer aldığı görülecektir (Trakya Cam, 2013 Bağımsız Denetim Raporu, s. 74).

Ertelenmiş vergi kendisine yol açan unsurlar nerede muhasebeleştiriliyorsa ertelenmiş verginin de şirket tarafından o kısımda muhasebeleştirildiği görülmektedir. Bu kapsamda şirketin direkt öz kaynaklar ile ilişkilendirdiği 878.415 TL ve kendisi bir diğer kapsamlı gelir unsuru olan ve bu nedenle vergisel etkileri de diğer kapsamlı gelirden yer alan yabancı para çevrim farklarından kaynaklı ertelenmiş vergi $5.526.672 \text{ TL}$ öz kaynaklarda yer almalıdır.

İki tutarın toplamı ise $(5.526.672 \text{ TL}) + (878.415 \text{ TL}) = (6.405.087 \text{ TL})$ ertelenmiş vergi gideri olarak öz kaynaklarda yerini almalıdır. Böylece bilanço dengesi de sağlanmış olacaktır.

Yukarıda yer alan örneklerde görüleceği üzere ertelenmiş verginin yapısına göre, net karın tespitinde dikkate alınarak kar veya zarar tablosunda muhasebeleştirilebildiği veya diğer kapsamlı gelir tablosunda yer alarak net karın tespitinde dikkate alınmayıp; diğer kapsamlı gelirin tespitinde dikkate alınabildiği görülecektir. Şüphesiz bu dağılımın finansal oranları farklı şekiller de etkileyeceği açıktır.

BÖLÜM IV

ERTELENMİŞ VERGİ VE TMS 12 KAPSAMINDA

MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

TMS 12 Gelir Vergileri Standardına göre "ertelenmiş vergi borçlarının ve ertelenmiş vergi varlıklarının çoğu, bir gelir veya bir giderin bir dönemin muhasebe kârının hesabında dikkate alınmış olması ancak vergiye tabi kâr açısından o dönemden farklı bir dönemde dikkate alınmış olması nedeniyle oluşur." (TMS 12 Gelir vergileri, para.59)

Genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine göre hazırlanan Uluslararası Muhasebe Standartları finansal tablolarında yer alan ve mali kara göre hesaplanan dönem cari vergi gideri, aslında o dönem faaliyetlerinin tamamına tekabül eden toplam vergi tutarını yansıtmamaktadır. TMS 12 Gelir Vergileri standardı, verginin; Vergi Kanunları'na göre(mali kara göre) bu döneme ilişkin olarak tahakkuk edecek tutarına ek olarak döneme ilişkin faaliyetlerden kaynaklanan ancak daha sonraki dönemlerde mali karın tespitinde dikkate alınacak vergilerinde dönemsellik ilkesine uygun şekilde finansal tablolara yansıtılmasını sağlamaktadır. Bu durumda karşımıza ilk olarak mali kara göre hesaplanan cari dönem vergisi, ikinci olarak da döneme ilişkin faaliyetlerden kaynaklanan ancak Vergi Kanunları'ndan dolayı daha sonra ödenecek/indirilecek olan ertelenmiş vergi ortaya çıkmaktadır. Böylece dönemde gerçekleştirilen tüm ticari faaliyetlere ilişkin vergi de aynı dönemde muhasebeleştirilmektedir.

Bunun nedeni tahakkuk esasındaki sapmalardan, gelir ve giderlerin anlam ve zaman bakımından farklı tanımlanmasından ortaya çıkmaktadır. Genel olarak yürürlükteki Türk Vergi Kanunlarında tahakkuk esası benimsenmesine rağmen bazı vergisel önlemlerden(caydırıcılık, teşvik...) dolayı tahakkuk esasından sapmalar meydana gelmektedir. Buradaki temel anlayış farklılığının nedeni vergi işletme açısından o döneme ilişkin bir giderdir. Bu giderinde tahakkuk esası ve dönemsellik ilkesine göre oluşan herhangi bir gider gibi o dönemde giderleştirilmesi gerekmektedir. Çünkü tüm faaliyetler işletme bünyesinde gerçekleşmektedir ve işletmenin gerçek durumunu tam olarak yansıtabilmek için dönem faaliyetlerine ilişkin verginin tamamının finansal tablolarda yer alması daha doğru olacaktır. Sonuç olarak ticari kar üzerinden ve/veya UFRS kapsamında hesaplanan diğer kapsamlı gelir üzerinden

hesaplanan vergi, döneme ilişkin olarak er geç ödenecek olan vergi anlamında olacağından dönem finansal tablolarında yerini almalıdır. Ertelenmiş vergi doğurmayan sürekli farklılıkların olmaması durumunda ticari kar ile diğer kapsamlı gelirin toplanması sonucunda bulunan kapsamlı gelir üzerinden hesaplanan vergi, dönem finansal tablolarında yer alan toplam vergi tutarını vermelidir. Hem sürekli farklılıkların hem de diğer kapsamlı gelir unsurlarından kaynaklanan ertelenmiş vergi olmaması durumunda ise ticari kar üzerinden hesaplanan vergi, döneme ilişkin toplam vergi gideriyle eşit olmalıdır. Böylece ertelenmiş vergi müessesesi ile vergi giderinin de tahakkuk ve dönemsellik ilkesine uygun olarak muhasebeleştirilmesi sağlanmış olacaktır.

Vergi Kanunları ile Muhasebe Standartları arasındaki zamanlama ve ölçüm farklarından dolayı gelecekteki ödenecek vergiyi etkileyecek olan ertelenmiş verginin finansal tablolarda yer alıp / almayacağına yönelik çeşitli yaklaşımlar geliştirilmiştir.

4.1. Vergi Borçları Yaklaşımı

Bu yöntemde dönem faaliyetlerinin sonucu olarak ortaya çıkan vergi giderinin finansal tablolarda sunulmasına gerek yoktur. Çünkü bu gider dağıtılabilir karın devletle paylaşılması niteliğindedir. Dolayısıyla bir dönemin faaliyet sonucuna tekabül eden Gelir veya Kurumlar Vergisi ile ilgili olarak herhangi bir muhasebe kaydına ve finansal durum tablosunda ve kar/zarar tablosunda ayrı bir hesapta göstermeye gerek bulunmamaktadır (Sevinç, 2003, s. 78). Eğer vergiye ilişkin bir raporlama yapılacaksa bu sadece cari döneme ait ödenecek vergi gideri olacaktır; ertelenmiş vergiye ilişkin bir kayıt yapılmayacaktır (Çelik, 2014, s. 18). Bunun nedeni zamanlama farklarının vergi üzerindeki etkilerinin, bunların vergilendirilebilir karın bir bölümünü oluşturdukları dönemin vergi giderine dâhil oldukları görüşüne dayanmaktadır. Ancak bu görüş, gelir ve giderlerin elde edildikleri ya da tahakkuk ettikleri zaman (paranın tahsil edildiği veya ödendiği zaman değil) dikkate alınmalarını ve ilişkin oldukları dönemin finansal tablolarına geçirilmelerini içeren gerçekleşme ilkesi ile uyum içinde olmamaktadır (Süer, 2010, s. 48).

4.2. Vergi Etkili Muhasebe Yaklaşımı

Vergi etkili muhasebe anlayışı Uluslararası Muhasebe Standartlarında da yer alan bir ilkedir. Bu anlayışa göre hem cari vergi gideri hem de ertelenmiş vergi döneme

ilişkin faaliyetlerden kaynaklandığından; dönem faaliyetlerinin bir sonucu olarak görülmektedir. Diğer gider veya gelir kalemleri gibi ticari anlamda bir gider gelir kalemidir. Bunun sonucunda da diğer giderlerde olduğu gibi (işçilik giderleri... vs) finansal tablolarda tahakkuk esası ve dönemsellik ilkesine uygun olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Yani ertelenmiş vergi gelecek dönemlere ait bir gider veya gelir niteliğinde olduğundan finansal durum tablosunda; cari dönem vergisi ise gelir tablosunda yer alacaktır. Böylece işletmenin dönem faaliyet sonuçları ile finansal durumu gerçeğe en yakın şekilde sunulabilecek ve adil bir kar dağıtımı gerçekleştirilebilecektir. Bu teorinin uygulanmasında erteleme yöntemi ve yükümlülük yöntemi olmak üzere iki yöntem söz konusudur.

4.2.1. Erteleme Yöntemi

Bu yöntemde her vergilendirilebilir hasılat veya kazanç ile her indirilebilir zarar ve giderin Kurumlar Vergisi üzerinde teşhis edilebilir bir etkisi olduğu varsayılmaktadır. Cari zamanlama farkları vergi etkilerinin ortadan kalkacakları döneme kadar ertelenmektedir (Sevinç, 2003, s. 80).

Erteleme yöntemi cari vergi giderini ve gelecekteki ödenecek vergi giderini etkileyecek olan ertelenmiş vergiyi de içinde barındıran gelir tablosu odaklı bir yöntemdir. Bu yöntem daha çok zamanlama farkının doğduğu dönem üzerinde durmakta ve dönem karına etkisini hesaplarken zamanlama farkının doğduğu dönemdeki düzenlemeleri dikkate almaktadır. Bu durumda vergi hesaplamalarında kullanılacak olan vergi oranı da zamanlama farkının doğduğu anda var olan vergi oranı olacaktır ve vergi oranları değiştiğinde var olan farklar yeni vergi oranına göre güncellenmeyecektir. Çünkü bu yöntemde göre asıl olan dönemin vergi giderinin tam olarak o dönemde net olarak belirlenmesidir.

Erteleme yöntemi yalnızca ABD'de APB 11 standardında yer almış ancak daha sonra yayımlanan SFAS 96, SFAS 109 standartlarında uygulamalarına son verilmiştir (Dinç, 2007, s. 25).

4.2.2. Yükümlülük Yöntemi

Yükümlülük yönteminde, mevcut geçici farkların ileride gerçekleşmesi beklenen vergi etkisi fiilen ödenecek vergi borcunu arttırması yükümlülük olarak veya peşin ödenmiş olmaları nedeniyle vergi borcunu azaltması avans-alacak olarak

nitelendirilmektedir. Bu sebeple bilançoda yer alan ve yürürlükteki vergi oranlarına göre hesaplanmış olan ertelenen vergi borç ve alacakları, vergi oranlarındaki (veya yasalarındaki) değişmelere göre düzeltilmektedir. Bu yöntemde, dönemin vergi gideri karşılığı tutarı aşağıdaki üç unsurdan oluşmaktadır (Ayanoğlu, 2001, s. 29).

- Dönem karı vergi ve yasal yükümlülükler karşılığı,
- Diğer dönemlere ertelenen ve diğer dönemlerden gelen geçici farkların ertelenen vergi etkileri,
- Vergi oranlarındaki değişimler veya yeni vergilerin konulması (yürürlükten kaldırılması) nedeniyle ertelenen vergi borç ve alacaklarının düzeltilmesinden kaynaklanan farklar.

Erteleme yönteminde dönemin vergi karşılığı tutarı, yükümlülük yöntemindeki vergi karşılığı hesabına ait ilk iki unsuru içermektedir. Yükümlülük yöntemi, erteleme yönteminin aksine ertelenmiş vergi yasalarındaki ve oranlarındaki değişikliklere göre düzeltilmekte ve böylece finansal tabloların dönemsellik ilkesine daha uygun olarak oluşturulmasını sağlamaktadır (Ayanoğlu, 2002, s. 29).

4.3. Ertelenmiş Vergi ve Muhasebe Standartları

Uluslararası anlamda kullanılan, işletme karı üzerinden alınan vergilerin nasıl muhasebeleştirileceğine ve finansal tablolara nasıl yansıtılacağına dair hüküm barındıran iki adet finansal raporlama seti mevcuttur. Bunlardan bir tanesi UFRS bir diğeri ise Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleridir (US GAAP) (Çelik, 2014, s. 21).

Ertelenmiş vergi kavramı da ilk olarak US GAAP kapsamında düzenlenmiştir. Kavram ilk olarak Amerikan Ruhsatlı Muhasebeciler Enstitüsü tarafından 1944 yılında yayımlanan Muhasebe Araştırmaları Bülteninde yer almıştır. 1992 yılında ise US GAAP kapsamında Kar Üzerinden Alınan Vergilerin Muhasebeleştirilmesi Standardı yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Çelik, 2014, s. 21).

UFRS kapsamında ise ilk olarak 1979 yılında "IAS 12 Income taxes" standardı yayımlanmıştır. Standardın ilk hali erteleme yöntemini esas almıştır. 1996 ve 2000 yıllarında yapılan değişikliklerle standart gelir tablosu odaklı yaklaşımdan ayrılarak bilanço odaklı yaklaşım olan yükümlülük yöntemini benimsemiştir. Standart ilk haline göre de birçok değişime uğramıştır.

Türkiye'de ise UFRS'nin birebir çevirisi niteliğindeki TFRS kapsamında TMS

12 Gelir Vergileri Standardı, 31.12.2005 tarihinden sonraki hesap dönemlerinde uygulanmak üzere 08.03.2006 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Standart kurum kazancı üzerinden hesaplanan vergilerin muhasebeleştirilmesinde kullanılmaktadır. Standarda göre işlemlerin vergisel sonuçları da işlemlerin muhasebeleştirildiği şekilde muhasebeleştirilmelidir (TMS 12, Amaç).

Standartta yer alan bazı kavramların anlamları ise aşağıdaki gibidir (TMS 12 Gelir vergileri, para. 5).

Muhasebe Karı (Zararı): "Vergi gideri öncesi dönem karını(zararını) ifade eder."

Vergiye Tabi Kar / Zarar (Mali Kar / Zarar): "Vergi otoriteleri tarafından konulan kurallara göre tespit edilen ve üzerinden vergi ödenen karı(zararı) ifade eder." Mali karın hesaplanması esnasında yapılması gereken işlemlere çalışmanın 2.3 bölümünde detaylı olarak yer verilmiştir.

Dönem Vergisi (Cari vergi gideri): "Vergiye tabi kar(Mali kar) açısından o döneme ait ödenecek Gelir Vergisini ifade eder."

Vergi Gideri (Vergi Geliri): "Dönem karının veya zararının belirlenmesinde cari dönem vergisi ve ertelenmiş vergi açısından dikkate alınan toplam tutarı ifade eder."

4.4. Ertelenmiş Vergi Unsurları

Ticari kar ile mali kar arasında oluşan farklar sürekli farklar ve geçici farklar olarak adlandırılmaktadır. Geçici farklar gelecekte ortadan kalkarak mali karın tespitinde dikkate alınacağından dolayı ertelenmiş vergiye yol açarlar.

4.4.1. Sürekli Farklar

Sürekli farklar, mali kar hesaplanırken hiçbir zaman dikkate alınmayan giderlerden ve gelirlerden dolayı oluşmaktadır. Yani hiçbir zaman gider olarak kabul edilmeyecek giderlerden ve vergiden muaf olan gelirlerden kaynaklanmaktadır. Bu giderler ve gelirler ertelenmiş vergiye yol açmazlar.

Bu giderler Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK)'nın 11. maddesinde sayılan kanunen kabul edilmeyen giderler ile diğer Kanunlar da yer alan ve Kurumlar Vergisi matrahının tespitinde gider olarak indirilemeyecek giderlerden oluşmaktadır. Örnek olarak kanunun 11. maddesinin d fıkrasında belirtilen her türlü para ve vergi cezaları,

6183 sayılı kanun kapsamında hesaplanan gecikme zamları, faizler ve ödenen cezalar ile Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ödenen gecikme faizleri verilebilir.

Bu tip giderler Vergi Kanunları'nca gelecekte de dikkate alınmayacağından ve bundan dolayı zamanlama farkı yaratıp gelecekteki vergi matrahını artıracak veya eksiltecek giderlerden olmadıkları için ertelenmiş vergiye yol açmazlar. Oluştukları yılda mali karın tespitinde dikkate alınır. İleri ki yıllarda başkaca bir etki yaratmazlar.

Sürekli farklar oluşturarak ertelenmiş vergiye yol açmayan bir diğer unsur vergiye tabi olmayan gelirlerdir. Söz konusu gelirlere Kurumlar Vergisi Kanunu'nun beşinci maddesinde belirtilenler istisnalar örnek olarak verilebilir.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun beşinci maddesinin birinci bendinin a alt bendine göre kurumların tam mükellefiyete tabi başka bir kurumun sermayesine katılımlarından elde ettikleri kazançlar Kurumlar Vergisinden istisnadır. Yine aynı maddenin birinci bendinin ç alt bendinde anonim şirketlerin kuruluşlarında veya sermayelerini artırdıkları sırada çıkardıkları payların itibari değerini aşan kısmının istisna olduğu belirtilmiştir.

Söz konusu madde de belirtilen istisna şartlarının ihlal edilmemesi durumunda elde edilen gelirler Kurumlar Vergisinden istisnadır ve bu nedenle hiçbir zaman mali karın tespitinde dikkate alınmazlar. Dolayısıyla, ertelenmiş vergiye yol açmazlar. Standartta buna uygun olarak sürekli farklılıkları nazara almamaktadır.

4.4.2. Geçici Farklılıklar

Geçici farklar Vergi Kanunları ile Türkiye Muhasebe Standartları arasındaki tahakkuk esasındaki sapmaların neden olduğu gelir veya giderlerin tanınma zamanındaki farklılıklardan ve ölçüm farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Bir varlık geri kazanıldığı zaman ve bir borç ödendiği zaman vergilendirilebilir karı etkiliyorsa bu kalemlerden kaynaklanan bir geçici fark ortaya çıkar (Çelik, 2014, s. 58).

Genel olarak ertelenmiş verginin nedenine zamanlama farkı denilebilir. Sonuç olarak ölçüm farkından (değerleme farkından) kaynaklanan ertelenmiş vergi de; örneğin varlık elden çıkarıldığında yok olacağından bununda bir zamanlama farkı olduğu açıktır.

Cari dönemde vergiye tabi olmamakla beraber gelecek dönem veya dönemlerde vergiye tabi olabilecek gelirler ile cari dönemde indirimi kabul edilmeyen ancak gelecek dönem veya dönemlerde indirilecek giderler geçici farkları oluştururlar (Örten, Kaval, Karapınar, 2014, s. 160). Geçici farklar Vergi Kanunları'nca tanınma zamanı

geldiklerinde yok olurlar.

Geçici farklar, cari dönemde vergiye tabi olmamakla beraber gelecek dönem veya dönemlerde vergiye tabi olabilecek gelirlerden meydana geliyorsa ertelenmiş vergi yükümlülüğü, cari dönemde indirimi kabul edilmeyen ancak gelecek dönem veya dönemlerde indirilecek giderlerden oluşuyor ise ertelenmiş vergi varlığı oluştururlar. Gerçekleşen gelir ve giderlerin ertelenmiş vergi varlığı mı ertelenmiş vergi yükümlülüğü mü oluşturduğunu tespit etmek nispeten daha kolaydır.

Ancak gerçekleşmediği halde UFRS diğer kapsamlı gelir tablosunda muhasebeleştirilen ve genel olarak varlıkların ve borçların Vergi Kanunlarındaki farklı değerlendirme hükümlerinden kaynaklanan gelir ve giderler de ertelenmiş vergi varlığı ve borcu oluşturabilirler. Söz konusu gelir ve giderlerin, ertelenmiş vergi varlığı mı veya yükümlülüğü mü oluşturduklarının tespiti ise, muhasebe değeri ile vergi değeri arasındaki fark miktarına ve yönüne bağlıdır.

4.4.2.1. Ertelenmiş Vergi Varlığı (İndirilebilir Geçici Farklar)

Giderler, cari dönemde indirimi kabul edilmeyen ancak gelecek dönem veya dönemlerde mali karın tespitinde indirilecek giderlerden oluşuyor ise indirilebilir geçici fark oluştururlar. Varlıkların muhasebe değeri vergi değerinden küçük ise ve borçların muhasebe değeri vergi değerinden büyük ise indirilebilir geçici farklar doğar. Söz konusu farklar yürürlükteki veya yürürlüğe girmesi kuvvetle muhtemel olan vergi oranları ile çarpıldığında ertelenmiş vergi varlığı ortaya çıkmaktadır. İndirilebilir geçici farklılıkların oluşumuna aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4.

İndirilebilir Geçici Farkların Oluşumu

Gelirler için geçici farklar: Defter değeri < Vergi değeri*
Giderler için geçici farklar: Defter değeri > Vergi değeri
Varlıklar için geçici farklar: Defter değeri < Vergi değeri
Yükümlülükler için geçici farklar: Defter değeri > Vergi değeri

*Vergi değerinden kasıt Vergi Kanunları'nca dikkate alınan değeridir.

Örneğin, bir işletme ödenmeyen 800.000 TL'lik alacak için 200.000 TL şüpheli alacak karşılığı ayrılmıştır. Ancak işletme bu alacak için henüz dava açmamış ve icra takibinde bulunmamıştır. Bu durumda, ayrılan karşılık giderinin muhasebe değeri 200.000 TL'dir. Ancak Vergi Usul Kanunu'nun 323. maddesine göre bu tutardaki bir

alacağın şüpheli alacak olarak değerlendirebilmek için alacağın dava veya icra safhasında olması gereklidir. Dava veya icra safhasında olmadığından dolayı vergi değeri 0 TL'dir. Aradaki fark 200.000 TL gelecekte vergi matrahının tespitinde gider olarak dikkate alınabileceğinden indirilebilir geçici bir farktır.

Ertelenmiş vergi varlığına indirilebilir geçici farkların yanı sıra gelecek dönemlere devreden kullanılmamış mali zararlar ve gelecek dönemlere devreden kullanılmamış vergi avantajları da yol açar. İlgili rakamlar vergi oranı ile çarpılmak suretiyle ertelenmiş vergi varlığı tespit edilir.

Ertelenmiş vergi varlığının aktifleştirilmesinin bir diğer şartı ise gelecekte vergiden indirilecek düzeyde gelir elde edilmesi; dolayısıyla gelecekte üzerinden indirim yapılabilecek vergi doğması gerekmektedir.

Ertelenmiş vergi varlığı olduğu dönemde varlık kaydı ile gelir kaydı yapılmakta; mali karın tespitinde dikkate alınacak dönem geldiğinde de ilgili varlık kaydı gider kaydıyla birlikte kapatılmaktadır. Böylece ertelenmiş vergi olduğu yılda; toplam vergi giderini azaltacak, yok olduğu yılda da toplam vergi giderini artırarak; döneme ait faaliyetlerden kaynaklanan vergi giderinin / gelirinin de dönemsellik ilkesine uygun şekilde muhasebeleştirilmesini sağlayacaktır.

4.4.2.2. Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü (Vergiye Tabi Geçici Farklar)

Gelirler cari dönemde vergiye tabi olmamakla beraber gelecek dönem veya dönemlerde mali karın tespitinde dikkate alınacak gelirlerden meydana geliyorsa vergiye tabi geçici farklar oluşmaktadır. Varlıkların muhasebe değeri vergi değerinden büyük ise ve borçların muhasebe değeri vergi değerinden küçük ise vergiye tabi geçici farklar doğar. Söz konusu farkların vergi oranı ile çarpılması sonucunda ertelenmiş vergi yükümlülüğü oluşmaktadır. Ertelenmiş vergi yükümlülüğünün oluşumuna Tablo 5'de yer verilmiştir.

Tablo 5.

Vergilendirilebilir Geçici Farkların Oluşumu

Varlıklar için geçici farklar: Defter değeri > Vergi değeri*
Yükümlülükler için geçici farklar: Defter değeri < Vergi değeri
Gelirler için geçici farklar: Defter değeri > Vergi değeri
Giderler için geçici farklar: Defter değeri < Vergi değeri

* Vergi değerinden kasıt Vergi Kanunları'nda dikkate alınan değeridir.

Örneğin, bir makinenin maliyet bedeli 100.000 TL'dir ve şirket dönem sonunda makinenin değerinde artış olmadığından dolayı yeniden değerlendirme yapmamıştır. Şirketin tahminlerine göre makinenin faydalı ömrü 10 yıl, dolayısıyla amortisman oranı % 10'dur. Vergi Kanunları'nın ise amortisman oranını % 20 olarak belirlediği varsayılmıştır. Bu durumda makinenin birinci yılsonundaki net defter değeri(muhasebe değeri) 90.000 TL, ancak vergi değeri 80.000 TL olacaktır. Aradaki fark olan 10.000 TL vergilendirilebilir geçici bir farktır.

Bir diğer örnek olarak maddi duran varlık değerlemesi verilebilir. Maddi duran varlığın gerçeğe uygun değerinin maliyet bedelini aşması dolayısıyla muhasebe açısından gerçeğe uygun değerle değerlendirilmiştir. Vergi Kanunları ise maddi duran varlıkları maliyet bedeli ile değerlemektedir. Ancak maddi duran varlığın değerindeki artışa istinaden elden çıkarılmasında oluşacak kar vergilendirilecek kardır. Elde edilen kara ilişkin vergi, değer artışının yaşandığı döneme ait olduğundan ertelenmiş vergi yükümlülüğü doğurmaktadır.

Ertelenmiş vergi yükümlülüğü olduğu dönemde yükümlülük kaydı ile gider kaydı yapılmakta; mali karın tespitinde dikkate alınacak dönem geldiğinde de ilgili yükümlülük kaydı gelir kaydıyla birlikte kapatılmaktadır. Böylece ertelenmiş vergi olduğu yılda; toplam vergi giderini artıracak, yok olduğu yılda da toplam vergi giderini azaltarak; döneme ait faaliyetlerden kaynaklanan vergi giderinin/gelirinin de dönemsellik ilkesine uygun şekilde muhasebeleştirilmesini sağlayacaktır. Bir varlığın veya borcun vergiye esas değerinin olup olmadığının açık olmadığı durumlar için standartta yer alan şu temel ilkenin dikkate alınması gerekmektedir:

Bazı belirli sınırlamaların dışında, bir varlığın defter değeri geri kazanıldığı veya bir borcun defter değeri ödendiğinde, bu varlığın defter değerinin kazanılması veya borcun defter değerinin ödenmesinin hiç bir vergi etkisi doğurmayacağı duruma nazaran, işletmenin gelecekte ödeyeceği vergiler daha fazla olacaksa ertelenmiş vergi borcu, daha az olacaksa ertelenmiş vergi varlığı muhasebeleştirilir. (TMS 12 Gelir vergileri, para.10)

Ertelenmiş vergi varlığı ve yükümlülüğü yaratan durumlar sadece dönem faaliyetlerinden kaynaklı gelir/gider ve değerlendirme farklılıklarından ibaret değildir. İşletme Birleşmeleri, Geçmiş Yıl Zararları, Kullanılmamış Mali Avantajlar...vs durumlar da ertelenmiş vergiye yol açmaktadır. Söz konusu ertelenmiş vergi tutarları da standartlar da yer alan ilkeler çerçevesinde muhasebeleştirilmelidir.

4.5. TMS 12'ye Göre Ertelenmiş Verginin Muhasebeleştirme İlkeleri

Geçici farklılıklar; kendisine yol açan gelir veya giderin muhasebeleştirildiği yere uygun olarak muhasebeleştirilmektedir. UFRS'ye göre gelir ve gider, nakde veya alacağa(nakde veya borca) dönüşüp dönüşmemesine göre gerçekleşmiş ve gerçekleşmemiş olarak sınıflandırılmakta ve finansal tablolarda raporlanmaktadır. Gerçekleşmiş gelir ve giderler kar veya zarar tablosunda (kısımında) gerçekleşmemiş gelir ve giderler diğer kapsamlı gelirler tablosunda (kısımında) yer almaktadır. Ertelenmiş vergiye ilişkin tutarlarda kendisine neden olan geçici farklar hangi bölümde yer alıyorsa, o bölümde yer alacaktır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde kar veya zarar tablosunda ve diğer kapsamlı gelir tablosunda yer alan kalemlerin ne olduğu özet olarak yer almaktadır. Ertelenmiş verginin kendisine neden olan unsurun muhasebeleştirildiği kısımda muhasebeleştirilmesi gerektiği de önceki bölümlerde açıklanmıştır. Ancak istisna olarak aşağıda sayılı unsurların standartlar gereği direkt öz kaynaklarda muhasebeleştirilmesinden dolayı, oluşan ertelenmiş vergi de direkt olarak öz kaynaklarda muhasebeleştirilir (TMS 12 Gelir vergileri, para. 62A). Bunlar:

(a) Dağıtılmamış kârların dönem başı bakiyesinde, muhasebe politikalarında yapılan ve geçmişe yönelik olarak uygulanan bir değişiklik ya da bir hatanın düzeltilmesi sonucunda düzeltme yapılmış olması

(b) Bileşik finansal araçların ilk muhasebeleştirilmelerinde öz kaynak kısmı olarak belirlenen tutarlar.

"Standart her bir zamanlama farkının tersine döneceği zamanı gösteren detaylı çizelgeler hazırlama ihtiyacını ortadan kaldırmak için ertelenmiş vergi varlığı ve vergi borcunun, bunların aynı işletmeye ait olması, aynı vergi idaresi ile ilgili olması, aynı vergi idaresi tarafından konulan gelir vergileriyle ilgili olması ve işletmenin yasal olarak dönem vergi varlığını ve dönem vergi borcunu birbirlerine mahsup etme hakkı olması durumunda birbiriyle mahsuplaştırılmasını gerektirmektedir." (TMS 12 Gelir Vergileri, para. 75)

Kendisini oluşturan geçici farklılıkların yürürlükteki vergi oranları ile çarpılması sonucu oluşan ertelenmiş vergi varlıkları ve yükümlülükleri, kendisini oluşturan geçici farklılıklarda değişme olmasa bile değişebilir (TMS 12 Gelir Vergileri, para. 60). Örneğin gelecekte kar elde edileceği beklentisiyle muhasebeleştirilen ertelenmiş vergi varlığının, gelecekte kar elde edilmeyeceği veya daha düşük tutarda elde edileceği

beklentisinin oluşması durumunda düzeltilmesi gerekebilir.

Bu durumun bir diğer örneği araştırmamızda da ele alınan vergi oranlarındaki veya Vergi Kanunları'ndaki değişme durumudur. Standarda göre "Cari dönemin ve önceki dönemlerin dönem vergisi olarak vergi idaresine ödenecek (veya mahsup edilecek) dönem vergi borçlarının (varlıklarının) tutarı raporlama dönemi sonu (bilanço tarihi) itibarıyla yürürlükte olan veya yürürlüğe girmesi kesine yakın olan vergi oranları (ve Vergi Kanunları) dikkate alınarak hesaplanır. " (TMS 12 Gelir Vergileri, para. 46).

Söz konusu durumda geçici farklar sabitken, geçici farka yeni vergi oranı uygulanmak suretiyle ertelenmiş vergi varlığı veya yükümlülüğü düzeltilmektedir. Örneğin vergi oranları yüzde 20'den yüzde 10'a düştüğünde ertelenmiş vergi varlık ve yükümlülükleri % 50 azalacaktır.

Ancak bu tip durumlarda, diğer kapsamlı gelir ya da doğrudan öz kaynaklarda yer alan kalemler dolayısıyla bu bölümler de muhasebeleştirilen ertelenmiş verginin tutarının belirlemek zordur (TMS 12 Gelir Vergileri, para. 63). Bunun nedeni ise işletmelerin diğer kapsamlı gelir kalemlerini TMS 1 Standardı çerçevesinde ilgili vergisel etkilerden arındırılmış net tutar olarak veya kalemlere ilişkin gelir vergilerinin toplam tutarını ayrı olarak tek bir kalemde göstermek suretiyle ilgili vergisel etkiler dikkate alınmadan önceki tutarı ile sunabilmesidir (TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu, para. 91). Vergi oranlarındaki değişim durumunda nasıl hareket edilmesi gerektiğine ilişkin standartta yer alan ifadeler aşağıdaki gibidir.

Ertelenmiş vergi varlıkları veya borçları raporlama dönemi sonu (bilanço tarihi) itibarıyla yürürlükte olan veya yürürlüğe girmesi kesine yakın olan vergi oranlarına (ve vergi kanunlarına) dayanılarak varlıkların gelire dönüştüğü veya borçların ödendiği dönemlerde uygulanması beklenen vergi oranları kullanılmak suretiyle hesaplanır. Cari ve ertelenmiş vergi varlıkları ile borçları genellikle yürürlükteki vergi oranları (ve vergi kanunları) kullanılarak ölçülür. Ancak, bazı durumlarda, hükümetin vergi oranlarına (ve vergi kanunlarına) ilişkin açıklamaları yasalaşma yönünde çok önemli etkiye sahip olabilir ve açıklama yapıldıktan birkaç ay sonraki bir dönemde de yasalaşma gerçekleşebilir. Bu gibi durumlarda vergi varlığı ve borcu açıklanan vergi oranları (veya kanunları) dikkate alınarak hesaplanır. (TMS 12 Gelir vergileri, para.47-48)

Standarda göre yukarıdaki durumlarda "dönem vergisi ve ertelenmiş vergi sonucunu doğuran kar veya zarar dışında muhasebeleştirilmiş kalemlerle ilgili dönem vergisi ve ertelenmiş vergi yürürlükteki Vergi Kanunları'na göre makul olacak bir

orantılı dağıtım yöntemiyle veya içinde bulunulan koşullarda kullanımı daha makul olan bir başka yöntemle dağıtılmak suretiyle bulunur." (TMS 12 Gelir Vergileri, para.63)

Çalışma da TMS 12 hükümlerine uygun olarak muhasebeleştirilecek ertelenmiş verginin muhasebe kayıtları için 1 seri no'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ekinde yer alan ve Türkiye'de kullanılmakta olan Tek Düzen Hesap Planı Çerçevesi kullanılmıştır.

TMS 12'deki yorumlara uygun şekilde Tek Düzen Hesap Planı içerisinde aşağıdaki hesaplar oluşturulmuştur.

28X Ertelenmiş Vergi Varlıkları

48X Ertelenmiş Vergi Yükümlülükleri

55X Öz kaynaklarda Muhasebeleştirilen Gelir ve Giderlerin Ertelenmiş Vergi Etkisi

69X Vergi Gideri / Geliri

Bilindiği üzere Tek Düzen Hesap Planı'nda 18, 28, 38 ve 48 no'lu hesap grupları dönem ayırıcı hesaplar olarak kullanılmaktadır. Ertelenmiş vergi varlıkları bu dönemde tahakkuk ettiklerinden ve fakat gelecek yıllarda mali kardan indirilebileceğinden dolayı gelir tahakkuku niteliği taşımaktadır.

Ertelenmiş vergi yükümlülükleri de bu dönemde tahakkuk ettiklerinden ve fakat gelecek yıllardaki mali kara ekleneceğinden dolayı gider tahakkuku niteliğindedir.

Ertelenmiş Vergi etkisinin Kar / Zararda muhasebeleştirilebilmesi içinde 691 no'lu hesap dönem cari vergi gideri ve ertelenmiş vergi için kullanılacak olup, Vergi Gideri / Geliri olarak isimlendirilecektir. İlgili hesap ertelenmiş verginin türüne göre çift taraflı olarak çalıştırılacaktır.

TMS 12 gereği diğer kapsamlı gelir ve giderler kısmında muhasebeleştirilen gelir ve giderlerden kaynaklanan ertelenmiş verginin de, söz konusu gelir ve giderle aynı bölümde muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Bunun içinde 691 no'lu hesap yerine 55X Öz kaynaklarda Muhasebeleştirilen Gelir ve Giderlerin Ertelenmiş Vergi Etkisi hesabı kullanılacaktır.

Diğer ertelenmiş vergi unsurlarının (birleşme, mali zararlar...vs) muhasebeleştirilmesi için de; işlemin türüne uygun alt hesaplar oluşturulabilecektir.

İşletme faaliyetleri çok çeşitlidir ve zamanla yeni faaliyetlerle birlikte çeşitlilik artmaktadır. Zamanla faaliyetlerin çeşitliliği artarken standartlar ve Vergi Kanunları aynı hızda değişmemektedir. Standartlar ve kanunlar tüm faaliyetleri kapsamaya yönelik tanımlamalar yapmakta ve ilkeler belirtmektedir. Zamanla yetersiz hale gelen

bu tip yasal düzenlemeler çeşitli yorum farklılıklarını da beraberinde getirmektedir. Herhangi bir faaliyet ertelenmiş vergiye yol açabilir ve muhasebeleştirilmesi gerekebilir. Bu nedenle ertelenmiş verginin finansal tablolarda farklı şekillerde yer almasını gerektiren birkaç duruma aşağıda yer verilmiştir.

4.5.1. Maddi Duran Varlıklar Nedeniyle Oluşan Geçici Farklar

Maddi ve maddi olmayan varlıkların geçici fark oluşturma nedenlerinden biri, söz konusu varlıkların TMS/TFRS'ye göre kayıtlı değerleri ile vergiye esas bilançolarındaki kayıtlı değerleri arasında, yeniden değerlendirme nedeniyle oluşan geçici farklardır (Süer, 2006, s. 63).

TFRS kapsamında maddi duran varlıkların muhasebeleştirilmesi TMS 16 Maddi Duran Varlıklar Standardında yer alan ifadeler çerçevesinde yapılmaktadır. Standarda göre maddi duran varlıklar çeşitli amaçlar doğrultusunda kullanılmak üzere elde tutulan ve bir dönemden fazla kullanımı öngörülen fiziki varlıklardır. Söz konusu varlıkların maliyet bedeli ise, bir varlığın elde edilmesinde veya inşaatında ödenen nakit veya nakit benzerlerini veya verilen diğer bedellerin gerçeğe uygun değerini veya belli durumlarda, (diğer TFRS'lerin özel hükümleri uyarınca) ilk muhasebeleştirme sırasında ilgili varlığa atfedilen bedeli ifade eder. Amortisman tabi tutar ise bir varlığın maliyetinden veya maliyet yerine geçen diğer tutarlardan kalıntı değerinin düşülmesi suretiyle bulunan değerdir (TMS 16 Maddi Duran Varlıklar, para. 6).

TMS 16'ya göre maddi duran varlık, maliyet bedeli ile ölçülmektedir. Maddi duran varlık maliyet bedeli üzerinden varlık olarak muhasebeleştirilmesinin ardından şirketler maliyet modelini veya yeniden değerlendirme modelini tercih edebilirler. Ancak bazı maddi duran varlık kalemlerinin gerçeğe uygun değerleri önemli değişiklikler göstermesi nedeni ile yıllık olarak yeniden değerlendirilmeyi gerektirir.

Gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülebilen bir maddi duran varlık kalemi, varlık olarak muhasebeleştirildikten sonra, yeniden değerlendirme işlemine tabi tutularak varlığın defter değeri düzeltilir (TMS 16 Maddi Duran Varlıklar, para. 35).

Türk vergi mevzuatına göre maddi duran varlıkların değerlemesi VUK'un 269. maddesi hükümlerine göre yapılmaktadır. Söz konusu madde gayrimenkuller ve gayrimenkul gibi değerlendirilecek iktisadi kıymetlerin maliyet bedeli ile değerlendirileceğini hüküm altına almıştır. Gayrimenkuller gibi değerlendirilecek olan iktisadi kıymetler ise tesisat ve makinalar, gemiler ve diğer taşıtlar, gayrimaddi haklardır. VUK'un 262.

maddesine göre maliyet bedeli iktisadi kıymetin iktisap edilmesi veya değerinin artırılması için yapılan ödemelerle bunlara bağlı çeşitli giderlerin toplamını ifade etmektedir. Aynı kanunun 270. maddesinde ise maliyet bedeline dahil edilmesi zorunlu olan giderler ile gider veya maliyete atılma da serbestlik tanınan diğer giderlere yer verilmiştir.

Bu durumda maddi duran varlıkların Vergi Kanunlarına göre maliyet bedeli ile değerlendirilmesi ile TMS kapsamında yeniden değerlendirme yapmak suretiyle gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilmesi sonucunda değerlendirme farkı doğacak ve bu değerlendirme farkı maddi duran varlık elden çıkarıldığında ortadan kaybolacağından dolayı geçici olacaktır ve ertelenmiş vergiye yol açacaktır. Oluşacak değerlendirme farkına göre de ertelenmiş vergi varlığı veya yükümlülüğü doğacaktır. Gerçeğe uygun değer maddi duran varlığın muhtemel satışı durumunda elde edilecek hâsılat anlamına gelmesinden dolayı; eğer gerçeğe uygun değer Vergi Kanunlarına göre belirlenen maliyet bedelinden düşükse ertelenmiş vergi varlığı dolayısıyla ertelenmiş vergi geliri; yüksek ise ertelenmiş vergi yükümlülüğü dolayısıyla ertelenmiş vergi gideri oluşturacaktır. Değerlemeden kaynaklı oluşan gelir diğer kapsamlı gelirin bir parçası olmasından dolayı; oluşan ertelenmiş vergi geliri/ gideri de diğer kapsamlı gelirde(öz kaynaklarda) muhasebeleştirilecektir.

Örnek: İşletmenin envanterine 2012 yılı içerisinde alınan bir binanın 2012 yılı dönem sonunda Vergi Usul Kanunu'na göre maliyet bedeli 10.000.000 TL'dir. Ancak TMS kapsamında yeniden değerlendirme yapan işletme, ilgili maddi duran varlığın gerçeğe uygun değerini 2013 yılı için 12.000.000 TL olarak tespit etmiştir. İşletmenin söz konusu duran varlığı 2014 yılında 14.000.000 TL'ye sattığını varsayalım. (Amortisman ihmal edilmiştir)

Bu durumda şirketin karı 4.000.000 TL olacaktır ve Vergi Kanunlarına göre hazırlanan finansal tablolarda karın tamamı maliyet bedeliyle değerlemenin sonucu olarak 2014 yılı karı olarak görünecek ve üzerinden 2014 yılında $(4.000.000 \times 0,20)$ 800.000 TL cari vergi giderinin oluşmasına yol açacaktır.

Ancak gerçek durum öyle değildir. Çünkü toplamda değer artışının 2.000.000 TL'si 2013 yılına ait; diğer 2.000.000 TL 2014 yılına aittir. 2013 yılında değerlendirme farkından dolayı oluşan 2.000.000 TL'lik gelir 2013 yılı için diğer kapsamlı gelirin bir unsuru olarak öz kaynaklarda muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Bu durumda söz konusu gelirlerin neden olduğu vergi etkilerinin de, gelirlerin muhasebeleştirildiği dönemlerde muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

Maddi Duran Varlığın Dönem Sonu Değerlemesi;

-----31.12.2013/-----

252	Binalar	2.000.000
	55X Maddi Duran Varlıklar	
	Yeniden Değerleme Hesabı	2.000.000

-----//-----

Ertelenmiş Vergi Gideri; $(0,20 \times 2.000.000 \text{ TL}) = (400.000 \text{ TL})$

-----31.12.2013/-----

55X	Ertelenmiş Vergi Gideri / Geliri	400.000
48X	Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	400.000

-----//-----

Görüldüğü üzere şirketin bilanço dengesi bozulmamış, 2013 yılının cari vergi giderine ek olarak 400.000 TL ertelenmiş vergi gideri oluşmuş ve net karın 400.000 TL azalmasına neden olmuştur. Bu tutar aslında bu dönemdeki değer artışından kaynaklı olarak hesaplanan, ancak Vergi Kanunları'ndaki değerleme farklılıklarından dolayı gelecek yıllarda ödenecek olan vergidir.

Varlık elden çıkarıldığında ise ertelenmiş vergi yok olacak, söz konusu değer artışının tamamı cari vergi giderine dönüşecek, dolayısıyla ertelenmiş vergiye ilişkin kayıt aşağıdaki gibi iptal edilecektir.

-----XX.XX.2014/-----

48X	Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	400.000
55X	Ertelenmiş Vergi Gideri / Geliri	400.000

-----//-----

Ertelenmiş verginin iptal kaydı toplam vergi giderini 400.000 TL azaltacaktır. Böylece 2014 yılı finansal tablolarında sadece 2014 yılında gerçekleşen değer artışının vergisine yer verilmiş olacak ve toplam değer artışına bağlı vergi tutarının da değer artış tutarı gibi dönemsellik ilkesine göre muhasebeleştirilmesi sağlanacaktır.

4.5.2. Kıdem Tazminatı Karşılığında Kaynaklanan Ertelenmiş Vergi

Kıdem tazminatı; iş sözleşmesi kanunda öngörülen durumlardan birisi ile sona eren ve belirli süre kıdemi bulunan işçiye veya işçinin ölümü halinde mirasçılara işveren tarafından ödenmesi gereken, işçinin çalışma süresine ve ücretine göre belirlenen parasal haktır (Uslu, 2007).

Her yıl tahakkuk eden kıdem tazminatı karşılığı; çalışanın işten çıkacağına dair bir emare bulunmaması durumunda uzun vadeli yabancı kaynaklarda Kıdem Tazminatı Karşılığı olarak muhasebeleştirilmektedir. Her yıl tahakkuk ederek birikimli olarak

oluşan tazminat; çalışan kendisine kıdem tazminatı ödenecek şekilde işten ayrılması durumunda çalışana ödenmektedir.

Her yıl tahakkuk eden kıdem tazminatı dönemsellik ilkesine göre ait olduğu dönemin karının tespitinde dikkate alınması gerekmektedir. Ancak Gelir Vergisi Kanunu'nun 40. Maddesinin 3. fıkrasına göre işle ilgili olmak şartıyla, mukavelenameye veya ilama veya kanun emrine istinaden ödenen zarar; ziyan ve tazminatlar; ticari kazancın tespitinde gider olarak dikkate alınmaktadır. Kıdem tazminatı da işle ilgili olan, kanun emrine istinaden ödenen bir tazminattır. Bu maddeye göre kıdem tazminatları ancak ödendiğinde mali karın tespitinde gider olarak dikkate alınabilir. Tahakkuk ettiği dönemde kanunen kabul edilmeyen gider niteliğindedir.

Vergi Kanunlarından dolayı tahakkuk esasındaki sapmadan meydana gelen ticari kar ile mali kar arasında fark; kıdem tazminatı ödendiğinde ortadan kalkacağından dolayı geçici farka yol açacaktır. Bu geçici fark ödeme gerçekleştirildiğinde mali karın tespitinde gider olarak dikkate alınacaktır. Ödendiği dönemin cari vergi giderini azaltacağından tahakkuk ettiği dönemde ertelenmiş vergi varlığına, dolayısıyla ertelenmiş vergi geliri oluşmasına neden olacaktır.

Örnek: Bir işletmenin 2013 yılındaki finansal tablolarda yer alan toplam kıdem tazminatı yükünün 435.000 TL olduğunu, ancak sadece 60.000, TL'sinin 2013 yılına ait olduğunu ve vergi oranının % 20 olduğunu varsaydığımızda, bu durumda yapılacak kayıtlar aşağıdaki şekilde olacaktır.

-----31.12.2013/-----			
770	Genel Yönetim Gideri	60.000	
472	Kıdem Tazminatı Karşılığı*		60.000
-----//-----			

*Kanunen Kabul Edilmeyen Gider

Ertelenmiş Vergi Kaydı;

-----31.12.2013/-----			
28X	Ertelenmiş Vergi Varlığı	1.200	
69X	Ertelenmiş Vergi Geliri / Gideri		1.200
-----//-----			

Çalışan kıdem tazminatına hak kazanarak herhangi bir tarihte işten ayrıldığında; sadece bu tutar için hesaplanan ertelenmiş verginin iptal kaydı aşağıdaki şekildedir.

-----XX.XX.201X/-----			
69X	Ertelenmiş Vergi Geliri / Gideri	1.200	
28X	Ertelenmiş Vergi Varlığı		1.200
-----//-----			

Görüldüğü üzere ertelenmiş vergi cari vergi giderinin net kar üzerindeki etkisinin tahakkuk esasına ve dönemsellik ilkesine uygun olarak düzeltilmesini sağlamıştır. 2013 yılında kıdem tazminatı karşılığı Vergi Kanunları açısından tahakkuk ettiğinde kabul edilmeyen bir gider olmasından dolayı; tahakkuk ettiği dönemin cari vergi giderinin artmasına neden olacaktır. Ancak ertelenmiş vergi geliri toplam vergi giderinin azalmasına neden olacaktır. Kıdem tazminatının ödenmesi sonucunda; tazminat mali karın tespitinde dikkate alınarak cari vergi giderini azaltacak; ertelenmiş vergi gideriyle de verginin dönemsellik ilkesine uygun şekilde muhasebeleştirilmesi sağlanacaktır.

4.5.3. Hisse Senetleri Değer Artışından Kaynaklı Ertelenmiş Vergi

Vergi Usul Kanunu'nun 279.maddesine göre hisse senetleri ile fon portföyünün en az % 51'i Türkiye'de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgeleri alış bedeliyle, bunlar dışında kalan her türlü menkul kıymet borsa rayici ile değerlendirilir. Vergi kanunları gereğince hisse senetleri alış bedeli ile değerlendirildiğinden, senedin değerinde borsa da meydana gelebilecek değer artışları vergiye tabi olmayan gelir olarak, değer azalışları ise kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınacaktır. Diğer bir deyişle hisse senedi değer azalışları ve artışları, hisse senedi elden çıkarılıncaya kadar hiçbir şekilde mali karın tespitinde dikkate alınamayacaktır.

TMS 39 Finansal Araçlar Muhasebeleştirme ve Ölçme standardına göre; alım satım amaçlı finansal varlıklar dönem sonlarında gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilmelidir. Gerçeğe uygun değer de bu varlıklarda çoğu kez borsa fiyatıdır (Örten vd., 2014, s. 448).

Örneğin bir şirketin alım satım amaçlı olarak elde tuttuğu ve borsada işlem gören hisse senetlerinin alış bedeli 300.000 TL'dir. İlgili hisse senetlerinin dönem sonunda borsadaki fiyatı ise 390.000 TL'dir.

Bu durumda değer artışına ilişkin muhasebe kaydı;

-----31.12.2013/-----			
110	Hisse Senetleri	90.000	
64X	Borsa Değer Artış Kazançları		90.000
-----//-----			

% 20 vergi oranına göre ertelenmiş vergi kaydı ise;

-----31.12.2013/-----			
69X	Ertelenmiş Vergi Gideri / Geliri	18.000	
48X	Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	18.000	
-----//-----			

Değer artışı hisse senetleri elden çıkarıldığında vergilendirilecek olan bir gelirdir. Ancak değer artışının elde edildiği dönemin tespiti için değerlendirme her yıl yapılarak; hangi yıl veya yıllarda değer artışının sağlandığının ortaya konulması ve ona uygun olarak da satışta ortaya çıkacak olan verginin; değer artışının gerçekleştiği dönemin finansal tablolarına yansıtılması sağlanmaktadır. Hisse senetleri 2014 yılında elden çıkarıldığında ve borsa değerinin 400.000 TL olduğu varsayıldığında,

Ertelenmiş vergi iptal kaydı:

-----XX.XX.2014/-----			
48X	Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	18.000	
69X	Ertelenmiş Vergi Gideri / Geliri	18.000	
-----//-----			

2014 yılında vergi kanunlarına göre ödenecek olan (100.000 TL*0,20) 20.000 TL vergi giderinin net kara etkisi, ertelenmiş vergi nedeniyle 2013 yılında 18.000 TL, 2014 yılında ise 2.000 TL olarak gerçekleşmiştir. Böylece değer artışına bağlı vergi gideri de değer artışının gerçekleştiği yıllar finansal tablolarını etkilemiş ve vergi giderinin herhangi bir gider gibi dönemsellik ilkesine uygun olarak muhasebeleştirilmesi sağlanmıştır.

Geçici Farklara Yol Açan Bazı Giderler:

- Senede bağlı olmayan vadeli alacak reeskont giderleri,
- Kıdem tazminatı karşılığı giderleri,
- Fazla ayrılan amortisman giderleri,
- Kanunen indirilmesi mümkün olmayan aktif hesap karşılık giderleri

Söz konusu giderler, Vergi Kanunları'nca tanınma zamanları gelmeden de UFRS açısından tahakkuk ettikleri dönemde gider olarak dikkate alınabilirler. Tahakkuk ettikleri dönemde ertelenmiş vergi varlığı oluşturabilen bu giderler, Vergi Kanunları'nca tanınma zamanı geldiğinde cari vergi tutarının hesaplanmasında dikkate alınırlar ve böylece, ertelenmiş vergi varlıklarının iptal edilmesiyle birlikte, faaliyetlere ilişkin tüm vergi giderinin dönemsellik ilkesine uygun olarak muhasebeleştirilmesi sağlanmış olur.

Geçici Farklara Yol Açan Bazı Gelirler:

- Senede bağlı olmayan vadeli borçlar reeskont gelirleri,

- Hisse senetleri değer artış kazançları,
- Maddi duran varlık değer düşüklüğü karşılığı

Söz konusu gelirler, Vergi Kanunları'nca tanınma zamanları gelmeden de UFRS açısından tahakkuk ettikleri dönemde gelir olarak dikkate alınabilirler. Tahakkuk ettikleri dönemde ertelenmiş vergi yükümlülüğü oluşturabilen bu giderler, Vergi Kanunları'nca tanınma zamanı geldiğinde cari vergi tutarının hesaplanmasında dikkate alınırlar ve böylece, ertelenmiş vergi yükümlülüğünün iptal edilmesiyle birlikte, faaliyetlere ilişkin tüm vergi giderinin dönemsellik ilkesine uygun olarak muhasebeleştirilmesi sağlanmış olur.

4.6. Literatürde Yer Alan Çalışmalar

Türkiye'de ertelenmiş verginin tanımlanması, ertelenmiş vergiye yol açan unsurlar ve ertelenmiş verginin muhasebeleştirilmesine ilişkin literatür de çeşitli sayıda çalışmaya yer verilmiştir. Son dönem çalışmalar da BİST'de yer alan işletmelerin finansal tabloları incelenerek; ertelenmiş vergiye yol açan unsurlar, ertelenmiş verginin finansal tablolardaki sunumu ve ertelenmiş verginin söz konusu tablolar da yarattığı etki ele alınmaya başlanmıştır.

Ertelenmiş verginin finansal oranlar üzerine etkisine yönelik yapılan araştırmalar da ise, işletmelerin ertelenmiş verginin yer almadığı finansal tablolara yer verilmiş ve söz konusu tablolarda bulunan kalemlere ilişkin çeşitli senaryolar üretilerek ve düzeltme kayıtları yapılarak ertelenmiş verginin yer aldığı yeni finansal tablolar üretilmiştir. Bu iki (eski ve yeni) finansal tablolara göre hesaplanan finansal oranlar arasındaki fark ile ertelenmiş verginin etkisi ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Ancak oluşturulan senaryolara göre söz konusu oranların farklılaşabileceği mümkün olduğundan, elde edilen sonuçların da senaryoya bağlı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Bazı çalışmalar da ise BİST'de yer alan işletmelerin 2005 öncesi UFRS'ye göre hazırlanmamış finansal tabloları ile, 2005 sonrası UFRS'ye göre hazırlanan ve ertelenmiş verginin yer aldığı finansal tablolarına göre hesaplanan finansal oranların karşılaştırılması yoluna gidilmiştir.

Vergi oranlarındaki değişim durumunda ise ertelenmiş verginin işletme finansal tabloların da ne gibi bir etki yarattığına yönelik Türkiye'de detaylı ve uygulamaya yönelik bir araştırmaya henüz rastlanılmamıştır. Literatür de yer alan çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

Yıldırım (2007) çalışmasında işletmelerin bir yıl boyunca elde ettikleri kar rakamının finansal tablolarda nasıl daha doğru bir biçimde gösterilebileceğinden hareketle ertelenmiş vergi kavramının önemi vurgulanmaya çalışılmış ve finansal raporlamaya etkileri ortaya konulmuştur.

Yapılan Araştırmada İMKB 30 endeksinde işlem gören işletmelerin 2006 hesap dönemine ait konsolide finansal tablolarından hareketle ertelenmiş vergi kalemleri ile ertelenmiş vergiye yol açan geçici farklılıklar tanımlayıcı araştırma yöntemine göre incelenmiştir. İşletmelerin ertelenmiş vergi pozisyonları, ertelenmiş vergi tutarlarının finansal tablolara olan etkisi oranlar yardımıyla ele alınmıştır. Çalışmada ki amaç Türkiye'de ertelenmiş vergi kavramının finansal tablolara nasıl yansıdığını ortaya koymaktır.

Bedri (2007) çalışmasında ertelenmiş vergi uygulamalarını anlatmış, ülkemizdeki mevcut durumu incelemiş ve uygulaması konusunda bilgiler vermiştir. Vergi erteleme yöntemleri ve ertelenmiş verginin finansal analize etkisi ile çalışmanın teorik kısmı sona erdirilmiştir. Örnek uygulama ile beraber çalışmada teorik olarak verilen bilgilerin uygulamadaki yeri gösterilmiştir.

Çalışmada UFRS kapsamında finansal tablo hazırlayan bir şirketin, faaliyetlerine ilişkin senaryolar üretilerek yeni ertelenmiş vergi tutarları oluşturulmuş ve söz konusu finansal tablolarda yeni ertelenmiş vergi tutarlarına yer verilmiştir. Daha sonra önceki finansal tabloya göre hesaplanan finansal oranlar ile yeni ertelenmiş vergi tutarlarını barındıran finansal tablolara göre hesaplanan oranlar karşılaştırılmak suretiyle ertelenmiş verginin mali tablolar üzerine etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Aynı finansal tablolara eklenen ertelenmiş vergi kalemleri ile birlikte işletmenin net kar marjı % 12'den %8,52'ye, aktif karlılığı da % 9,6'dan, % 6,82'ye düşmüştür.

Çalışma sonucunda elde edilen sonuç, ertelenmiş vergi uygulamasının muhasebenin doğru bilgiler raporlama amacı doğrultusunda zorunlu olarak uygulanması gerektiğidir.

Ataman, Özden (2009) çalışmada MSUGT kapsamında hazırlanan finansal tablolara göre hesaplanan oranlar ile, UFRS kapsamında hazırlanan finansal tablolara göre hesaplanan finansal oranlar arasında fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Bu kapsamda Tek Düzen Hesap Planı çerçevesinde hazırlanan finansal tablolar da yer alan kalemlere ilişkin senaryolar üretilmiş ve düzeltme kayıtları yapılarak UFRS kapsamında yeni finansal tablolar hazırlanmıştır. Yeni oluşan finansal tablolar da UFRS'ye uygun olarak ertelenmiş vergi kalemlerine de yer verilmiştir. Çalışma

kapsamında likidite oranları, finansal yapı oranları ile faaliyet oranları hesaplanmıştır.

Yapılan analiz sonucunda işletmenin likidite oranlarında azalma, faaliyet oranlarında genel olarak yükselme, karlılık oranlarında azalma...gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Standartlara atıf yapılarak söz konusu sonuçların nedenleri hakkında bilgi verilmiş, karlılık oranlarındaki azalmanın nedenlerinden birinin de ertelenmiş vergi gideri olduğu belirtilmiştir.

Çalışmanın sonucunda, UFRS kapsamında yapılan raporlama da finansal tablo kalemlerinin genel olarak gerçeğe uygun değeri ile dikkate alındığı, ancak söz konusu yöntemin tartışmalı olduğu ve özellikle ekonomik kriz dönemlerinde ekonomik istikrarı kötü etkileyebileceğine değinilmiştir.

Süer (2010) çalışmasında ertelenmiş vergi kavramının gelişimi, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nda nasıl ele alındığı ve ertelenmiş vergilerin uygulanma modellerini irdelemiştir. Çalışmada ertelenmiş vergilerin raporlanması ve Türkiye'de durumunun tespit edilmesine yönelik bir araştırma yapılmıştır. Araştırma IMKB 100 şirketleri üzerinde yapılmış olup, ertelenmiş vergi açıklamalarına ilişkin kontrol listesi oluşturulmuş ve şirketler kontrol listesi kapsamında çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmuştur. Böylece şirketlerin ertelenmiş vergi açıklama düzeyleri hakkında bilgi sağlanmıştır.

Araştırma sonucunda, şirketlerin finansal tablolarında oransal olarak önemli büyüklükte yer alan ertelenmiş vergilerin çok önemli bilgileri içermesine rağmen, bunlara ilişkin yapılan açıklamaların yeterli ve anlaşılır bir düzeyde sunulmadığı belirlenmiştir.

Akdağ (2013) araştırmasında, TMS 12 Gelir Vergisi standardı ile vergi mevzuatı ve muhasebe kuralları arasında ortaya çıkan geçici fark yaratan durumlar açıklamış, söz konusu geçici farklara neden olan durumlara örnekler vermiş ve muhasebe kayıtlarını yapmıştır. Çalışmanın uygulama örneği bölümünde, hayali bir işletmenin ertelenmiş vergi olmaksızın hazırlanan finansal tablolarındaki kalemlere ilişkin senaryolar üretilerek ertelenmiş vergi oluşturulmuş ve ertelenmiş verginin de yer aldığı yeni finansal tablolar hazırlanmıştır.

Ergin, Ayanoglu (2015) makalede ertelenmiş vergilerin finansal tablolarda ne derece önemli olduğu belirtilmiş ve ertelenmiş vergi varlığı ve yükümlülüğü olduğu durumlarda finansal oranların nasıl etkilendiği sayısal örnekler yardımıyla açıklanmıştır. Yurt dışında yapılan araştırmalara atıf yapılarak; ertelenmiş verginin oran analizine etkisi, işletme sermaye yapısına etkisi, vergi reformlarına karşı geliştirilen kurumsal

tepkilere etkisi, şirket değeri ve hisse değeri üzerine etkileri hakkında bilgi verilmiştir.

Özdemir (2015) araştırmasında, Borsa İstanbul'da işlem gören ve BIST 30 endeksinde yer alan şirketlerin 2010 ila 2014 yıllarına ait finansal tablolarını inceleyerek ertelenmiş verginin dönem karına etkisini irdelenmiştir. İnceleme kapsamındaki şirketler faaliyet gösterdikleri sektörlerle göre sınıflandırmalara tabi tutulmuştur. Çalışma da, endekste yer alan şirketlerin ertelenmiş vergiye ilişkin bilanço ve gelir tablosu kalemlerinin, diğer bilanço ve gelir tablosu kalemleriyle oranlanması suretiyle ertelenmiş verginin etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda ulaşılan bazı sonuçlar aşağıdaki gibidir:

Ertelenmiş verginin dönem karında olumlu etkisi en çok % 15,42 oranı ile imalat sanayi ana sektörüne iken, olumsuz etkisi en çok % 5,92 oranı ile inşaat ve bayındırlık ana sektörüdür.

Olumlu yönde en yüksek seviyede etkilenen ana sektör incelendiğinde, bu sektörün olumlu etkilenmesinin nedeni 2012 ila 2014 yıllarında yapılan yatırımlar nedeniyle elde edilen vergi avantajları olduğu, olumsuz yönde en yüksek seviyede etkilenen ana sektör incelendiğinde, bu sektörün olumsuz etkilenmesinin nedeninin stoklar, hasılat, türev araçları, maddi ve maddi olmayan duran varlıklar, şüpheli alacaklar ve geçmiş yıl zararları olduğu sonucuna varılmıştır.

Ertelenmiş vergi varlığı ve yükümlülüğünün aktive oranı değerlendirildiğinde; ertelenmiş vergi varlığı oranı en yüksek ana sektör imalat sanayi iken, ertelenmiş vergi yükümlülüğü oranı en yüksek ana sektör inşaat ve bayındırlıktır.

Ertelenmiş verginin toplam vergi yüküne etkisi incelendiğinde, madencilik ana sektörünün olumlu yönde en yüksek seviyede etkilendiği görülürken, inşaat ve bayındırlık ana sektörünün olumsuz yönde en yüksek seviyede etkilendiği sonucuna varılmıştır.

Öziç (2015) araştırmasında ertelenmiş verginin işletmelerin finansal oranlarına olan etkisini araştırmıştır. Bu kapsamda BİST'de yer alan ve imalat sanayinde faaliyet gösteren işletmelerin(83 işletme) 2005 öncesi ve 2005 sonrası finansal tabloları kullanılmıştır. BİST'de işlem gören şirketler 2005 yılından itibaren UFRS kapsamında mali tablo hazırlamak zorunda olduklarından, ertelenmiş vergi hesaplanmayan 2005 öncesi mali tabloları ile 2005 sonrası mali tablolarına göre hesaplanan sektör finansal oranları birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Araştırmada karlılık, büyüme, likidite ve finansal yapı oranlarından 13 tanesi, 2000 ila 2009 dönemleri için hesaplanmıştır. Yıllar itibarıyla elde edilen sektör finansal oranlarından, 2000-2004 dönemi için ortalama

sektör oranları, 2005-2009 dönemi için de ayrıca sektör ortalama oranları ele edilmiştir. Daha sonra elde edilen finansal oranlar TÜİK tarafından hesaplanan düzeltme katsayısı ile düzeltmeye tabi tutulmuştur.

Çalışmada, ertelenmiş vergi hesaplanmayan 2005 öncesi dönem ile, ertelenmiş vergi hesaplanan 2005 sonrası dönemde oluşan sektöre ait finansal oranlardan; "aktif karlılığında artış, net kar marjında artış, brüt kar marjında azalış, öz sermaye karlılığında artış. . ." sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmada ayrıca UFRS öncesi beş yıllık döneme ait her bir işletmenin ortalama finansal oranları ile UFRS sonrası döneme ait beş yıllık ortalama finansal oranları arasında anlamlı fark olup olmadığına yönelik Eşleştirilmiş Örneklem T-Testi gerçekleştirilmiştir. % 95 güven aralığında oluşan test sonuçları aşağıdaki gibidir:

- Aktif büyüme oranı, net kar büyüme oranı, öz sermaye büyüme oranı, aktif karlılık oranı, brüt kar marjı oranı, net kar marjı oranı, borç/ aktifler oranı, borç /öz sermaye oranı, öz sermaye / aktifler oranı ile likit oran'daki değişimin anlamlı olduğu,
- Aktif büyüme oranı, öz sermaye büyüme oranı, brüt kar marjı oranı, borç/ aktif oran, borç/öz sermaye oranlarındaki değişim azalış yönünde iken; aktif karlılık oranı, net kar büyüme oranı, net kar marjı oranı, öz sermaye/aktif, likit orandaki değişimin artış yönünde olduğu,
- Esas faaliyet kar marjı, öz sermaye karlılık oranı ile cari oran'daki değişimin anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır.

Yenigün, Aydemir (2015) çalışma da TMS / TFRS uygulamalarının oran analizi üzerindeki muhtemel etkileri ele alınmıştır. Başka bir değerlendirme yöntemine göre değerleri belirlenen iktisadi kıymetlerin, TFRS kapsamında yeniden değerlendirilmeleri ve düzeltme kayıtlarının yapılması durumunda işletmenin aktif, pasif yapısı ile karlılığının nasıl etkileneceğine dair örneklerle yer verilmiştir.

Çalışmada farklı standartların finansal oranlar üzerinde farklı etkileri olabileceği ve işletme faaliyetlerinin özelliğine göre de, bir standardın, bir oranın artmasına veya azalmasına da neden olabileceği ve bu nedenle TMS / TFRS uygulamalarının oranlar üzerindeki etkisini azalış veya artış olarak yorumlamanın doğru olmayacağı belirtilmiştir. Çalışmanın sonucunda; oran analizinde karşılaştırmanın aynı muhasebe sistemine göre hazırlanmış finansal tablolar arasında mümkün olduğu ve bu nedenle mevcut yılın, TMS / TFRS'ye göre hazırlanmış geçmiş yıllara ait mali tablolar ve sektördeki işletmeler ile karşılaştırılmasının daha uygun olacağı sonucuna varılmıştır.

Poterba, Seidman, Rao (2007-Revised) arařtırmada vergi oranlarında meydana gelebilecek dūřūřūn ve iřletme finansal tablolarında deęiřiklik meydana getirebilecek herhangi bir yasal deęiřiklięin; iřletmelerin ertelenmiř vergi yapılarını ve tutarlarını, dolayısıyla karlılıęını nasıl etkileyeceęi, seęili řirketlerin yıllar itibarıyla ertelenmiř vergi yapıları irdelenerek ortaya konulmuřtur. řirketlerin yıllık raporlarında ertelenmiř vergiye iliřkin dipnotlar yetersiz olduęundan US GAAP kapsamında hazırlanan finansal tablolarda yer alan tüm ertelenmiř vergi kalemlerinin Amerika'daki federal hūkūmet tarafından belirlenen vergi oranından etkileneneęi varsayılmıřtır. Būylece yurtdıřı vergiler ve yerel vergilerin farklı etkileri de ihmal edilmiřtir. Bu çerçevede çalıřma da Amerika Birleřik Devletleri'ndeki 73 būyūk řirketin 1993 ile 2004 yılları arası ertelenmiř vergi varlıęı ve yūkūmlūlūkleri incelenmiřtir. İnceleme yapılırken řirketlerin yıllık olarak kamuoyuna sunmak zorunda oldukları (Form 10-K) dokūmanlarından faydalanılmıřtır.

2004 yılında, incelenen 73 řirketin 25 tanesi toplam tutarı 61,9 milyar dolara ulařan net ertelenmiř vergi varlıęı, 48 tanesi ise toplam tutarı 223,80 milyar dolara ulařan net ertelenmiř vergi yūkūmlūlūęū raporlamıřtır. Ertelenmiř vergi varlıklarının būyūk bir kısmının iřletme zararlarından ve çalıřanlara saęlanan faydalardan oluřtuęu, Ertelenmiř vergi yūkūmlūlūklерinin ise duran varlıklardan (binalar, dayanıklı makineler...vs) ve kiralamalardan kaynaklandıęı anlařılmıřtır. 2004 yılında vergi oranlarındaki % 5 azalmanın net ertelenmiř vergi varlıęına sahip řirketlerin net karlılıęını 8,8 milyar dolar azaltacaęı; net ertelenmiř vergi yūkūmlūlūęūne sahip řirketlerin net karlılıęını ise 32 milyar dolar artıracaaęı sonucuna ulařılmıřtır.

Haskins, Simko (2011) alıřmada Amerika'da uygulanan Kurumlar Vergisi Oranının dūřūrūlmesiyle ilgili tartıřmalara yer verilmiř ve 2010 yılında gerçekleřecek olası vergi oranı dūřūřūnūn ertelenmiř vergi yoluyla iřletme performansı üzerine etkisi finansal oranlar yardımıyla açıklanmıřtır. Arařtırmamızda da yer verilen oranlar bu çalıřma da kullanılmıř olup S&P 500 řirketleri üzerinde COMPUSTAT yazılımı yardımıyla ertelenmiř vergi kalemleri tespit edilmiřtir.

řirketler faaliyet alanlarına ve ertelenmiř vergi pozisyonuna gūre çeřitli sınıflandırmalara tabi tutularak; vergi oranlarındaki deęiřimin, iřletme performansı üzerine etkisi řirketlerin ertelenmiř vergi pozisyonlarına gūre ne derece deęiřtięi ortaya koyulmuřtur.

Çalıřmada vergi oranları kademeli olarak % 35'den % 25'e dūřūrūlmūř, ertelenmiř vergi varlıkları, yūkūmlūlūkleri ve net kara etki eden deęiřim tutarı her yeni

vergi oranı için çarpılarak ilgili oranlar hesaplanmıştır. Oranlardaki değişim frekans dağılımları vasıtasıyla grafiklere yansıtılmıştır. Vergi oranının %35'den %25'e düşmesi sonucunda net ertelenmiş vergi yükümlülüğüne sahip şirketlerin (239 şirket) ROS % 8,61'den % 12,03'e yükselmiş, ROA % 4,74'den % 7, 09'a yükselmiş, ROE ise % 11,62'den, % 16,70'e yükselmiştir. Vergi oranının %35'den %25'e düşmesi sonucunda net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketler için ise (226 şirket) ROS % 9,53'den % 8,29'a düşmüş, ROA % 7,29'dan % 6,59'a düşmüş, ROE ise % 16,09'dan, % 15,07'ye düşmüştür.

Raedy, Seidman, Shackelford (2010) Araştırmada Amerika Birleşik Devletleri'nde vergi oranının % 35'den % 30'a indirilmesi durumunda FORTUNE 50 listesinde yer alan şirketlerin ertelenmiş vergiye ilişkin hesaplarında meydana gelen değişiklikler ele alınmıştır. Vergi oranındaki değişimin ertelenmiş vergi yoluyla muhasebe karını etkileyen bir unsur olduğuna değinilmiş ve bunun kredi verenler, yatırımcılar ve yöneticiler için önemine değinilmiştir.

Çalışmada ertelenmiş vergiye ilişkin hesaplar finansal tablolarda yer alan kalemler dikkate alınarak düzeltmeye tabi tutulmuştur. Bu kapsamda yabancı ülke Vergi Kanunlarına tabi faaliyetlerden kaynaklı ertelenmiş vergiler ve vergi oranındaki değişimden etkilenmeyen yurt dışı faaliyetlerden kaynaklı ertelenmiş vergi tutarları, finansal tablolarda yer alan ertelenmiş vergi rakamlarından düşülmüştür. Bu düzeltme gerçekleştirilirken araştırma konusu 50 şirket ile iletişime geçilmiş ve yapılan düzeltmenin doğru olup olmadığı sorulmuş, geri dönüş yapılmadığı takdirde yapılan düzeltmelerin doğru varsayılacağı belirtilmiştir. Ancak çok az sayıda şirket geri dönüş yapmıştır.

2011 yılı ilk çeyreğinde meydana gelen vergi oranlarındaki beş puanlık düşüş; 2010 yılı FORTUNE 50 listesinde yer alan kamuya açık ve ertelenmiş vergi varlığı sahibi 18 şirketin toplam muhasebe karını 12 milyar dolar azaltmış, ertelenmiş vergi gideri sahibi 31 şirketin muhasebe karını 31 milyar dolar artırmıştır. Varlıklardaki azalmanın çoğu bankalardan, yükümlülüklerdeki azalmanın çoğu da enerji sektöründeki şirketlerden kaynaklanmaktadır. Çalışma da borçların varlıklara oranı, hisse başına kazanç, efektif vergi oranı... gibi oranlarda yeni vergi oranı itibarıyla hesaplanarak ortaya konulmuştur. Örneğin, Locked Martin şirketinin varlıklarının % 13'ü ertelenmiş vergi varlığından oluştuğundan dolayı, vergi oranındaki beş puanlık düşüşten çokça etkilendiği ve borç / varlık oranının 166 baz puan düştüğü sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM V

VERGİ ORANLARINDAKİ DEĞİŞİMİN TFRS KAPSAMINDA ERTELENMİŞ

VERGİ HESAPLAYAN İŞLETMELERİN KARLILIĞINA ETKİSİ: BİST 100

ENDEKSİ ÜZERİNE UYGULAMA

Araştırmanın giriş kısmında yer verildiği üzere araştırmanın amacı, vergi oranlarındaki değişimin neden olacağı TMS 12 Gelir Vergileri standardına göre hesaplanarak muhasebeleştirilen ertelenmiş vergideki farklılaşmanın işletme karlılığına etkisini tespit etmektir. Bu çerçevede, 2013 hesap döneminde BİST 100 endeksinde işlem gören şirketlerin 2013 hesap dönemi finansal tabloları ve dipnotları incelenmiştir.

İşletmeler farklı ertelenmiş vergi yapılarına sahip olmalarından dolayı vergi oranlarındaki değişikliklerden farklı şekillerde etkilenebilmektedir. Çalışmanın dördüncü bölümünde de belirtildiği üzere standart, yürürlükte olan veya yürürlüğe girmesi kesin olan vergi oranlarına göre ertelenmiş verginin muhasebeleştirilmesini gerektirmektedir.

Çalışmada TFRS çerçevesinde finansal tablo hazırlayan araştırma kapsamındaki şirketlerin, farklı vergi oranlarına göre oluşan karlılık oranları hesaplanmış ve çeşitli sınıflandırmalara tabi tutularak vergi oranlarındaki değişimin işletme karlılığına etkisi araştırılmıştır. İşletme karlılığındaki değişimin analiz edilebilmesi için ise aşağıdaki oranlar kullanılmıştır.

Aktif Karlılığı (ROA) = Net Kar / Toplam Varlıklar

Öz kaynak Karlılığı (ROE) = Net Kar / Öz Kaynaklar

Satışların Karlılığı (ROS) = Net Kar / Net Satışlar.

Yukarıda yer verilen oranlar işletme karlılığının ve performansının ölçülebilmesi için finans dünyasında kullanılan temel göstergelerdir. ROA, işletme aktiflerinin ne derece etkin kullanıldığı, ROS ise satışların karlılık marjı hakkında bilgi vermektedir. Söz konusu oranlar aynı zamanda ROE'nin oluşumunda önemli bir etkiye sahiptir. ROE temel olarak yatırımcıların fonlarının getirisinin ölçülebilmesi için kullanılırken, ROA ise daha çok işletme yöneticilerinin işletme varlıklarını ve kaynaklarını, daha fazla gelir yaratabilmek için ne derece etkin kullandıklarının ölçülmesinde kullanılmaktadır.¹¹

¹¹ <http://www.investopedia.com/ask/answers/070914/what-are-main-differences-between-return-equity-roe-and-return-assets->

Araştırmada kullanılan söz konusu oranlar gerek işletmelerin karlılığı / performansı için gösterge niteliğinde olmasından, gerekse ertelenmiş vergideki değişimden doğrudan etkilenmelerinden dolayı (net satışlar hariç) tercih edilmişlerdir. Haskins vd. (2011) çalışmasında vergi oranlarındaki değişimin ertelenmiş vergi vasıtasıyla yarattığı etkiyi görebilmek için diğer performans oranlarının yanı sıra ROA, ROE ve ROS oranlarını kullanmıştır.

Araştırmada işletmelerin dönem mali karı üzerinden hesaplanan cari vergi gideri ile finansal tablolarda yer alan ertelenmiş vergi tutarları yeni vergi oranlarına göre yeniden hesaplanmıştır. Söz konusu vergi tutarlarındaki değişim ile birlikte finansal tablolar yeni öz kaynak rakamlarında dengeye gelmiştir. Bu kapsamda Kurumlar Vergisi oranı % 20'den % 10, % 15, %25 ve % 30 olarak değiştirilmiş ve söz konusu karlılık oranları oluşan yeni finansal tablolar üzerinden hesaplanmıştır.

Konsolide finansal tablo hazırlayan ve yurt dışı kaynaklı geliri ve gideri olan ve buna bağlı yurtdışı vergi oranlarına göre hesaplanan ertelenmiş vergi barındıran şirketlerin ertelenmiş vergi tutarlarının bir kısmı Türkiye'deki vergi oranındaki değişimden etkilenmeyeceklerdir. Ancak yurt içi vergi oranından etkilenmeyen ertelenmiş vergi tutarının sağlıklı tespitinin bağımsız denetim raporlarından yapılması mümkün görünmemektedir. Bu kapsamda şirketlerin ertelenmiş vergiye ilişkin tüm kalemleri diğer bir çalışmada da Poterba vd. (2007-Revised) görüleceği üzere yeni vergi oranlarına göre hesaplanmıştır.

Araştırmada kurumların kar veya zararda ve finansal durum tablosunda yer alan cari vergi tutarlarının, yalnızca 2013 yılına ilişkin vergi beyannamesi ile beyan edilip ödenmesi gereken tutarlardan oluştuğu varsayılmıştır. Bu kapsamda şirketlerin dönem için de Kurumlar Vergisi'ne mahsuben herhangi bir vergi ödemedikleri ve vergi oranlarındaki değişimden dolayı cari vergi gideri ile birlikte, cari vergi gideri karşılığının yer aldığı kısa vadeli yabancı kaynaklar hesap grubunun, vergi oranlarındaki değişim nedeniyle cari vergi giderindeki değişim kadar değişime uğradığı kabul edilmiştir.

5.1. Araştırma Metodolojisi

5.1.1. Ana Kütle ve Örneklem

Araştırmanın ikinci bölümünde açıklandığı üzere BİST'de işlem gören şirketler

finansal tablolarını TFRS kapsamında hazırlamak zorundadırlar. İşletmelerin, içerisinde finansal tablolarının da bulunduğu bağımsız denetim raporlarını, 2013 yılında geçerli olan mevzuata göre¹², konsolide finansal tablo hazırlamayanlar için hesap döneminin bitiminden itibaren 60 gün içerisinde, konsolide finansal rapor hazırlayanlar için ise 70 gün içinde kamuya açıklaması gerekmektedir. İşletmeler söz konusu bağımsız denetim raporlarında, finansal tablolarını TFRS hükümlerine uygun olarak düzenlediklerini de beyan etmektedir.

Araştırmanın ana kütesini oluşturan BİST 100 endeksinde yer alan işletmelerden bazıları çalışmanın amacı doğrultusunda ve aşağıda belirtilen nedenlerle kapsam dışı bırakılmıştır.

- Kurumlar Vergisi Kanunu'nun beşinci maddesinin birinci bendinin d fıkrası hükmü gereği kazançları Kurumlar Vergisi'nden istisna olan dolayısıyla ertelenmiş vergi hesaplamayan yatırım fonları ve ortaklığı niteliğinde 10 Şirket,
- Diğer birçok çalışmada olduğu üzere, Sandıkçıoğlu (2009), Özkan (2005), Gençtürk Vd. (2011) finansal tablolarını farklı yasal düzenleme ve standartlara göre oluşturan, farklı finansal tablo analizleri ve yorumları gerektiren mali işletmeler: Banka, sigorta, leasing, faktöring şirketleri (12 Şirket),
- Ana ortaklığı, Kurumlar Vergisinden muaf olan spor kulüplerinden oluşan, ve özel hesap dönemi kullanan spor şirketleridir (3 Şirket).

Yapılan eleme sonrası bu çalışmada incelenen şirket sayısı 75 olup, söz konusu şirketler Tablo 6'da liste halinde sunulmuştur.

Tablo 6.

Araştırma Kapsamında Yer Alan Şirketler (75 Şirket)

Afyon	Afyon Çimento	Krdmd	Kardemir (D)
Akenr	Ak Enerji	Karsn	Karsan Otomotiv
Aksa	Aksa	Kartn	Kartonsan
Aksen	Aksa Enerji	Kchol	Koç Holding
Alark	Alarko Holding	Konya	Konya Çimento
Alkim	Alkim Kimya	Kozal	Koza Altın
Anacm	Anadolu Cam	Kozaa	Koza Madencilik
Aefes	Anadolu Efes	Metro	Metro Holding
Asuzu	Anadolu Isuzu	Mgros	Migros Ticaret
Anele	Anel Elektrik	Mutlu	Mutlu Akü
Arclk	Arçelik	Nthol	Net Holding
Asels	Aselsan	Nttur	Net Turizm

¹² 13.06.2013 Tarih ve 28676 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği

(Tablo 6'nın Devamı)

Aygaz	Aygaz	Netas	Netaş Telekom.
Bagfs	Bagfaş	Ptofs	Omv Petrol Ofisi
Bimas	Bim Mağazalar	Otkar	Otokar
Bizim	Bizim Mağazaları	Prkme	Park Elek. Madencilik
Brsan	Borusan Mannesmann	Pgsus	Pegasus
Brisa	Brisa	Petkm	Petkim
Ccola	Coca Cola İçecek	Sahol	Sabancı Holding
Clebi	Çelebi	Sasa	Sasa Polyester
Cimsa	Çimsa	Sise	Şişe Cam
Doas	Doğuş Otomotiv	Tatgd	Tat Gıda
Dohol	Doğan Holding	Tavhl	Tav Havalimanları
Dyhol	Doğan Yayın Hol.	Tkfen	Tekfen Holding
Enkai	Enka İnşaat	Tknsa	Teknosa İç Ve Dış Ticaret
Ecile	Eczacıbaşı İlaç	Toaso	Tofaş Oto. Fab.
Eregl	Ereğli Demir Çelik	Trkcm	Trakya Cam
Froto	Ford Otosan	Trcas	Turcas Petrol
Goody	Good-Year	Tcell	Turkcell
Golts	Göлтаş Çimento	Tuprs	Tüpraş
Gsdho	Gsd Holding	Thyao	Türk Hava Yolları
Gubrf	Gübre Fabrik.	Ttkom	Türk Telekom
Hurgz	Hürriyet Gzt.	Ttrak	Türk Traktör
Iheva	İhlas Ev Aletleri	Ulker	Ülker Bisküvi
Ihlas	İhlas Holding	Vestl	Vestel
Ipeke	İpek Doğal Enerji	Yazic	Yazıcılar Holding
Ittfh	İttifak Holding	Zoren	Zorlu Enerji
Izmdc	İzmir Demir Çelik		

5.1.2. Verilerin Toplanması

5.1.2.1. Ertelenmiş Vergi Tutarlarına İlişkin Veriler

Araştırma kapsamında yer alan şirketlerin bağımsız denetimden geçmiş yıllık finansal tabloları ve bu tablolara ait dipnotlar, işletmelerin Kamuyu Aydınlatma Platformu'nda (KAP) yer alan bağımsız denetim raporlarından elde edilmiştir.

İşletmelerin ertelenmiş vergiye yol açan varlıkları, kaynakları ve faaliyetleri ile bunlara ilişkin hesaplamaları finansal tablo dipnotlarında şirketten şirkete değişen düzeyde yer almaktadır. Çalışma kapsamında yapılan araştırmalar sonucunda bunun nedeninin aşağıdaki parametrelerle ilişkili olduğu söylenebilir:

- Ertelenmiş vergi detaylarına finansal tablo kullanıcılarının ne kadar ihtiyaç duyduğu,

- Ertelenmiş verginin doğru şekilde tahmin edilebilme ve hesaplayabilme yeteneklerinin şirketten şirkete değişiklik göstermesi,
- Ertelenmiş vergi tutarlarının finansal tablolarda yarattığı etki.

Şirketler, çalışmanın ilk kısmında da değinildiği üzere, TMS 12 Standardının gerektirdiği şekilde ertelenmiş vergi varlık ve yükümlülüklerini duran varlıklar içerisinde ve uzun vadeli yabancı kaynaklar içerisinde, mahsuplaştırma yapmadıkları sürece, ayrı bir kalem olarak sunmuşlardır. Ertelenmiş vergi varlığı ve ertelenmiş vergi yükümlülüğünde ilgili yılda meydana gelen değişimlere göre oluşan ve kar veya zarar tablosuna yansıyan kısım olan ertelenmiş vergi geliri / gideri ise, şirketlerin kar veya zarar tablolarında cari vergi giderinin hemen altında ayrıca yer almaktadır.

Ancak ertelenmiş vergi varlığı ve yükümlülüğünde ilgili yılda meydana gelen değişimden kaynaklanan ertelenmiş vergi geliri ve giderinin tamamı her zaman kar veya zarara yansımamaktadır. Finansal durum tablosunda yer alan kalemlere ilişkin olup da; kalemin gelir veya gider etkisinin TFRS kapsamında oluşturulan diğer kapsamlı gelir kısmında yer alması durumunda, o kaleme ilişkin ertelenmiş vergi geliri / gideri de diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilmektedir.

Diğer kapsamlı gelir kalemlerine göre hesaplanan, diğer kapsamlı kar veya zarar da, işletme öz kaynaklarının bir parçasıdır. Sonuç olarak finansal durum tablosunda muhasebeleştirilen kalemlere ilişkin olarak doğan ertelenmiş vergi varlığı ve yükümlülüğünün gelir ve / veya gider etkisinin tamamı öz kaynaklara yansımali ve böylece ilgili yıl finansal durum tablosunda yer almalıdır.

Ertelenmiş vergi geliri ve giderinin diğer kapsamlı gelir de yer alan kısmı çoğu şirketin dipnotlarında yeterli seviye de açıklanmamıştır. Standartta göre şirketlerin diğer kapsamlı gelir unsurlarından kaynaklanan ertelenmiş vergiyi, söz konusu gelir unsurundan mahsup ederek diğer kapsamlı gelirden yer vermeye veya diğer kapsamlı gelir unsurlarından kaynaklanan tüm ertelenmiş vergiyi toplayarak tek bir tutar olarak diğer kapsamlı gelir de yer vermeye hakkı vardır. Bu durum öz kaynaklarda muhasebeleştirilen ertelenmiş vergi tutarının tespitini zorlaştırmaktadır. Çok detaylı bir incelemenin sonucunda, çoğu şirkette cari döneme ilişkin olarak öz kaynaklarda muhasebeleştirilen ertelenmiş verginin tespiti mümkündür ancak; Süer (2010), Sandıkçıoğlu'nda (2009) yer aldığı gibi başka araştırmaların konusu olacak niteliktedir.

Ertelenmiş vergi kendisine yol açan geçici farklar değişmese bile değişikliğe uğrayabilir. Çalışmamızda da ele alınan vergi oranındaki değişim nedeniyle ertelenmiş verginin değişmesi durumlarında, TMS 12 standardı makul olacak bir orantılı dağıtım

yönteminin kullanılabileceğini belirtmektedir (TMS 12 Gelir Vergileri, para. 63).

Şirketlerin finansal durum tablosunda yer alan ertelenmiş vergi varlığı ve yükümlülüğü tutarları ile varlık ve yükümlülüklerin ilgili yıldaki değişiminden ortaya çıkan toplam ertelenmiş vergi geliri veya giderinin kar veya zarara yansıyan kısmı, finansal tablolardan elde edilebilmektedir. Varlık ve yükümlülüklerin ilgili yıldaki değişiminden ortaya çıkan toplam ertelenmiş vergi geliri veya giderinin direkt öz kaynaklarda yer alan kısmı ise, kar veya zararda muhasebeleştirilen kısmı çıkarılmak suretiyle elde edilmiştir.

Araştırmada, standartta yer alan ifadelerle uygun olarak, vergi oranında değişim olmadan önce kar veya zarar tablosunda ve diğer kapsamlı gelir tablosunda sunulan ertelenmiş verginin birbirlerine oranları hesaplanmış ve yeni vergi oranlarına göre oluşan ertelenmiş vergi geliri / gideri de önceki oranlarına göre dağıtılmıştır.

Ertelenmiş vergi varlığı ve yükümlülüğünün tespiti, gelir ve gider etkisinin ayrıştırılmasına ilişkin olarak Afyon Çimento Sanayi Türk Anonim Şirketi'nin finansal tablolarının ilgili kısımlarına Tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 7.

Ertelenmiş Verginin Tespiti- Afyon Çimento Finansal Tablolar Özeti

FİNANSAL DURUM TABLOSU	2013	2012
Duran varlıklar	28.265.392	28.159.786
<i>Ertelenmiş vergi varlığı</i>	<i>1.536.650</i>	<i>2.061.030</i>
Uzun vadeli yükümlülükler	2.883.693	2.758.619
<i>Uzun vadeli karşılıklar</i>	<i>2.883.693</i>	<i>2.758.619</i>
Öz kaynaklar	40.434.705	38.429.016
Kar veya zararda yeniden sınıflandırılmayacak birikmiş kapsamlı giderler	(896.598)	(880.664)
<i>Yeniden değerlendirme ve ölçüm kazanç/ kayıpları</i>	<i>(896.598)</i>	<i>(880.664)</i>
Geçmiş yıllar karı	18.534.814	25.750.873
Net dönem karı/(zararı)	2.021.623	(7.216.059)
KAR VEYA ZARAR TABLOSU	2013	2012
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Karı / (Zararı)	2.549.987	(8.729.934)
Sürdürülen faaliyetler vergi gideri		
<i>Dönem vergi gideri</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
<i>Ertelenmiş vergi (gideri)/geliri</i>	<i>(528.364)</i>	<i>1.513.875</i>
Net Dönem Karı/(Zararı)	2.021.623	(7.216.059)
DİĞER KAPSAMLI GELİR		
<i>Tanımlanmış fayda planlarının yeniden ölçüm kayıpları</i>	<i>(19.918)</i>	<i>(1.100.830)</i>
<i>Vergi gideri / Geliri</i>	<i>3.984</i>	<i>220.166</i>
TOPLAM DİĞER KAPSAMLI GELİR	(15.934)	(880.664)
TOPLAM KAPSAMLI GELİR / (GİDER)	2.005.689	(8.096.723)

Tablo 7'de yer verilen Afyon Çimento örneğinde, şirket ertelenmiş vergi varlığına sahiptir. Normalde ertelenmiş vergi varlığındaki değişim ile ertelenmiş vergi yükümlülüğündeki değişim arasındaki fark olan ertelenmiş vergi geliri / gideri, şirketin ertelenmiş vergi varlığı ile yükümlülüklerini mahsuplaştırmasından dolayı sadece ertelenmiş vergi varlığındaki değişimden meydana gelmektedir. Ertelenmiş vergi varlığındaki değişim tutarı (1.536.650 TL) - (2.061.030 TL) = (-524.380 TL)'dir. Bu tutar kar veya zararda ve / veya diğer kapsamlı gelirden yer alarak öz kaynaklara muhakkak yansımaktadır. Şirketin kar veya zarar kısmı ve diğer kapsamlı gelir kısmı incelendiğinde kar veya zarara yansıyan rakamın -528.364 TL olduğu, doğrudan öz kaynaklara yani diğer kapsamlı gelire yansıyan kısmının ise 3.984 TL olduğu, toplamda öz kaynaklara yansıyan kısmının ise -524.380 TL olduğu görülecektir. Şirket diğer kapsamlı gelire yansıyan ertelenmiş vergi tutarını, ilgili kısımda ayrıca sunmuştur.

Bilindiği üzere kar veya zararda muhasebeleştirilen cari vergi gideri ve kar veya zararda muhasebeleştirilen ertelenmiş vergi geliri / giderinin içerisinde yer aldığı net dönem karı öz kaynakların bir parçası olarak finansal durum tablosunda yer almaktadır. Diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilen ertelenmiş vergi geliri/giderini içeren diğer kapsamlı gelir rakamı tabloda da görüldüğü üzere birikimli olarak gelmekte ve öz kaynaklarda yer almaktadır. 2013 yılı toplam diğer kapsamlı gelir rakamı -15.934 TL'dir. Önceki dönemlerden yer alan diğer kapsamlı gelir rakamı ise -880.664 TL'dir. İkisinin toplamı ise 2013 hesap döneminde öz kaynaklarda yer alan diğer kapsamlı gider rakamı -896.598 TL'ye eşittir.

5.2.1.2 Karlılık Oranlarına İlişkin Veriler

Şirketlerin karlılık oranlarının hesaplanabilmesi için gerekli olan kalemler şirketlerin finansal durum ve kar veya zarar tablolarından elde edilmiştir. Türkiye'de hâlihazırda uygulanan Kurumlar Vergisi oranı % 20'ye göre araştırma kapsamındaki şirketlerin karlılık oranları hesaplanmıştır.

Vergi oranlarındaki değişimin finansal tablolarda yarattığı etkiyi görebilmek amacıyla, % 20 vergi oranına göre hesaplanan ertelenmiş vergi varlık ve yükümlülükleri % 10, % 15, % 25, %30 vergi oranlarıyla çarpılarak yeniden hesaplanmıştır. Varlık ve yükümlülüklerdeki değişimle birlikte yeniden hesaplanan toplam ertelenmiş vergi gelir / gideri, %20 vergi oranındaki kar veya zararda ve diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilme oranına göre kar veya zarar kısmına ve diğer kapsamlı gelir kısmına

(öz kaynaklara) dağıtılmıştır.

Dönem vergi gideri / gelirinin bir parçası olan cari dönem vergi gideri de vergi oranına göre yeniden hesaplanmıştır.

Ertelenmiş vergi varlığının yer aldığı duran varlıklar, ertelenmiş vergi yükümlülüğünün yer aldığı uzun vadeli yabancı kaynaklar, ödenecek cari vergi karşılığının yer aldığı kısa vadeli yabancı kaynaklar hesap grupları ilgili kalemlerdeki değişim tutarına göre yeniden hesaplanmışlardır. Söz konusu kalemlerin yeniden hesaplanması kar veya zarara yansıyacak vergi tutarının da değişmesine, dolayısıyla işletmelerin net kar rakamlarının ve öz kaynak rakamlarının değişmesine yol açmıştır.

Şirketlerin finansal tablolarında ayrıca sunulduğundan; ertelenmiş vergi varlığındaki değişim, ertelenmiş vergi yükümlülüğündeki değişim ve kar veya zarar kısmına yansıyan ertelenmiş vergi geliri / gideri tespit edilmiştir. Farklı vergi oranlarında oluşan ve diğer kapsamlı gelir kısmına yansıyan ertelenmiş vergi gelir / gideri de, % 20 vergi oranındaki toplam ertelenmiş vergi geliri / giderindeki payına (oranına) göre elde edilmiştir.

Vergi oranlarındaki değişimin finansal tablolar üzerinde ertelenmiş vergi vasıtasıyla yarattığı etkiyi görebilmek ve farklı vergi oranlarında oluşan oranları hesaplayabilmek amacıyla Tablo 8 ve Tablo 9'da Karsan Otomotiv San. ve Tic. A.Ş. finansal tablolarında örnek uygulama gerçekleştirilmiştir.

Karsan Otomotiv'in finansal tablolarında ertelenmiş vergi varlığı ve ertelenmiş vergi yükümlülüğünde meydana gelen değişim arasındaki fark, toplamda öz kaynaklara yansıyan ertelenmiş vergi geliri / giderini vermelidir. Şirket ertelenmiş vergi varlığı ile yükümlülüğünü birbirlerinden mahsup etmiştir. Bu durumda vergi oranlarındaki değişim durumunda, kar veya zarar tablosuna veya diğer kapsamlı gelir tablosuna veyahut doğrudan öz kaynaklara toplam da yansıyacak olan net ertelenmiş vergi tutarı ertelenmiş vergi varlığındaki değişime eşit olmalıdır.

Tablo 8'de yer aldığı üzere Karsan Otomotiv'in % 20 vergi oranında toplam ertelenmiş vergi geliri, 2013 hesap dönemi ile 2012 hesap dönemi ertelenmiş vergi varlığı arasındaki fark olan 7.374.536 TL'dir. Bu tutarın % 92,02'sine tekabül eden 6.785.565 TL'lik kısım şirket tarafından kar veya zararda muhasebeleştirilmiştir. Bu durumda geriye kalan % 7,98'lik kısma tekabül eden 588.971 TL'nin bilanço denkleğinin sağlanabilmesi için ya kapsamlı gelir tablosu aracılığıyla veya direkt olarak öz kaynaklarda muhasebeleştirilmek suretiyle öz kaynaklara yansıtılmış olması gerekmektedir. Şirketin bağımsız denetim raporu incelendiğinde öz kaynaklara

yansıtılan tutarın 588.971 TL olduğu açıklamasının yer aldığı görülecektir. (Karsan Otomotiv 2013 Bağımsız Denetim Raporu, s. 50).

Bu çerçevede şirketin farklı vergi oranlarında oluşan ertelenmiş vergi geliri aynı orana göre kar veya zarar kısmına ve öz kaynaklara dağıtılmıştır. Örneğin % 30 vergi oranında oluşan toplam ertelenmiş vergi geliri tutarı olan 16.876.237 TL'nin % 92,02'lik kısmı 15.528.408 TL yine kar veya zarar kısmına, kalan % 7,98'lik kısmı 1.347.829 TL ise öz kaynaklara yansıtılmıştır.

Tablo 9'da ise şirketin farklı vergi oranlarında oluşan karlılık oranlarına yer verilmiştir. Şirketin % 20 vergi oranında net ertelenmiş vergi geliri cari vergi giderinden fazla olduğundan vergi oranlarındaki artış şirketin karlılık oranlarında yükselmeye yol açmıştır. Ancak cari vergi giderinin ertelenmiş vergi geliri ile ters yönlü hareket etmesinden dolayı, ertelenmiş verginin gelir etkisi azaltmış ve net karın daha düşük düzeyde artmasına neden olmuştur. Vergi oranlarındaki azalma durumunda ise cari vergi gideri yine ertelenmiş vergi geliri ile ters yönlü hareket etmiş, dolayısıyla net kardaki azalma daha düşük düzeyde gerçekleşmiştir.

Vergi oranlarındaki değişim durumunda şirketlerin net karlılığı, şirketin ertelenmiş vergi geliri veya giderine sahip olmasından etkilendiği gibi, söz konusu gelir veya giderin kar veya zararda veya direkt olarak öz kaynaklarda ne kadarının muhasebeleştirildiği durumundan da etkilenmektedir. Çünkü net kar rakamı, kar veya zararın bir parçasıdır ve bu nedenle sadece kar veya zarar da muhasebeleştirilen ertelenmiş vergi geliri / gideri tutarlarından etkilenmekte, diğer kapsamlı gelire veyahut doğrudan öz kaynaklara yansıyan ertelenmiş vergi tutarlarından etkilenmemektedir.

Tablo 8.

*Karsan Otomotiv-Vergi Oranları İtibarıyla Ertelenmiş Vergi Tespiti ve Hesaplanması**

Vergi Oran	Ertelenmiş Vergi Varlığı		Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü		Gelir Tablosuna Yansıyan	Direkt Öz kaynaklara Yansıyan	Varlık Veya Yükümlülük Toplamda Yansıyan	Cari Vergi Gideri	Kar veya Zarardaki Toplam Vergi Geliri/Gideri	Duran Varlıklar	Toplam Varlıklar	Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	Öz kaynaklar	Vergi Sonrası Kar
2013	Değişim Tutarı (A)		Değişim Tutarı (B)		C	D = (A-B) - (C)	E = C + D	F	G = C + F	I	J	K	L	M = J- K + L	O
%	2013	2012	2013	2012	2013										
20	19.003.402	11.628.866	0	0	6.785.565	588.971	7.374.536	-373.297	6.412.268	585.928.916	1.031.492.699	221.400.515	476.626.904	333.465.280	4.409.910
15	14.252.552	11.628.866	0	0	2.414.144	209.542	2.623.686	-279.973	2.134.171	581.178.066	1.026.741.849	221.307.191	476.626.904	328.807.754	131.813
10	9.501.701	11.628.866	0	0	-1.957.278	-169.887	-2.127.165	-186.649	-2.143.927	576.427.215	1.021.990.998	221.213.867	476.626.904	324.150.228	-4.146.284
25	23.754.253	11.628.866	0	0	11.156.986	968.400	12.125.386	-466.621	10.690.365	590.679.767	1.036.243.550	221.493.839	476.626.904	338.122.806	8.688.007
30	28.505.103	11.628.866	0	0	15.528.408	1.347.829	16.876.237	-559.946	14.968.462	595.430.617	1.040.994.400	221.587.164	476.626.904	342.780.333	12.966.104

* Tabloda yer almayan ancak şirketin karlılık oranlarının hesaplanmasında kullanılan, vergi öncesi karı -2.002.358 TL, net satışların toplamı ise 912.548.887 TL'dir.

Tablo 9.

Karsan Otomotiv-Vergi Oranları İtibarıyla Karlılık Oranları

	Vergi Oranı	ROA	ROE	ROS
	% 10	-0,41%	-1,28%	-0,45%
Karsan	% 15	0,01%	0,04%	0,01%
Otomotiv	% 20	0,43%	1,32%	0,48%
	% 25	0,84%	2,57%	0,95%
	% 30	1,25%	3,78%	1,42%

5.1.3 Verilerin Sınıflandırılması

Farklı vergi oranları itibarıyla elde edilen karlılık rakamları ve karlılık oranları vergi oranlarındaki artış veya azalışa göre ve şirketlerin sahip oldukları ertelenmiş vergi varlığı ve / veya yükümlülüğüne göre değişmektedir. Bu çerçevede önce araştırma konusu 75 şirketin vergiye ilişkin kalemleri yeni vergi oranları ile çarpılmak suretiyle %10, %15, % 25, % 30'a göre yeniden oluşturulmuştur.

Şirketler ertelenmiş vergi gelirine ve ertelenmiş vergi giderine göre sınıflandırılırken sadece kar veya zarar kısmına yansıyan ertelenmiş vergi geliri / gideri rakamlarına göre değil, toplamda öz kaynaklara yansıyan ertelenmiş vergi geliri / gideri rakamına göre sınıflandırılmışlardır. Vergi oranlarındaki değişimin şirketlerin net karı üzerindeki etkisi şirketin ertelenmiş vergi gideri / gelirini kar veya zarar kısmında mı, yoksa diğer kapsamlı gelir kısmında mı muhasebeleştirdiğine göre değişmektedir.

Kar veya zarar kısmında ertelenmiş vergi giderine sahip iken toplam da öz kaynaklarda (direkt öz kaynaktaki ertelenmiş vergi ile kar veya zarar kısmındaki ertelenmiş vergi toplamı) ertelenmiş vergi gelirine sahip olan şirketler net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketler kategorisinde; kar veya zarar kısmında ertelenmiş vergi giderine sahip iken, toplamda öz kaynaklarda (direkt öz kaynaktaki ertelenmiş vergi ile kar veya zarar kısmındaki ertelenmiş vergi toplamı) ertelenmiş vergi giderine sahip olan şirketler net ertelenmiş vergi giderine sahip şirketler kategorisinde yer almaktadır. Bu durum vergi oranlarının değişmesi durumunda ilgili sınıfların toplam karlılık rakamlarının değişim seviyesini etkilemektedir. Şirketlerin çok büyük bir çoğunluğunda ertelenmiş vergi tutarlarının tamamı kar veya zarar kısmında yer almadığından ve toplamda ertelenmiş vergi gelirine sahip iken kar veya zarar kısmında gider olması veya tam tersi durumda o grubun net kar rakamının daha az değişimine neden olmuştur.

Ertelenmiş vergi yapısı nedeniyle vergi oranlarındaki değişimin şirketler üzerindeki farklı etkilerinin görülebilmesi için şirketler % 20 vergi oranına göre sahip oldukları toplam ertelenmiş vergi gelirine ve ertelenmiş vergi giderine göre sınıflandırılmıştır. Yeni vergi oranlarına göre aynı şirketler, aynı sınıflandırmaya tabi tutularak, karlılık oranları yeniden hesaplanmıştır. Yapılan sınıflandırmalar çerçevesinde gruba ait oranların hesaplanması aşamasında, sınıfta yer alan şirketlerin oranları toplanarak ve şirket sayısına bölünerek değil, ilgili gruptaki şirketler bir grup olarak değerlendirilerek; oranları oluşturan kalemler toplanmak suretiyle grup bilançosu ve gelir tablosu oluşturulmuş ve oranlar, oluşan grup finansal tabloları üzerinden

hesaplanmıştır. Böylece şirketlerin ölçek farklılıklarının da dikkate alınması sağlanmıştır. Yapılan sınıflandırmalar ve oranlar Tablo 10 ve Tablo 11'deki gibidir.

Tablo 10.

% 20 Vergi Oranında Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketler ve Karlılık Oranları (Küçükten Büyüğe)

	Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketler	Toplam Öz kaynaklarda Yer Alan Ertelenmiş Vergi Geliri	Aktif Karlılığı (ROA)	Öz kaynak Karlılığı (ROE)	Satışların Karlılığı (ROS)
Alkim	Alkim Kimya	188.003	6,36%	9,21%	7,67%
Kartn	Kartonsan	222.887	12,66%	14,33%	15,97%
Ecilc	Eczacıbaşı İlaç	381.000	1,69%	1,99%	5,15%
Goody	Good-Year	389.058	7,59%	9,86%	6,24%
Sasa	Sasa Polyester	1.177.000	0,96%	2,50%	0,57%
Aksa	Aksa	1.198.000	7,87%	13,61%	8,12%
Metro	Metro Holding	1.360.708	-1,83%	-3,21%	-1,21%
Golts	Göлтаş Çimento	2.095.738	5,17%	8,44%	8,29%
Konya	Konya Çimento	2.099.709	9,08%	11,11%	12,18%
Aygaz	Aygaz	2.870.000	6,44%	9,15%	3,42%
Clebi	Çelebi	3.943.206	-0,11%	-1,16%	-0,11%
Toaso	Tofaş Oto. Fab.	4.222.000	7,32%	22,87%	6,17%
Tknsa	Teknosa	4.349.000	5,37%	22,44%	1,92%
Iheva	İhlas Ev Aletleri	5.236.071	-8,87%	-12,71%	-21,92%
Trkcm	Trakya Cam	5.506.308	3,21%	5,34%	8,38%
Gubrf	Gübre Fabrik.	5.717.552	9,55%	26,87%	12,39%
Kozal	Koza Altın	5.787.000	26,87%	29,41%	53,58%
Karsn	Karsan Otomotiv	7.374.536	0,43%	1,32%	0,48%
Hurgz	Hürriyet Gzt.	7.401.225	-3,77%	-7,50%	-6,73%
Krdmd	Kardemir (D)	8.771.609	3,87%	8,05%	5,52%
Mutlu	Mutlu Akü	8.796.270	12,42%	18,68%	8,71%
Brisa	Brisa	9.133.014	10,27%	18,15%	9,69%
Kozaa	Koza Madencilik	10.397.000	16,23%	18,18%	37,93%
Doas	Doğuş Otomotiv	11.282.000	7,04%	15,52%	2,63%
Cimsa	Çimsa	11.475.895	20,99%	26,83%	31,69%
Ttrak	Türk Traktör	14.992.036	18,73%	37,66%	12,87%
Ipeke	İpek Doğal Enerji	15.259.000	15,31%	17,14%	36,23%
Trcas	Turcas Petrol	16.042.345	2,14%	3,57%	51,96%
Prkme	Park Elek.Maden.	18.140.808	11,85%	13,31%	26,53%
Dohol	Doğan Holding	20.984.000	-1,86%	-3,54%	-4,29%
Ptofs	Omv Petrol Ofisi	22.663.000	0,36%	1,38%	0,11%
Dyhol	Doğan Yayın Hol.	26.371.000	-6,55%	-16,62%	-9,83%
Aksen	Aksa Enerji	26.979.327	-4,63%	-13,51%	-7,46%
Izmdc	İzmir Demir Çelik	29.714.881	-5,69%	-25,62%	-7,39%
Otkar	Otokar	32.245.684	7,02%	35,34%	6,89%
Akenr	Ak Enerji	39.404.080	-4,68%	-18,09%	-19,42%
Tcell	Turkcell	58.972.000	10,98%	15,86%	20,46%
Anacm	Anadolu Cam	74.083.022	2,30%	5,51%	4,78%
Asels	Aselsan	80.257.875	5,95%	14,79%	10,99%

(Tablo 10'un Devamı)

Sise	Şişe Cam	101.639.043	3,95%	6,86%	7,63%
Froto	Ford Otosan	218.746.499	10,71%	28,68%	5,62%
Sahol	Sabancı Holding	293.507.000	1,82%	11,73%	39,27%
Kchol	Koç Holding	1.022.639.000	6,80%	15,27%	6,04%
Tuprs	Tüpraş	1.190.981.000	5,67%	23,34%	2,92%

Tablo 11.

% 20 Vergi Oranında Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Şirketler ve Karlılık Oranları (Küçükten Büyüğe)

	Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Şirketler	Toplam Öz kaynaklarda Yer Alan Ertelenmiş Vergi Gideri	Aktif Karlılığı (Roa)	Öz Kaynak Karlılığı (Roe)	Satışların Karlılığı (Ros)
Aefes	Anadolu Efes	-1.339.488.000	12,76%	21,19%	31,03%
Thyao	Türk Hava Yolları	-360.513.492	2,69%	9,81%	3,64%
Eregl	Ereğli Demir Çelik	-273.295.720	6,84%	11,03%	9,82%
Enkaı	Enka İnşaat	-203.568.000	7,29%	10,92%	10,59%
Ccola	Coca Cola İçecek	-135.765.000	7,17%	17,49%	9,68%
Nthol	Net Holding	-101.889.943	12,02%	20,85%	92,98%
Ttkom	Türk Telekom	-97.980.000	6,95%	23,78%	9,61%
Pgsus	Pegasus	-80.989.576	2,52%	7,70%	3,67%
Yazıc	Yazıcılar Holding	-49.963.000	21,86%	28,39%	85,98%
Alark	Alarko Holding	-33.448.043	7,97%	15,89%	16,55%
Tavhl	Tav Havalimanları	-26.955.000	5,05%	18,24%	12,93%
İhlas	İhlas Holding	-23.336.288	-9,24%	-30,41%	-24,77%
Brsan	Borusan Mannesmann	-20.387.373	1,83%	5,09%	3,06%
Zoren	Zorlu Enerji	-17.046.069	-4,81%	-39,65%	-48,05%
Vestl	Vestel	-14.148.000	-1,66%	-6,95%	-1,50%
Asuzu	Anadolu Isuzu	-10.040.395	30,67%	54,40%	30,81%
Tatgd	Tat Gıda	-8.984.011	3,95%	10,10%	2,82%
Mgros	Migros Ticaret	-8.239.000	-7,99%	-55,78%	-6,50%
İttfh	İttifak Holding	-7.864.902	1,06%	2,75%	1,09%
Tkfen	Tekfen Holding	-7.565.000	-1,37%	-3,36%	-1,68%
Ulker	Ülker Bisküvi	-6.997.717	9,54%	23,78%	10,97%
Nttur	Net Turizm	-4.814.540	21,31%	25,84%	644,58%
Arclık	Arçelik	-4.418.000	5,46%	15,05%	5,61%
Petkm	Petkim	-3.184.667	1,51%	2,86%	1,18%
Bımas	Bim Mağazalar	-1.418.000	15,31%	41,33%	3,49%
Netas	Netaş Telekom.	-1.218.390	0,28%	0,76%	0,35%
Anele	Anel Elektrik	-979.616	0,02%	0,05%	0,03%
Afyon	Afyon Çimento	-524.380	3,92%	5,00%	3,63%
Gsdho	Gsd Holding	-365.000	0,99%	5,23%	11,32%
Bagfs	Bagfaş	-152.642	0,40%	0,89%	0,60%
Bızım	Bizim Mağazaları	-138.245	8,99%	30,36%	1,84%

BÖLÜM VI

ARAŞTIRMA BULGULARI

Değişik vergi oranlarına göre hesaplanan yeni karlılık oranları, şirketlerin yukarıda yer alan sınıflandırmasına göre yeniden hesaplanmışlardır. Bu kapsamda şirketler % 20'deki varlık ve yükümlülüğüne göre sıralanarak karlılık oranlarındaki değişimin yönü ve miktarı analiz edilmiştir.

Vergi oranlarındaki değişimin, finansal durum tablosunda yer alan ertelenmiş vergi varlığı ve yükümlülüğünü vergi oranındaki değişim seviyesinde ve aynı yönde değiştirmesi beklenir. Çünkü varlık ve yükümlülükler gelecekte ödenecek veya indirim hakkı sağlayacak vergi tutarının kendisidir. Örneğin vergi oranı % 20'den % 10'a düştüğünde varlık ve yükümlülükler % 50 oranında azalacaktır.

Ertelenmiş vergi varlığında ilgili yılda meydana gelen artış kar veya zarar kısmında ve diğer kapsamlı gelir kısmında, ertelenmiş vergi geliri etkisi, azalış ise ertelenmiş vergi gideri etkisi oluşturmaktadır. Ertelenmiş vergi yükümlülüğünde ilgili yılda meydana gelen artış kar veya zarar kısmında ve diğer kapsamlı gelir kısmında ertelenmiş vergi gideri etkisi, azalış ise ertelenmiş vergi geliri etkisi yaratmaktadır. Vergi oranlarındaki değişimle cari vergi gideri de aynı yönlü olarak artıp azalacaktır. Bu doğrultuda vergi oranlarındaki değişimle şirketlerin duran varlıkları, kısa vadeli yabancı kaynakları, uzun vadeli yabancı kaynakları ve öz kaynakları değişmektedir. Değişimin yönünü belirleyen ise vergi oranlarındaki değişimin yönü ve ertelenmiş vergi yapısıdır. Böylece vergi oranlarındaki değişimin ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketlerde farklı etkisi, ertelenmiş vergi giderine sahip şirketlerde farklı etkisi ortaya çıkmaktadır.

6.1. Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketlerin Değerlendirilmesi

Yukarıda yer alan açıklamalar kapsamında net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketlerde vergi oranlarındaki düşüş; duran varlıklarda ve / veya uzun vadeli yabancı kaynaklarda azalma, net ertelenmiş vergi gelirinde azalma ise cari vergi giderinde azalma ve kısa vadeli yabancı kaynaklarda azalma meydana getirmektedir. Vergi oranındaki artış ise net ertelenmiş vergi gelirinde artışa, duran varlıklarda ve / veya uzun vadeli yabancı kaynaklarda artışa, cari vergi giderinde artışa ve kısa vadeli yabancı kaynaklarda artışa neden olacaktır.

İşletmenin net karlılığının artıp azalması ise ertelenmiş vergi gelirindeki azalma

ile cari vergi giderindeki azalmanın tutarına bağlı olarak değişmektedir. Eğer kar veya zarar kısmında muhasebeleştirilen ertelenmiş vergi geliri, cari ödenecek vergi giderinden fazla ise vergi oranlarındaki düşüş karlılığı azaltacak, cari ödenecek vergi gideri ertelenmiş vergi gelirinden fazla ise karlılığı artıracaktır. Vergi oranlarındaki artış ise tersi etki yaratacaktır. Öz kaynaklarda ortaya çıkacak toplam değişim ise rakamsal olarak net kardaki değişimle birebir olabilir veya olmayabilir. Bunun nedeni diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilen ertelenmiş vergi geliri / gideridir. Ancak öz kaynaklardaki değişim tutarı toplam olarak öz kaynaklara yansıyan ertelenmiş vergi gelirindeki değişimle (Kar veya Zarar Tablosu ve Diğer kapsamlı gelir tablosundaki toplam değişim) ödenecek cari vergi giderindeki değişimin toplamı ile aynı olacaktır.

Tablo 8'de yer alan Karsan Otomotiv örneğinde vergi oranı % 20'den, % 15'e düştüğünde şirketin toplamda ertelenmiş vergi gelirindeki değişimi (7.374.536 TL) - (2.623.686 TL) = (4.750.850 TL)'dir. Bu değişimin (6.785.565 TL) - (2.414.144 TL) = (4.371.421 TL)'si kar veya zarar kısmına yansiyarak net karı azaltmış, (588.971) - (209.542) = (379.429 TL)'si ise diğer kapsamlı gelire yansiyarak toplamda öz kaynaklarda 4.750.850 TL'lik azalma meydana getirmiştir. Ödenecek vergi giderindeki değişimde vergi oranlarındaki değişimle aynı yönlü olarak 93.324 TL azalmış ve net karı artırmıştır. Bu kapsam da ertelenmiş verginin gider etkisi nedeniyle 4.371.421 TL azalması gereken net kar rakamı, cari vergi giderinin 93.324 TL'lik gelir etkisi nedeniyle, toplam da 4.278.097 TL azalmıştır.

% 15 vergi oranında ve şirketin yeni bilanço dengesinde öz kaynak tutarı ise 4.657.526 TL azalmıştır. Bu tutar ertelenmiş vergi gelirindeki azalış 4.750.850 TL ile cari vergi giderindeki azalış tutarı 93.324 TL arasındaki farktır. Bunun diğer bir açıklaması ise ertelenmiş vergi varlığındaki azalma aktif toplamını 4.750.850 TL, ödenecek vergi rakamındaki azalma ise kısa vadeli yabancı kaynakları 93.324 TL azaltmıştır. Bilanço denkliğinin sağlanması için öz kaynaklarında 4.657.526 TL azalması gerekmektedir. Net karlılık için hesaplama yapacak olursa, net kardaki azalma 4.278.097 TL, diğer kapsamlı gelir rakamında meydana gelen azalma 379.429 TL, toplamda öz kaynaklarda meydana gelen azalma ise 4.657.526 TL'dir. Örnek uygulama da görüldüğü üzere kar veya zararda ki ertelenmiş vergi geliri tutarı cari ödenecek vergi tutarından fazla olan işletmelerin karlılığı; vergi oranları arttıkça artmakta, azaldıkça da azalmaktadır. Yapılan açıklamalar ve örnek uygulama çerçevesinde inceleme konumuz 75 şirketten net ertelenmiş vergi gelirine sahip 44 şirketin ilgili finansal tablo kalemleri yeniden düzenlenmiş ve karlılık oranları yeniden hesaplanmıştır.

Tablo 12.

%20 Vergi Oranında Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketlerin Vergi Oranları İtibarıyla Ertelenmiş Vergi ve Ödenecek Vergi Tutarları

Şirketler	% 20 Vergi Oranı		% 15 Vergi Oranı		% 10 Vergi Oranı		% 25 Vergi Oranı		% 30 Vergi Oranı	
	Ertelenmiş Vergi Tutarı	Ödenecek Vergi Gideri	Ertelenmiş Vergi Tutarı	Ödenecek Vergi Gideri	Ertelenmiş Vergi Tutarı	Ödenecek Vergi Gideri	Ertelenmiş Vergi Tutarı	Ödenecek Vergi Gideri	Ertelenmiş Vergi Tutarı	Ödenecek Vergi Gideri
Alkim	188.003	-4.388.646	490.713	-3.291.485	793.423	-2.194.323	-114.707	-5.485.808	-417.417	-6.582.969
Kartn	222.887	-9.270.866	414.181	-6.953.150	605.475	-4.635.433	31.593	-11.588.583	-159.701	-13.906.299
Ecile	381.000	-30.075.000	19.028.500	-22.556.250	37.676.000	-15.037.500	-18.266.500	-37.593.750	-36.914.000	-45.112.500
Goody	389.058	-19.248.977	1.442.648	-14.436.733	2.496.238	-9.624.489	-664.532	-24.061.221	-1.718.122	-28.873.466
Sasa	1.177.000	0	886.500	0	596.000	0	1.467.500	0	1.758.000	0
Aksa	1.198.000	-43.445.000	3.009.250	-32.583.750	4.820.500	-21.722.500	-613.250	-54.306.250	-2.424.500	-65.167.500
Metro	1.360.708	-3.174.811	2.394.824	-2.381.108	3.428.941	-1.587.406	326.592	-3.968.514	-707.525	-4.762.217
Golts	2.095.738	-10.186.127	3.277.681	-7.639.595	4.459.624	-5.093.064	913.795	-12.732.659	-268.148	-15.279.191
Konya	2.099.709	-11.324.848	4.256.753	-8.493.636	6.258.960	-5.662.424	252.341	-14.156.060	-1.749.866	-16.987.272
Aygaz	2.870.000	-32.361.000	12.045.750	-24.270.750	21.221.500	-16.180.500	-6.305.750	-40.451.250	-15.481.500	-48.541.500
Clebi	3.943.206	-5.186.563	475.831	-3.889.922	-2.991.544	-2.593.282	7.410.581	-6.483.204	10.877.956	-7.779.845
Toaso	4.222.000	-17.697.000	724.500	-13.272.750	-2.773.000	-8.848.500	7.719.500	-22.121.250	11.217.000	-26.545.500
Tknsa	4.349.000	-17.655.000	2.628.250	-13.241.250	907.500	-8.827.500	6.069.750	-22.068.750	7.790.500	-26.482.500
Iheva	5.236.071	0	3.093.091	0	950.110	0	7.379.052	0	9.522.032	0
Trkcm	5.506.308	-40.045.710	9.029.934	-30.034.283	12.553.561	-20.022.855	1.982.682	-50.057.138	-1.540.945	-60.068.565
Gubrf	5.717.552	-3.315.313	4.586.854	-2.486.485	3.456.155	-1.657.657	6.848.251	-4.144.141	7.978.949	-4.972.970
Kozal	5.787.000	-30.448.000	4.527.250	-22.836.000	3.267.500	-15.224.000	7.046.750	-38.060.000	8.306.500	-45.672.000
Karsn	7.374.536	-373.297	2.623.686	-279.973	-2.127.165	-186.649	12.125.387	-466.621	16.876.237	-559.946
Hurgz	7.401.225	-5.218.150	30.095.617	-3.913.613	52.790.009	-2.609.075	-15.293.167	-6.522.688	-37.987.559	-7.827.225
Kdmd	8.771.609	-30.292.539	4.235.151	-22.719.404	-301.307	-15.146.270	13.308.067	-37.865.674	17.844.525	-45.438.809
Mutlu	8.796.270	-9.884.526	8.807.700	-7.413.395	8.819.130	-4.942.263	8.784.840	-12.355.658	8.773.411	-14.826.789
Brisa	9.133.014	-21.926.849	6.105.004	-16.445.137	3.076.994	-10.963.425	12.161.024	-27.408.561	15.189.035	-32.890.274
Kozaa	10.397.000	-33.342.000	6.054.250	-25.006.500	1.711.500	-16.671.000	14.739.750	-41.677.500	19.082.500	-50.013.000

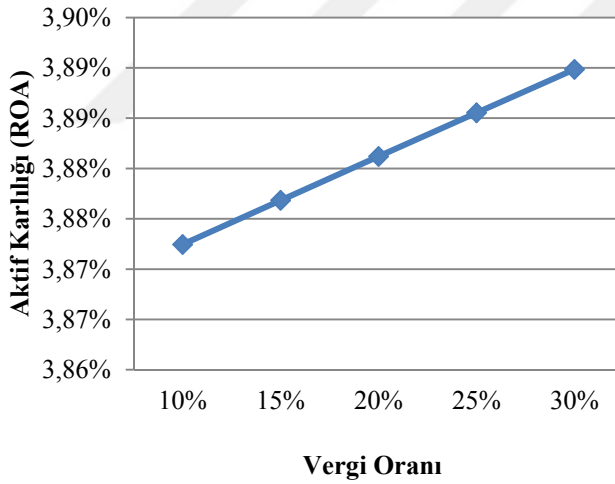
(Tablo 12'nin Devamı)

Doas	11.282.000	-58.429.000	9.638.000	-43.821.750	7.994.000	-29.214.500	12.926.000	-73.036.250	14.570.000	-87.643.500
Cimsa	11.475.895	-44.387.686	16.910.592	-33.290.765	22.345.288	-22.193.843	6.041.199	-55.484.608	606.502	-66.581.529
Ttrak	14.992.036	-55.246.090	5.856.154	-41.434.568	-3.279.729	-27.623.045	24.127.918	-69.057.613	33.263.801	-82.869.135
Ipeke	15.259.000	-33.658.000	8.332.750	-25.243.500	1.406.500	-16.829.000	22.185.250	-42.072.500	29.111.500	-50.487.000
Trcas	16.042.345	-4.918.216	11.535.189	-3.688.662	7.028.033	-2.459.108	20.549.501	-6.147.770	25.056.658	-7.377.324
Prkme	18.140.808	-15.879.759	14.532.007	-11.909.819	10.923.206	-7.939.880	21.749.609	-19.849.699	25.358.411	-23.819.639
Dohol	20.984.000	-113.387.000	37.544.500	-85.040.250	54.105.000	-56.693.500	4.423.500	-141.733.750	-12.137.000	-170.080.500
Ptofs	22.663.000	-27.136.000	13.345.500	-20.352.000	4.028.000	-13.568.000	31.980.500	-33.920.000	41.298.000	-40.704.000
Dyhol	26.371.000	-48.158.000	29.512.750	-36.118.500	32.654.500	-24.079.000	23.229.250	-60.197.500	20.087.500	-72.237.000
Aksen	26.979.327	-9.788.414	28.748.287	-7.341.311	30.517.246	-4.894.207	25.210.368	-12.235.518	23.441.408	-14.682.621
Izmdc	29.714.881	-682.978	29.642.050	-512.234	29.569.218	-341.489	29.787.713	-853.723	29.860.544	-1.024.467
Otkar	32.245.684	-43.676.005	21.411.179	-32.757.004	10.576.674	-21.838.003	43.080.189	-54.595.006	53.914.694	-65.514.008
Akenr	39.404.080	-1.666.905	16.080.567	-1.250.179	-7.242.947	-833.453	62.727.594	-2.083.631	86.051.107	-2.500.358
Tcell	58.972.000	-650.513.000	55.894.500	-487.884.750	52.817.000	-325.256.500	62.049.500	-813.141.250	65.127.000	-975.769.500
Anacm	74.083.022	-33.471.129	42.246.171	-25.103.347	10.409.321	-16.735.565	105.919.873	-41.838.911	137.756.724	-50.206.694
Asels	80.257.875	-735.616	27.042.218	-551.712	-26.173.439	-367.808	133.473.532	-919.520	186.689.189	-1.103.424
Sise	101.639.043	-132.389.564	62.575.975	-99.292.173	23.512.907	-66.194.782	140.702.111	-165.486.955	179.765.180	-198.584.346
Froto	218.746.499	-29.342.054	143.267.903	-22.006.541	67.789.307	-14.671.027	294.225.095	-36.677.568	369.703.691	-44.013.081
Sahol	293.507.000	-781.452.000	196.587.750	-586.089.000	99.668.500	-390.726.000	390.426.250	-976.815.000	487.345.500	-1.172.178.000
Kchol	1.022.639.000	-253.016.000	756.015.500	-189.762.000	489.392.000	-126.508.000	1.289.262.500	-316.270.000	1.555.886.000	-379.524.000
Tuprs	1.190.981.000	-6.178.000	858.431.750	-4.633.500	525.882.500	-3.089.000	1.523.530.250	-7.722.500	1.856.079.500	-9.267.000
Toplam	3.424.996.389	-2.722.971.638	2.515.385.206	-2.042.228.729	1.605.619.185	-1.361.485.819	4.334.917.248	-3.403.714.548	5.244.683.269	-4.084.457.457
Net Vergi Tutarı	702.024.751		473.156.477		244.133.366		931.202.701		1.160.225.812	

Tablo 12'de cari vergi oranı % 20'iken net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketlerin toplamda 3.424.996.389 TL ertelenmiş vergi geliri, -2.722.971.638 TL cari vergi gideri mevcuttur. Toplamda şirketlerin öz kaynakları ertelenmiş vergi nedeniyle 702.024,751 TL artmıştır. Vergi oranı düştükçe; her ne kadar cari ödenecek vergi rakamı azalsa da ertelenmiş vergi geliri, cari vergi giderinden daha yüksek tutarlı olduğundan, şirketlerin net vergi gelirleri % 20 vergi oranına göre, % 15 vergi oranında 228.868.274 TL azalarak 473.156.477 TL olmuştur. % 10 vergi oranında gelir kaybı daha yüksek düzeydedir.

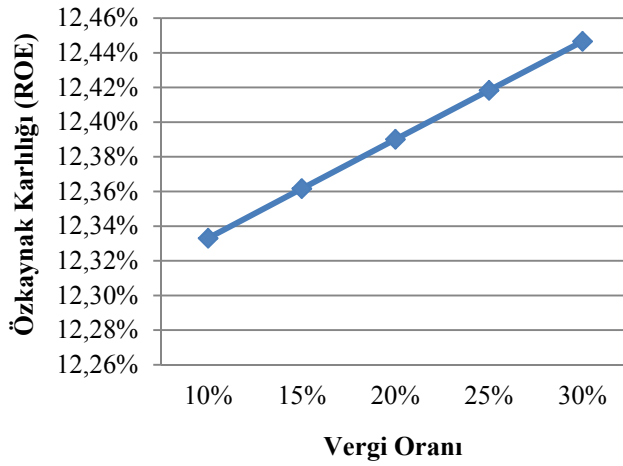
Vergi oranlarında artış söz konusu olduğunda; şirketlerin kar veya zararda muhasebeleştiği toplam ertelenmiş vergi gelirleri cari vergi giderinden yüksek olduğundan, şirketlerin karlılığı artmaktadır. Yüzde 20 vergi oranında net 702.024.751 TL vergi geliri elde eden şirketler, % 30 vergi oranında net 1.160.225.812 TL vergi geliri elde etmiştir.

Vergi oranları itibarıyla net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketlerin karlılık oranları aşağıdaki grafikler yardımıyla sunulmuştur.

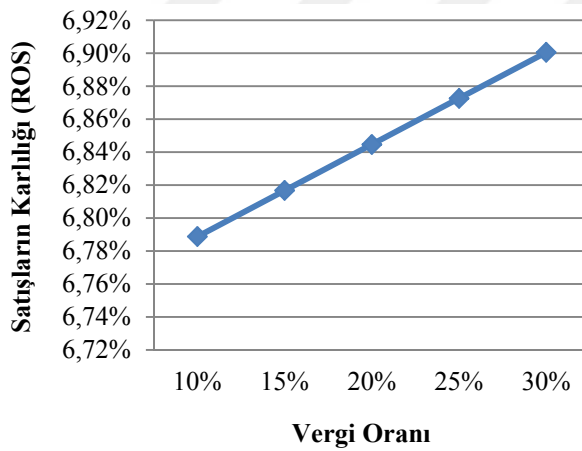
Şekil 1. Vergi oranları itibarıyla ROA-Net ertelenmiş vergi gelirine sahip 44 şirket

Şekil 1'de görüldüğü üzere şirketlerin ortalama aktif karlılığı, % 20 vergi oranında % 3,88 düzeyinde iken % 10 vergi oranında % 3,87'ye düşmüş, yüzde 30 vergi oranında ise % 3,89'a yükselmiştir. Vergi oranlarındaki artış net ertelenmiş vergi geliri sahibi 44 şirketin ortalama aktif karlılığında artışa çok az da olsa neden olmuştur. Karlılıktaki artışın az olmasının en önemli nedeni ise cari vergi giderindeki artışın yarattığı gider etkisidir.

Şekil 2. Vergi oranları itibarıyla ROE-Net ertelenmiş vergi gelirin sahip 44 şirket

Şirketlerin ortalama öz kaynak karlılığı, % 20 vergi oranında % 12,39'iken % 10 vergi oranında % 12,33'e düşmüş, yüzde 30 vergi oranında ise % 12,45'e yükselmiştir. Vergi oranlarındaki artış net ertelenmiş vergi geliri sahibi 44 şirketin ortalama öz kaynak karlılığında artışa, azalma ise ortalama öz kaynak karlılığında azalmaya neden olmuştur.

Şekil 3. Vergi oranları itibarıyla ROS-Net ertelenmiş vergi gelirin sahip 44 şirket

Şirketlerin ortalama satışların karlılığı, % 20 vergi oranında % 6,84'iken % 10 vergi oranında 6,79'a düşmüş, yüzde 30 vergi oranında ise % 6,90'a yükselmiştir. Vergi oranlarındaki azalma net ertelenmiş vergi geliri sahibi 44 şirketin ortalama satışların karlılığı oranında azalışa, vergi oranlarındaki artış ise ortalama satışların karlılığı oranında artışa neden olmuştur.

6.2 Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Şirketlerin Değerlendirilmesi

Yukarıda yer alan açıklamalarda değinildiği üzere net ertelenmiş vergi giderine sahip şirketlerde vergi oranlarındaki düşüş; uzun vadeli yabancı kaynaklarda ve / veya duran varlıklarda azalma, ertelenmiş vergi giderinde azalma, cari vergi giderinde azalma ve kısa vadeli yabancı kaynaklarda azalma meydana getirmektedir. Vergi oranlarındaki artış ise uzun vadeli yabancı kaynaklarda ve / veya duran varlıklarda artış, cari ödenecek vergi giderinde ve kısa vadeli yabancı kaynaklarda artışa neden olmuştur.

Ertelenmiş vergi giderine sahip şirketlerde, şirketlerin net karlılığı vergi oranlarındaki değişimle aynı yönde değişmektedir. Ertelenmiş vergi gideri toplam vergi giderini hızlandıran görevi görmekte; vergi oranlarındaki düşüş durumunda azalarak şirket karının daha çok artmasına neden olmakta, vergi oranlarındaki artış durumunda ise cari vergi gideri ile birlikte artarak şirket karının daha çok azalmasına neden olmaktadır. Çünkü ertelenmiş vergi gideri de gelecek dönemde yeni vergi oranına göre ödenecek verginin kendisidir. Öz kaynaklarda ortaya çıkacak toplam değişim ise rakamsal olarak net kardaki değişimle birebir olabilir veya olmayabilir. Bunun nedeni, daha öncede değinildiği üzere ertelenmiş vergi gelirinin veya giderinin kar veya zarar kısmında veya diğer kapsamlı gelir kısmında (dolayısıyla öz kaynaklarda) veya direkt öz kaynaklarda muhasebeleştirilebilmesidir. Net ertelenmiş vergi giderine sahip şirketlerin farklı vergi oranlarında oluşan toplam vergi giderlerine aşağıda yer alan Tablo 13'de yer verilmiştir.

Tablo 13'de % 20 vergi oranında şirketlerin -2.845.678.009 TL ertelenmiş vergi gideri, -1.657.764.915 TL'de cari ödenecek vergi; toplamda -4.503.442.924 TL vergi gideri mevcuttur. Vergi oranlarındaki % 5'lik azalma cari vergi giderini - 414.441.229 TL azaltmış, ertelenmiş vergi giderini de -1.199.698.871 TL azaltarak şirketlerin toplam öz kaynak tutarını 1.614.140.100 TL tutarında artırmıştır. % 20 vergi oranına göre, vergi oranlarındaki % 10'luk bir artış durumunda ise net ertelenmiş vergi giderine sahip şirketlerin toplam öz kaynak tutarları 3.228.280.200 TL azalmıştır.

Tablo 13.

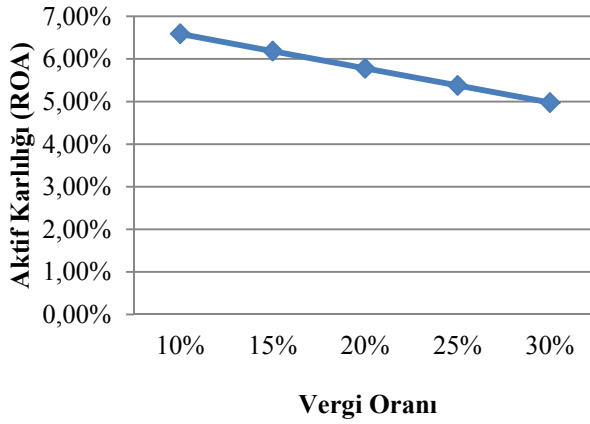
%20 Vergi Oranında Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Şirketlerin Vergi Oranları İtibarıyla Ertelenmiş Vergi ve Ödenecek Vergi Tutarları

	% 20 Vergi Oranı		Yüzde 15 Vergi Oranı		Yüzde 10 Vergi Oranı		Yüzde 25 Vergi Oranı		Yüzde 30 Vergi Oranı	
Şirketler	Ertelenmiş Vergi Tutarı	Cari Vergi Gideri	Ertelenmiş Vergi Tutarı	Cari Vergi Gideri	Ertelenmiş Vergi Tutarı	Cari Vergi Gideri	Ertelenmiş Vergi Tutarı	Cari Vergi Gideri	Ertelenmiş Vergi Tutarı	Cari Vergi Gideri
Aefes	-1.339.488.000	-104.161.000	-939.967.250	-78.120.750	-540.446.500	-52.080.500	-1.739.008.750	-130.201.250	-2.138.529.500	-156.241.500
Thyao	-360.513.492	0	-84.364.204	0	191.785.084	0	-636.662.780	0	-912.812.068	0
Eregl	-273.295.720	-195.979.505	-170.979.258	-146.984.629	-68.662.796	-97.989.753	-375.612.182	-244.974.381	-477.928.645	-293.969.258
Enka	-203.568.000	-325.412.000	9.286.000	-244.059.000	222.140.000	-162.706.000	-416.422.000	-406.765.000	-629.276.000	-488.118.000
Ccola	-135.765.000	-55.143.000	-89.366.000	-41.357.250	-42.967.000	-27.571.500	-182.164.000	-68.928.750	-228.563.000	-82.714.500
Nthol	-101.889.943	-1.582.982	-78.637.146	-1.187.237	-55.384.348	-791.491	-125.142.741	-1.978.728	-148.395.538	-2.374.473
Ttkom	-97.980.000	-352.281.000	-75.417.000	-264.210.750	-52.854.000	-176.140.500	-120.543.000	-440.351.250	-143.106.000	-528.421.500
Pgsus	-80.989.576	0	-42.696.939	0	-4.404.302	0	-119.282.213	0	-157.574.851	0
Yazc	-49.963.000	-46.852.000	-44.266.000	-35.139.000	-38.569.000	-23.426.000	-55.660.000	-58.565.000	-61.357.000	-70.278.000
Alark	-33.448.043	-12.466.084	-25.287.448	-9.349.563	-17.126.852	-6.233.042	-41.608.639	-15.582.605	-49.769.234	-18.699.126
Tavhl	-26.955.000	-100.516.000	-77.112.500	-75.387.000	-127.270.000	-50.258.000	23.202.500	-125.645.000	73.360.000	-150.774.000
Ihlas	-23.336.288	-16.067.857	-27.239.474	-12.050.893	-31.142.659	-8.033.929	-19.433.103	-20.084.821	-15.529.917	-24.101.786
Brsan	-20.387.373	0	-2.867.052	0	14.653.269	0	-37.907.694	0	-55.428.015	0
Zoren	-17.046.069	-1.235.000	-17.323.552	-926.250	-17.601.035	-617.500	-16.768.586	-1.543.750	-16.491.104	-1.852.500
Vestl	-14.148.000	-2.379.000	-9.432.500	-1.784.250	-4.717.000	-1.189.500	-18.863.500	-2.973.750	-23.579.000	-3.568.500
Asuzu	-10.040.395	-2.238.324	-9.464.374	-1.678.743	-8.888.353	-1.119.162	-10.616.416	-2.797.905	-11.192.438	-3.357.486
Tatgd	-8.984.011	-4.176.285	-9.665.805	-3.132.214	-10.347.598	-2.088.143	-8.302.218	-5.220.356	-7.620.424	-6.264.428
Mgros	-8.239.000	-70.938.000	20.475.250	-53.203.500	49.189.500	-35.469.000	-36.953.250	-88.672.500	-65.667.500	-106.407.000
Ittfh	-7.864.902	-241.638	8.350.552	-181.229	24.566.007	-120.819	-24.080.356	-302.048	-40.295.811	-362.457
Tkfen	-7.565.000	-57.995.000	-1.741.250	-43.496.250	4.082.500	-28.997.500	-13.388.750	-72.493.750	-19.212.500	-86.992.500
Ulker	-6.997.717	-51.860.071	425.094	-38.895.053	7.847.906	-25.930.036	-14.420.528	-64.825.089	-21.843.340	-77.790.107
Nttur	-4.814.540	0	-6.160.625	0	-7.506.709	0	-3.468.456	0	-2.122.371	0
Arcik	-4.418.000	-120.939.000	34.296.000	-90.704.250	73.010.000	-60.469.500	-43.132.000	-151.173.750	-81.846.000	-181.408.500
Petkm	-3.184.667	0	-2.753.860	0	-2.323.052	0	-3.615.475	0	-4.046.282	0
Bimas	-1.418.000	-112.466.000	1.764.500	-84.349.500	4.947.000	-56.233.000	-4.600.500	-140.582.500	-7.783.000	-168.699.000

(Tablo 13'ün Devamı)

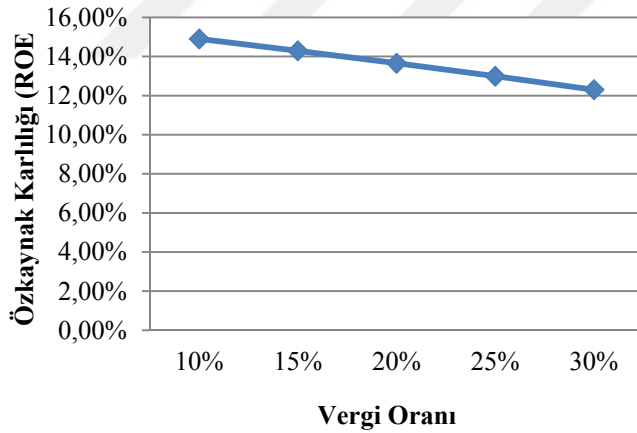
Netas	-1.218.390	-2.057.141	159.411	-1.542.856	1.537.212	-1.028.571	-2.596.191	-2.571.426	-3.973.992	-3.085.712
Anele	-979.616	-6.798.587	-1.114.627	-5.098.940	-1.249.637	-3.399.294	-844.606	-8.498.234	-709.595	-10.197.881
Afyon	-524.380	0	-908.543	0	-1.292.705	0	-140.218	0	243.945	0
Gsdho	-365.000	-7.404.000	-4.177.000	-5.553.000	-7.989.000	-3.702.000	3.447.000	-9.255.000	7.259.000	-11.106.000
Bagfs	-152.642	-142.317	-546.135	-106.738	-939.629	-71.159	240.851	-177.896	634.345	-213.476
Bızım	-138.245	-6.433.124	752.592	-4.824.843	1.643.430	-3.216.562	-1.029.082	-8.041.405	-1.919.920	-9.649.686
Toplam	-2.845.678.009	-1.657.764.915	-1.645.979.138	-1.243.323.686	-446.280.267	-828.882.458	-4.045.376.880	-2.072.206.144	-5.245.075.751	-2.486.647.373
Net Vergi	-4.503.442.924		-2.889.302.824		-1.275.162.725		-6.117.583.024		-7.731.723.124	

Vergi oranları itibarıyla net ertelenmiş vergi giderine sahip şirketlerin karlılık oranları aşağıdaki şekiller yardımıyla sunulmuştur.

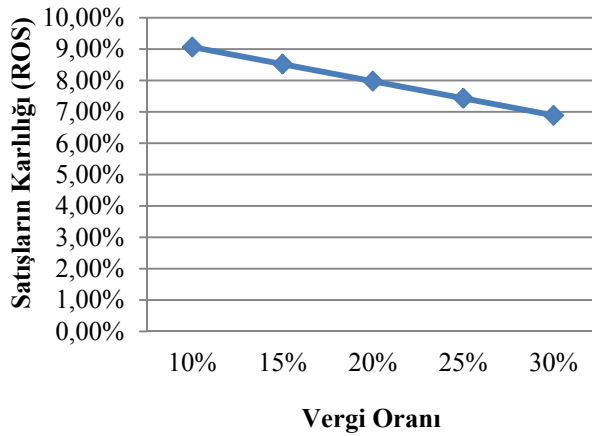
Şekil 4. Vergi oranları itibarıyla ROA-Net ertelenmiş vergi giderine sahip 31 şirket

Şirketlerin ortalama aktif karlılığı, % 20 vergi oranında % 5,78'iken % 10 vergi oranında 6,59'a yükselmiş, yüzde 30 vergi oranında ise % 4,97'ye düşmüştür. Vergi oranlarındaki azalma net ertelenmiş vergi giderine sahibi 31 şirketin ortalama aktif karlılığında artışa, vergi oranlarındaki artış ise azalışa neden olmuştur.

Şekil 5. Vergi oranları itibarıyla ROE-Net ertelenmiş vergi giderine sahip 31 şirket

Şirketlerin ortalama öz kaynak karlılığı, % 20 vergi oranında % 13,66'iken % 10 vergi oranında 14,90'a yükselmiş, yüzde 30 vergi oranında ise % 12,30'a düşmüştür. Vergi oranlarındaki azalma net ertelenmiş vergi gideri sahibi 31 şirketin ortalama öz kaynak karlılığı oranında artışa, vergi oranlarındaki artış ise ortalama aktif karlılığı oranında azalışa neden olmuştur.

Şekil 6. Vergi oranları itibarıyla ROS-Net ertelenmiş vergi giderine sahip 31 şirket

Şirketlerin satışların karlılığı, % 20 vergi oranında % 7,98'iken % 10 vergi oranında % 9,07'ye yükselmiş, yüzde 30 vergi oranında ise % 6,89'a düşmüştür. Vergi oranlarındaki azalma net ertelenmiş vergi giderine sahibi 31 şirketin ortalama satışların karlılığı oranında artışa, vergi oranlarındaki artış ise ortalama satışların karlılığı oranında azalışa neden olmuştur.

6.3. İnceleme Kapsamındaki Tüm Şirketlerin Değerlendirilmesi

Araştırma konumuz olan 75 şirketin vergi oranları değiştiğinde karlılık oranlarının ne yönde ve nasıl değişeceği önem arz etmektedir. Araştırma kapsamındaki 75 şirketin farklı vergi oranlarında oluşan karlılık rakamlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.¹³

Tablo 14.

İnceleme Kapsamındaki Tüm Şirketlerin Ertelenmiş Vergi Geliri / Gideri Tutarları ve Dağılımı

Vergi Oranı	Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Şirketler			Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketler		
	Cari Vergi Gideri	Kar veya zararda Yer Alan EVGİ	Toplam EVGİ	Cari Vergi Gideri	Kar veya zararda Yer Alan EVGE	Toplam EVGE
% 10	-828.882.458	-70.701.195	-446.280.267	-1.361.485.819	1.318.698.546	1.605.619.185
% 15	-1.243.323.686	-239.899.028	-1.645.979.138	-2.042.228.729	2.225.000.430	2.515.385.206
% 20	-1.657.764.915	-550.499.251	-2.845.678.009	-2.722.971.638	3.131.302.316	3.424.996.389
% 25	-2.072.206.144	-861.099.474	-4.045.376.880	-3.403.714.548	4.037.604.201	4.334.917.248
% 30	-2.486.647.373	-1.171.699.697	-5.245.075.751	-4.084.457.457	4.943.906.086	5.244.683.269

Tablo 14'de görüleceği üzere, vergi oranları artarken ertelenmiş vergi gelirleri ve ertelenmiş vergi giderleri artmış, vergi oranlarındaki azalma durumunda ise tersi durum

¹³ Tekrardan kaçınmak amacıyla vergi oranları itibarıyla her bir şirketin varlık ve yükümlülük rakamlarına ilişkin tabloya yer verilmemiştir.

söz konusu olmuştur. Net ertelenmiş vergi geliri sahibi şirketlerin % 20 vergi oranında kar veya zararda 3.131.302.316 TL olan ertelenmiş vergi geliri, % 15 vergi oranında ise 2.225.000.430 TL olmuştur. Normalde net karın vergi oranlarındaki düşmeden dolayı ertelenmiş vergi nedeniyle 906.301.884 TL azalması gerekirken 225.558.975 TL azalmıştır. Bunun nedeni ise cari vergi giderindeki (2.722.971.638 TL) - (2.042.228.729 TL) = (680.742.909 TL)'lik azalmanın yarattığı gelir etkisidir.

Vergi oranlarındaki değişimin şirketlerin net karı üzerindeki etkisi, ilgili şirketin ertelenmiş vergi gideri / gelirin net kar veya zarar tablosunda mı, yoksa diğer kapsamlı gelir tablosunda mı muhasebeleştirildiğine göre değişmektedir. Tablo 14'de görüldüğü üzere ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketlerin, ertelenmiş vergi gelirlerinin büyük bir kısmını kar veya zarar tablosunda muhasebeleştirdiklerini; ertelenmiş vergi giderine sahip şirketlerin ise yükümlülüklerinin büyük bir kısmını öz kaynaklarda muhasebeleştirdikleri görülmektedir. Bu durum sınıfa ait finansal oranların vergi oranlarındaki değişimden farklı düzeyde etkilenme sonucunu doğurmuştur.

Sınıflandırma yapılırken nette ertelenmiş vergi geliri / giderine sahip olmasına göre hareket edildiğinden net olarak (toplamda) ertelenmiş vergi giderine sahipken kar veya zarar kısmında ertelenmiş vergi gelirine sahip, veya tam tersi durumda olan şirketlerin karlılığı da yapıya göre değişmektedir.

Kar veya zarar kısmında ertelenmiş vergi giderine sahip iken öz kaynaklarda ertelenmiş vergi gelirine sahip olan; kar veya zarar kısmında ertelenmiş vergi gelirine sahip iken, öz kaynaklarda ertelenmiş vergi giderine sahip olan şirketlerin, öz kaynaktaki ertelenmiş vergi ile kar veya zarar kısmındaki ertelenmiş vergi toplamı pozitif ise net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketler; negatifse net ertelenmiş vergi giderine sahip şirketler kategorisinde yer almaktadırlar. Bu durum vergi oranları değişiminde ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketlerin ve ertelenmiş vergi giderine sahip şirketlerin toplam karlılık rakamlarının değişim seviyesini etkilemektedir. Şirketlerin hemen hemen hepsinde vergi gelirin ve vergi giderinin tutarının tamamı kar veya zarar kısmında yer almadığından ve toplamda ertelenmiş vergi gelirine sahip iken kar veya zarar kısmında gider olması veya tam tersi durumda, grupların net kar rakamının değişimini etkilemiştir.

Kar veya zarar kısmında ertelenmiş vergi gelirin daha büyük bir kısmının muhasebeleştirilmesi vergi oranlarındaki artış durumunda; karlılığın daha çok artmasına neden olmuş, vergi oranlarındaki azalış durumunda da karlılığın daha çok azalmasına neden olmuştur. Ancak cari vergi gideri, ertelenmiş vergi geliri ile ters

yönde hareket ederek, onun karlılık üzerindeki etkisini azaltıcı rol oynamıştır.

Net ertelenmiş vergi giderine sahip olan şirketlerde cari vergi gideri net kar rakamındaki değişimi ertelenmiş vergi gideri ile aynı yönlü etkileyen bir giderdir. Diğer bir deyişle cari vergi gideri bu gruptaki şirketler için hızlandıran etkisine sahiptir.

Tablo 15.

Vergi Oranları İtibarıyla Şirketlerin Net Karlılığındaki Değişim

Vergi Oranı	Net Ertelenmiş Vergi Gideri Sahibi Şirketler Net Kar	Net Ertelenmiş Vergi Geliri Sahibi Şirketler Net Kar	Toplam	Toplam Cari Vergi Ödemesi
% 10	12.069.861.930	15.413.462.808	27.483.324.738	-2.190.368.277
% 15	11.344.820.478	15.639.021.784	26.983.842.262	-3.285.552.415
% 20	10.619.779.026	15.864.580.759	26.484.359.785	-4.380.736.553
% 25	9.894.737.574	16.090.139.734	25.984.877.308	-5.475.920.691
% 30	9.169.696.122	16.315.698.710	25.485.394.832	-6.571.104.830

Tablo 15'de görüldüğü üzere, vergi oranları arttıkça net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketlerin toplam karı artmış, vergi oranları azaldıkça da azalış göstermiştir. Bunun nedeni % 20 vergi oranında net ertelenmiş vergi gelirinin cari vergi giderinden fazla olmasıdır. Net ertelenmiş vergi gideri sahibi şirketlerde ise karlılık vergi oranları ile ters yönlü hareket etmiştir. Ertelenmiş vergi geliri cari vergi gideri ile test yönde hareket etmesinden ve ertelenmiş vergi giderinin cari vergi gideri ile aynı yönlü hareket etmesinden grupların karlılık rakamlarındaki değişim farklı düzeyde gerçekleşmiştir.

Vergi oranı arttıkça tüm şirketlerin toplam karlılığı ise cüzi sayılabilecek derecede düşüş göstermiştir. Bunun nedeni her ne kadar ertelenmiş vergi gelirinde artış olsa da; ertelenmiş vergi giderindeki ve cari vergi giderindeki artışın bu geliri bertaraf ederek az da olsa karlılığı düşürmesidir.

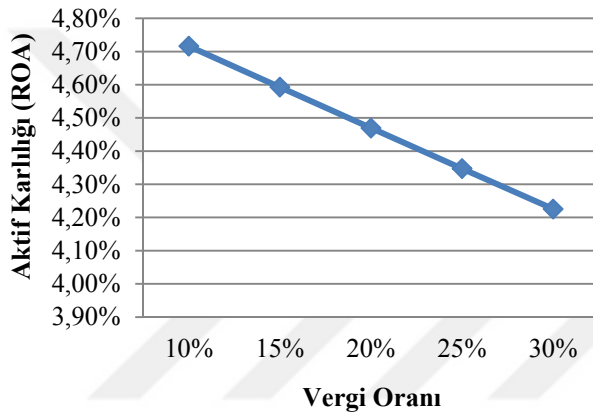
Tablo 16.

Vergi Oranları İtibarıyla Şirketlerin Öz Kaynaklarındaki Değişim

Vergi Oranı	TOPLAM ÖZ KAYNAK RAKAMLARI		
	Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Olan Şirketler	Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Olan Şirketler	TOPLAM
% 10	80.996.982.317	127.584.884.038	208.581.866.354
% 15	79.382.842.217	127.814.044.657	207.196.886.874
% 20	77.768.702.117	128.043.205.276	205.811.907.393
% 25	76.154.562.017	128.272.365.895	204.426.927.913
% 30	74.540.421.918	128.501.526.515	203.041.948.432

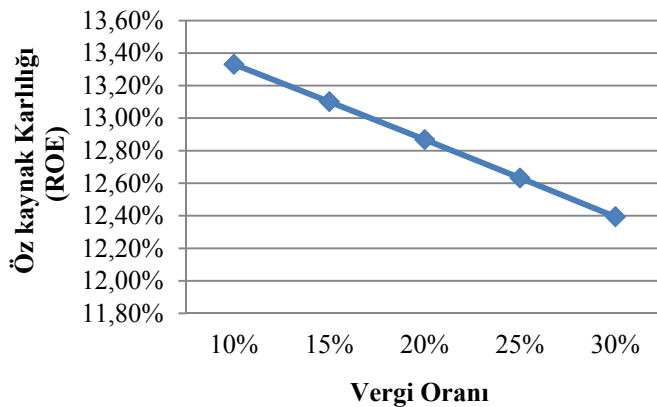
Şirketlerin toplam öz kaynak rakamları da vergi oranlarındaki değişimden,

ertelenmiş vergi yapısındaki farklılıktan dolayı farklı şekillerde etkilenmişlerdir. Net ertelenmiş vergi geliri olan şirketlerin öz kaynakları vergi oranı arttıkça artmış; vergi oranı azaldıkça azalma göstermiştir. Cari vergi gideri ise net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketlerde ertelenmiş vergi ile ters yönde hareket ettiğinden öz kaynaklarındaki değişimi azaltıcı rol üstlenmiştir. Net ertelenmiş vergi giderine sahip şirketlerde cari vergi gideri, ertelenmiş vergi gideri ile aynı yönlü hareket ettiğinden şirketlerin öz kaynak rakamları net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketlere göre daha yüksek seviye de değişim göstermiş ve vergi oranlarındaki değişmeden daha çok etkilenmiştir. Araştırma kapsamındaki tüm şirketlerin vergi oranları itibarıyla karlılık oranları aşağıda grafikler yardımıyla sunulmuştur.

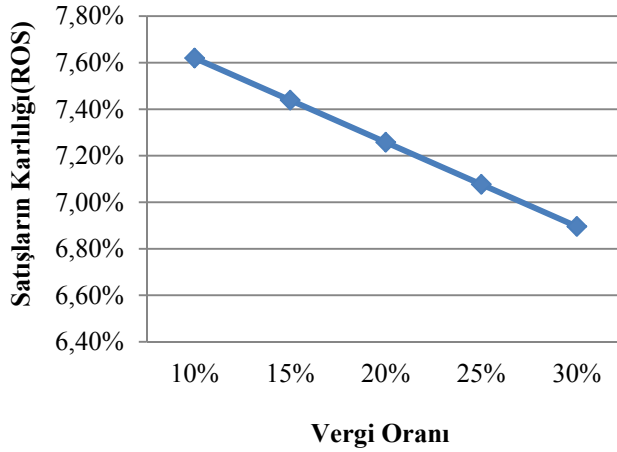
Şekil 7. Vergi oranları itibarıyla tüm şirketler ROA

Şirketlerin tamamı ele alındığında, % 20 vergi oranında % 4,47 olan aktif karlılığı, % 10 vergi oranında % 4,72'ye yükselmiş, % 30 vergi oranının da ise % 4,23 seviyesine gerilemiştir.

Şekil 8. Vergi oranları itibarıyla tüm şirketler ROE

Şirketlerin tamamı ele alındığında, % 20 vergi oranında % 12,87 olan Öz kaynak Karlılığı, % 10 vergi oranında % 13,33'e yükselmiş, % 30 vergi oranının da ise % 12,39 seviyesine gerilemiştir.

Şekil 9. Vergi oranları itibarıyla tüm şirketler ROS

Şirketlerin tamamı ele alındığında, % 20 vergi oranında % 7,26 olan Satışların Karlılığı oranı, % 10 vergi oranında % 7,62'ye yükselmiş, % 30 vergi oranının da ise % 6,90 seviyesine gerilemiştir.

6.4. Farklı Vergi Oranlarında Oluşan Karlılık Oranlarının Test Edilmesi

Vergi oranlarındaki değişme ile birlikte şirketlerin finansal oranlarında meydana gelen değişimlerin, yapılan gruplandırmalar çerçevesinde anlamlı olup olmadığına yönelik istatistikî testler gerçekleştirilmiştir. Yukarıdaki şekillerde sunulan sonuçlar, şirketlerin finansal tablolarındaki oranlar için gerekli olan kalemlerin yapılan sınıflandırmalar çerçevesinde toplanması ve toplam tutarlar üzerinden hesaplanan oranlar vasıtasıyla elde edilmiştir. Sınıflandırmalar bir nevi sektör olarak değerlendirilmiş ve sektör bilanço ve gelir tablolarından oranlar elde edilmiştir. Böylece şirketlerin ölçek farklılıklarının da dikkate alınması sağlanmıştır. Ancak istatistikî analizdeki yöntem ise sınıflandırmalara ait sektör gelir tablosu ve bilançosuna göre oluşan sınıf oranları değil, sınıfın içinde yer alan her bir şirketin karlılık oranlarını, farklı vergi oranları itibarıyla birbirleri ile karşılaştırılması şeklindedir.

Çalışmada ki amacımız BİST 100'de yer alan araştırma kapsamındaki şirketlerin olası vergi oranı değişimi durumunda finansal tablolarda meydana gelebilecek gerçek değişimi ortaya koymaktır. Sadece ertelenmiş verginin etkisinin ölçülebilmesi, sektörler

itibarıyla şirketlerin ertelenmiş vergi yapılarının ortaya konulabilmesi ve vergi oranlarındaki değişimin sektörler üzerindeki etkisinin ölçülebilmesi için örneklem sayısının çok daha büyük olmasını ve / veya farklı analizlerin yapılmasını gerektirmektedir (Poterba vd., 2007; Haskins vd., 2011).

Parametrik ve Nonparametrik Testlerin Uygulanması

% 10 ve % 30 vergi oranları uygulanmak suretiyle elde edilen karlılık oranları ile % 20 vergi oranında oluşan karlılık oranları arasındaki farkın istatistikî açıdan anlamlı olup olmadığına yönelik testler gerçekleştirilmiştir. Uygulanan testler parametrik ve nonparametrik olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Parametrik yöntemler; ilgili parametreye, belirli bir dağılıma ve varyans kavramına dayanarak işlemler yapan esnek olmayan istatistiksel yöntemlerdir. Parametrik bir testle analiz yapılabilmesi için veriler; rassal ve bağımsız olarak elde edilmesi, normal dağılması, en az interval ölçek kullanılması, ana kitle varyanslarının homojen olması gibi koşullar gereklidir (Karagöz, 2010, s. 19). Test edilecek veri sayısının ($n \geq 30$) olması da gerekmektedir. Test edilecek veri sayısı ($n < 30$) olduğunda nonparametrik testlerin uygulanması gerekmektedir.¹⁴

Parametrik olmayan yöntemler; parametreye, belirli bir dağılıma ve varyansa dayanmayan, genellikle veriler yerine, onların sıralama puanlarını kullanarak işlem yapan esnek istatistiksel yöntemlerdir. Nonparametrik testler için çoğu zaman, verilerin, rassal ve bağımsız olarak elde edilmesi ve nominal veya ordinal ölçek kullanılması yeterlidir (Karagöz, 2010, s. 19).

Veriler, çoğu zaman parametrik testlerin uygulanma koşullarını karşılayamadıklarından, içerisinde katı varsayımların bulunmadığı nonparametrik testler kullanılabilir. Nonparametrik testlerin dezavantajı ise aynı koşullar altındaki parametrik testlerden daha az güçlüdür (Çürük, 2001, s. 235; Karagöz, 2010, s. 19). Öte yandan normal dağılıma uygun verilere nonparametrik test uygulaması pek hatalı sayılmazken, ordinal ya da normal dışı dağılım gösteren verilere parametrik test uygulaması daha çok sakıncalıdır (Karagöz, 2010, s. 19).

Parametrik testlerin uygulanabildiği verilere aynı zamanda parametrik olmayan testler de uygulanabilir. Böylece parametrik test sonuçları kontrol edilmiş olur ve sadece parametrik teste göre oluşan hipotez sonuçlarının yanlış yere reddedilme ihtimalini azaltır (Çürük, 2001, s. 235). Yaptığımız iki sınıflandırma için ($n \geq 30$) dur. Bu durumda verilerimizin parametrik testlere uygun olması veya uygun hale getirilmesi

¹⁴ (<https://cms.inonu.edu.tr/uploads/old/5/1328/n-sayilari.pdf>, Erişim Tarihi: 20.08.2016)

sağlanabildiği durumları için daha güçlü sonuçlar verdiği kabul edilen parametrik testler ile nonparametrik testler birlikte uygulanmıştır.

Parametrik testlerin uygulanabilmesi için yukarıda da belirtildiği üzere verilerin normal dağılması ve varyanslarının eşit olması gerekmektedir. Ancak SPSS'de gerçekleştirilen normallik analizinde vergi oranları itibarıyla verilerin normal dağılmadığı gözlemlenmiştir. Bunun üzerine verilerin normal dağılıma yaklaşabilmesi için, verilerin logaritması alınmıştır. Ancak veriler içerisinde negatif değerler de yer aldığından ve hepsinin pozitif olmasının sağlanması için tüm verilere 2 değeri eklenerek logaritması alınmıştır. Bu kapsamda normal dağılıma yönelik oluşturulan alternatif hipotez ve test sonuçları aşağıdaki gibidir.

H_0 : Veriler normal dağılımlıdır.

Tablo 17.

Veri Gruplarının Shapiro-Wilk Normallik Testi Sonuçları

	Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.
Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketler % 20 ROA	,986	31	,946
Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketler % 10 ROA	,979	31	,790
Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketler %30 ROA	,982	31	,871
Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketler %20 ROE	,995	31	1,000
Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketler %10 ROE	,993	31	,998
Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketler %30 ROE	,987	31	,961
Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketler %20 ROS	,893	31	,005
Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketler %10 ROS	,910	31	,013
Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketler %30 ROS	,884	31	,003
Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Şirketler %20 ROA	,945	31	,116
Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Şirketler %10 ROA	,943	31	,100
Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Şirketler %30 ROA	,944	31	,109
Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Şirketler %20 ROE	,865	31	,001
Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Şirketler %10 ROE	,876	31	,002
Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Şirketler %30 ROE	,823	31	,000
Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Şirketler %20 ROS	,494	31	,000
Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Şirketler %10 ROS	,503	31	,000
Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Şirketler %30 ROS	,495	31	,000

Tablo 17'de yer alan Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları göz önüne alındığında, % 95 güven aralığında, $\geq 0,05$ olan değerler için H_0 hipotezi reddedilmeyerek verilerin normal dağıldığı, $< 0,05$ olan değer için H_0 hipotezi reddedilerek verilerin normal dağılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

6.4.1. Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketlerin Test Edilmesi

Net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketlerin, farklı vergi oranlarında oluşan karlılık oranları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek amacıyla oluşturulan alternatif hipotezler aşağıdaki gibidir. Net Ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketlerde,

H_{01} : % 20 vergi oranına göre, % 10 vergi oranında ROA, ROE ve ROS oranları arasında anlamlı derecede fark yoktur.

H_{02} : % 20 vergi oranına göre, % 30 vergi oranında ROA, ROE ve ROS oranları anlamlı derecede fark yoktur.

Net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketlerin % 20 vergi oranındaki finansal oranları ile % 10 ve % 30 vergi oranlarındaki finansal oranları karşılaştırılacağından Bağılı Örneklem T-Testi ve nonparametrik karşılığı olan Wilcoxon testi uygulanmış ve Tablo 18'de sunulmuştur.

Tablo 18.

Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketlerin Bağılı Örneklem T-Testi ve Wilcoxon Testi Sonuçları

Vergi oranları itibarıyla gruplar	Mean	Std. Deviation	95% Confidence Interval of the Difference		Paired Sample T Test			Wilcoxon Test
			Lower	Upper	t	df	Sig. (2- tailed)	Sig.
Çift 1 % 20 ROA % 10 ROA	-,000828	,003256	-,001818	,000162	-1,687	43	,099	0,038
Çift 2 % 20 ROA % 30 ROA	,000877	,003209	-,000099	,001852	1,812	43	,077	0,033
Çift 3 % 20 ROE % 10 ROE	-,000106	,007294	-,002323	,002112	-,096	43	,924	0,176
Çift 4 % 20 ROE % 30 ROE	,000659	,006992	-,001467	,002784	,625	43	,535	0,145
Çift 5 % 20 ROS % 10 ROS	-,000841	,007440	-,003103	,001421	-,750	43	,457	0,59
Çift 6 % 20 ROS % 30 ROS	,000968	,007461	-,001300	,003236	,861	43	,394	0,56

Eşleştirilmiş Örneklem T-Testi sonuçlarına göre, % 95 güven aralığında, Sig(2-tailed) değerleri $> 0,05$ olduğundan hipotezler reddedilmez. Bu durumda % 95 güven aralığında net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketlerin % 20 vergi oranına göre, % 10 ve % 30 vergi oranlarında oluşan finansal oranları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Wilcoxon testi sonuçlarına göre ise, % 95 güven aralığında, Sig. değeri $< 0,05$

olan değerler için hipotezler reddedilir. Bu durumda % 95 güven aralığında net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketlerin % 20 vergi oranında oluşan ROA oranı ile, % 10 ve % 30 vergi oranlarında oluşan ROA oranları arasında anlamlı bir fark vardır.

Vergi oranlarındaki değişimin şirketlerin karlılık oranlarına etkisinin az olmasının en önemli nedeni cari vergi giderinin ertelenmiş vergi geliri ile ters yönlü hareket ederek vergi oranları arttığında artması ve vergi oranları azaldığında azalmasıdır.

Net vergi gelirine sahip olan, yani kar veya zarar kısmında yer alan ertelenmiş vergi geliri cari ödenecek vergi giderinden fazla olan 18 şirketin farklı vergi oranları itibarıyla karlılık oranları arasında fark olup olmadığı da ölçülebilir. Böylece cari vergi giderinin, ertelenmiş vergi geliri üzerindeki etkisi daha az olacaktır. Bunun için ise parametrik olmayan bir test olan ve bağlı örnekler arasındaki farklılığı ölçen Wilcoxon testi uygulanmış ve test sonuçları Tablo 19'da sunulmuştur. Net vergi gelirine sahip şirketlerin % 20 vergi oranındaki karlılık oranları ile farklı vergi oranlarında oluşan karlılık oranları arasında fark olup olmadığına yönelik oluşturulan alternatif hipotezler,

H_{01} : % 20 vergi oranına göre % 10 vergi oranında karlılık oranları arasında anlamlı derecede fark yoktur.

H_{02} : % 20 vergi oranına göre % 30 vergi oranında karlılık oranları arasında anlamlı derecede fark yoktur.

Tablo 19.

Net Vergi Gelirine Sahip Şirketlerin Wilcoxon Testi Sonuçları

Ana Hipotez	Sig.	Karar
Net Vergi Gelirine Sahip Şirketler % 20 ROA ile % 10 ROA	0,024	Ana Hipotezi Reddet.
Net Vergi Gelirine Sahip Şirketler % 20 ROA ile % 30 ROA	0,022	Ana Hipotezi Reddet.
Net Vergi Gelirine Sahip Şirketler % 20 ROE ile % 10 ROE	0,024	Ana Hipotezi Reddet.
Net Vergi Gelirine Sahip Şirketler % 20 ROE ile % 30 ROE	0,028	Ana Hipotezi Reddet.
Net Vergi Gelirine Sahip Şirketler % 20 ROS ile % 10 ROS	0,043	Ana Hipotezi Reddet.
Net Vergi Gelirine Sahip Şirketler % 20 ROS ile % 30 ROS	0,043	Ana Hipotezi Reddet.

Tablo 19'da yer alan test sonuçlarına göre, % 95 güven aralığında, Sig. değerleri $< 0,05$ olduğundan hipotezler reddedilir. Bu durumda net vergi gelirine sahip şirketlerin vergi oranları düştükçe karlılıklarının azaldığı, vergi oranları arttıkça karlılıklarının anlamlı bir şekilde arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

6.4.2 Net Ertelenmiş Vergi Gelirine Sahip Şirketler ile Net Ertelenmiş Vergi Giderine Sahip Şirketler Arasındaki Farkın Test Edilmesi

Net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketler ile net ertelenmiş vergi giderine sahip şirketlerin karşılaştırılmasında ise farklı şirketler söz konusu olduğundan alternatif formatta üç adet hipotez oluşturulmuş ve hipotezleri test etmek için Bağımsız Örneklem T-Testi ile nonparametrik karşılığı olan Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketler ile net ertelenmiş vergi yükümlülüğüne sahip şirketlerin aynı vergi oranlarındaki ROA, ROE ve ROS oranları arasında,

H_{01} : % 20 Vergi oranında anlamlı derecede fark yoktur.

H_{02} : % 10 Vergi oranında anlamlı derecede fark yoktur.

H_{03} : % 30 Vergi oranında anlamlı derecede fark yoktur.

Tablo 20.

Veri Gruplarının Karşılaştırılması-Bağımsız Örneklem T-Testi ve Mann Whitney U Testi Sonuçları

Oran	Varsayım	Levene's Test for Equality of Variances		T-test for Equality of Means				Mann Whitney U Testi
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Sig.
% 10 ROA	Varyansların eşitliği	,007	,933	-,029	73	,977	-,000117	0,763
	Varyansların eşit olmadığı			-,029	61,707	,977	-,000117	
% 20 ROA	Varyansların eşitliği	,158	,692	-,032	73	,974	-,000125	0,755
	Varyansların eşit olmadığı			-,032	59,688	,975	-,000125	
% 30 ROA	Varyansların eşitliği	,331	,567	-,026	73	,980	-,000100	0,628
	Varyansların eşit olmadığı			-,025	58,510	,980	-,000100	
% 10 ROE	Varyansların eşitliği	1,172	,283	-,095	73	,924	-,000816	0,821
	Varyansların eşit olmadığı			-,090	50,074	,929	-,000816	
% 20 ROE	Varyansların eşitliği	2,011	,160	-,349	73	,728	-,003156	0,923
	Varyansların eşit olmadığı			-,323	45,951	,748	-,003156	
% 30 ROE	Varyansların eşitliği	2,986	,088	-,571	73	,570	-,005814	0,897
	Varyansların eşit olmadığı			-,519	42,608	,606	-,005814	
% 10 ROS	Varyansların eşitliği	4,503	,037	1,023	73	,310	,019470	0,880
	Varyansların eşit olmadığı			,879	33,251	,386	,019470	
% 20 ROS	Varyansların eşitliği	4,595	,035	,972	73	,335	,018427	0,838
	Varyansların eşit olmadığı			,833	33,100	,411	,018427	
% 30 ROS	Varyansların eşitliği	4,469	,038	,916	73	,363	,017436	0,583
	Varyansların eşit olmadığı			,787	33,261	,437	,017436	

Whitney U testi ve bağımsız Örneklem T-Testi sonuçlarına göre, % 95 güven aralığında, sırasıyla Sig. ve Sig. (2-tailed) değerleri $> 0,05$ olduğundan hipotezler reddedilmez. Bu durumda farklı vergi oranları itibarıyla net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketler ile net ertelenmiş vergi giderine sahip şirketlerin karlılık oranları arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

BÖLÜM VII

SONUÇ

7.1 Sonuç

Vergi Kanunları ile amaçlanan vergi alacağını güvence altına almak ve çeşitli sosyal amaçları gerçekleştirmektir. Bu çerçevede çeşitli vergisel önlemler (kanunen kabul edilmeyen giderler, teşvikler... vb.) geliştirilmiştir. Türk Vergi Kanunları'nda da yer alan bu tip önlem ve teşvikler, Muhasebe Standartları ile Vergi Kanunları arasında gelir ve gider tanımları, tahakkuk zamanları ve değerlendirme farklılıkları oluşturmuştur. Bu durum dönem faaliyetlerinden kaynaklanan toplam vergi giderinin, kendisine yol açan faaliyetlerin gerçekleştiği dönemden farklı dönemde finansal tablolara yansımaları sonucunu doğurmuştur. Faaliyetlere bağlı olarak oluşan, ancak faaliyetlerin tahakkuk ettiği dönemden farklı dönemlerde vergi otoritesince dikkate alınan ertelenmiş verginin nasıl muhasebeleştirileceği ve tahakkuk ettiği dönemin finansal tablolarında ne şekilde yer alacağı tartışmalara da yol açmıştır. Literatürde bununla ilgili birçok yöntem geliştirilmiş ve belirli dönemlerde uygulanmıştır.

Verginin Uluslararası Muhasebe Standartları kapsamında işletme faaliyetleri sonucu oluşan bir gider olarak nitelendirilmesi, işletmenin diğer gider ve gelirleri gibi işlem görmesine neden olmakta, bunun sonucunda ise vergi giderinin de tahakkuk esası ve dönemsellik ilkesine uygun şekilde muhasebeleştirilmesini gerektirmektedir. Verginin bu şekilde ticari faaliyetlerin sonucu olan bir gider gibi nitelendirilmesi, vergi giderini dönem karını etkileyen tek bir tutar olarak değil, işletmenin varlık ve kaynak yapısını etkileyen bir unsur haline dönüştürmüştür.

Vergi oranlarında meydana gelecek değişim ise sadece vergi otoritesine ödenecek olan cari vergi tutarını etkilememekte, aynı zamanda TMS 12 kapsamında muhasebeleştirilen ertelenmiş vergi tutarlarını da etkilemektedir.

BİST 100 endeksi üzerinde gerçekleştirilen analizimizde vergi oranlarındaki değişimin neden olacağı TMS 12 Gelir Vergileri standardına göre hesaplanarak muhasebeleştirilen ertelenmiş vergideki farklılaşmanın işletme karlılığına etkisi araştırılmıştır. Çalışma kapsamındaki 75 şirket, % 20 vergi oranında sahip oldukları net ertelenmiş vergi gelirine / giderine göre gruplara ayrılmış ve ertelenmiş verginin farklı etkileri tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamındaki 75 şirketin 44'ü toplamı 3.424.996.389 TL olan net

ertelenmiş vergi gelirine, 31'i ise toplamı -2.845.678.009 TL olan net ertelenmiş vergi giderine sahiptir. Net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketler toplam 3.424.996.389 TL olan ertelenmiş vergi gelirinin 3.131.302.316 TL' sini (%91,42'si) kar veya zararda muhasebeleştirirken, net ertelenmiş vergi giderine sahip şirketler ise -2.845.678.009 TL ertelenmiş vergi giderinin yalnızca -550.499.251 TL'sini (% 19, 35'i) kar veya zararda muhasebeleştirmiştir.

Vergi oranlarındaki değişiklik ertelenmiş vergi varlığı ve yükümlülükleri ile birlikte yukarıda yer verilen ertelenmiş vergi gelirini / giderini de etkileyeceğinden şirketler vergi oranlarındaki değişimden farklı derinlikte ve şekillerde etkilenme sonucu ile karşı karşıyadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir.

Net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketlerin (44 şirket) % 20 vergi oranında ROA, ROE ve ROS oranları sırasıyla % 3.88, % 12.39, % 6.84'iken bu oranlar, % 30 vergi oranında % 3.89, % 12.45, % 6.90'a yükselmiş, % 10 vergi oranında ise % 3.87, % 12.33, % 6. 79'a düşmüştür.

Net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketlerin % 20 vergi oranında cari vergi gideri -2.722.971.638 TL'iken kar veya zararda muhasebeleştirilen ertelenmiş vergi geliri tutarı 3.131.302.316 TL, toplam öz kaynaklara yansıyan ertelenmiş vergi geliri tutarı ise 3.424.996.389 TL'dir. Vergi oranlarındaki artış cari vergi giderini artırsa da, % 20 vergi oranında kar veya zarardaki ertelenmiş vergi geliri cari vergi giderinden yüksek olduğundan, vergi oranlarındaki artış bu gruptaki işletmelerin karlılığını artırmış, vergi oranlarındaki azalma ise karlılığı azaltmıştır. Ancak, her ne kadar ertelenmiş vergi gelirlerinin büyük bir kısmı (% 91,42) kar veya zararda muhasebeleştirilmiş olsa da, cari vergi giderinin ertelenmiş vergi geliri ile ters yönlü hareket etmesi ve kar veya zarardaki ertelenmiş vergi tutarı ile cari vergi tutarının birbirleriyle yakın olması karlılık oranlarının değişim seviyesinin nispeten düşük gerçekleşmesine neden olmuştur.

Net ertelenmiş vergi giderine sahip şirketlerin (31 Şirket) % 20 vergi oranında ROA, ROE ve ROS oranları sırasıyla % 5.78, % 13.66, % 7.98 iken bu oranlar, % 30 vergi oranında % 4.97, % 12.30, % 6.89'a düşmüş, % 10 vergi oranında ise % 6.59, % 14.90, % 9.07'ye yükselmiştir.

Net ertelenmiş vergi giderine sahip şirketlerin % 20 vergi oranında cari vergi gideri -1.657.764.915 TL'iken kar veya zararda muhasebeleştirilen ertelenmiş vergi gideri tutarı -550.499.251 TL, toplam öz kaynaklara yansıyan ertelenmiş vergi gideri tutarı ise -2.845.678.009 TL'dir. Bu gruptaki işletmeler için, ertelenmiş vergi gideri tutarları cari vergi gideri ile aynı yönlü hareket ettiğinden hızlandıran görevi görmüş ve

grubun karlılık oranlarının vergi oranları arttığında daha çok azalmasına, vergi oranları düştüğünde ise daha çok artmasına neden olmuştur. Ancak toplam ertelenmiş vergi giderinin, sadece % 19,35'inin kar veya zararda muhasebeleştirilmesi ve bu tutarında cari vergi gideri tutarından oldukça düşük olması ertelenmiş vergi giderinin karlılığa etkisini azaltan bir unsur olarak dikkat çekmektedir.

Araştırma kapsamındaki tüm şirketlerin (75 Şirket) % 20 vergi oranında ROA, ROE ve ROS oranları sırasıyla % 4.47, % 12.87, % 7.26'iken bu oranlar, % 30 vergi oranında % 4.23, % 12.39, % 6.90'a düşmüş, % 10 vergi oranında ise % 4.72, % 13.33, % 7.62'ye yükselmiştir.

Araştırma kapsamındaki tüm şirketlerin karlılık oranları vergi oranları artarken düşüş göstermiş, vergi oranları azalırken ise artış göstermiştir. Bunun başlıca nedeni ise, tüm şirketlerin % 20 vergi oranındaki tüm vergi geliri / gideri tutarları (cari vergi tutarı ile ertelenmiş vergi tutarı) toplamının negatif olması, diğer bir deyişle % 20 vergi oranında tüm şirketlerin toplamda vergi giderine sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Tüm şirketlerin karlılık oranları, farklı vergi oranları itibarıyla net ertelenmiş vergi giderine sahip şirketlerle aynı yönlü hareket etmekle birlikte, içerisinde ertelenmiş vergi geliri tutarları da yer aldığından oranların değişim seviyesi daha düşük düzeyde gerçekleşmiştir.

Farklı vergi oranlarında oluşan karlılık oranlarının değişim seviyesini etkileyen en önemli etkenlerden biri de işletmelerin sınıflandırma yapılırken sadece kar veya zarardaki ertelenmiş vergi geliri / giderine göre değil toplamda öz kaynaklara yansıyan ertelenmiş vergi gelirine / giderine sahip olmalarına göre sınıflandırılmalarıdır. Kar veya zararda ertelenmiş vergi giderine sahipken, toplamda ertelenmiş vergi gelirine sahip olan işletmeler net ertelenmiş vergi gelirine sahip işletmeler kategorisinde yer almakta, kar veya zararda ertelenmiş vergi gelirine sahip iken toplamda ertelenmiş vergi giderine sahip şirketler net ertelenmiş vergi giderine sahip şirketler kategorisinde yer almaktadır. Bu durum farklı vergi oranlarında oluşan grup karlılık oranlarının daha düşük düzeyde değişmesi sonucuna yol açmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, literatürde yer alan araştırmalar, Haskins vd. (2011) ve Poterba vd. (2007) sonuçları ile aynı yönlüdür. Ancak farklı ülkelerdeki işletmelerin finansal tablolarına göre elde edilen sonuçların, araştırmada uygulanan yöntem ve yapılan sınıflandırmalara, uygulanan muhasebe standartlarına, yürürlükteki vergi kanunlarına ve işletme faaliyetlerine bağlı olarak farklılaşabileceği oldukça muhtemeldir.

Araştırma kapsamındaki her bir şirketin karlılık oranlarının % 95 güven düzeyinde birbirlerinden farklı olup olmadığına yönelik istatistikî testler gerçekleştirilmiştir. Aynı vergi oranında net ertelenmiş vergi gelirine sahip her bir şirket ile net ertelenmiş vergi giderine sahip her bir şirketin karlılık oranları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına yönelik gerçekleştirilen istatistikî analizde, karlılık oranları arasındaki farkın anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır. Net ertelenmiş vergi gelirine sahip şirketlerin % 20 vergi oranında oluşan ROA ile % 10 ve % 30 vergi oranında oluşan ROA oranı arasındaki farkın ise uygulanan nonparametrik test sonuçlarına göre anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca net vergi gelirine sahip şirketlerin (% 20 vergi oranında kar veya zarardaki ertelenmiş vergi geliri, cari vergi giderinden fazla olan 18 şirket) farklı vergi oranında oluşan karlılık oranları ile % 20 vergi oranında oluşan karlılık oranları arasındaki farkın, uygulanan nonparametrik test sonuçlarına göre anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Yukarıda özetlenen araştırma sonuçları, işletmelerin finansal tablolarında yer alan ertelenmiş vergi tutarlarına ve ertelenmiş vergi yapısına bağlı olarak vergi oranlarındaki değişimden farklı düzeyde ve farklı yönde etkilendiklerini göstermektedir. Bu nedenle vergi oranlarındaki değişimin zamanlamasına ve yaratacağı farklı etkilerin dikkate alınması önemlidir.

7.2 Araştırmanın Kısıtları

Araştırma esnasında karşılaşılan en önemli kısıt, şirketlerin dönem cari vergi gideri ile ertelenmiş vergiye ilişkin açıklamalarının yeterli seviye de olmayışıdır. Özellikle öz kaynaklarda muhasebeleştirilen ertelenmiş vergi geliri veya giderinin finansal tablolar da ayrı olarak sunulmaması, direkt öz kaynaklarda yer alan ertelenmiş vergi geliri/giderinin tespitini oldukça zorlaştırmaktadır. Vergi oranlarındaki değişim durumunda olduğu gibi, ertelenmiş vergi gideri veya gelirinin yeniden hesaplanması gereken durumlar için standart, makul bir dağıtım oranının bulunarak, ertelenmiş verginin yeniden hesaplanması gerektiğini ifade etmektedir. Araştırmada şirketlerin % 20 vergi oranında oluşan ertelenmiş vergi gider ve gelirlerinin birbirlerine oranı, yeni vergi oranlarında oluşan ertelenmiş vergi tutarlarının dağıtılmasında kullanılmıştır.

Araştırmada ki bir diğer kısıt ise konsolide finansal tablo hazırlayan ve yurtdışı faaliyetleri dolayısıyla yurtdışında vergi ödeyen, dolayısıyla bu faaliyetlerine ilişkin ertelenmiş vergi hesaplayan işletmelerin durumudur. Bu faaliyetlerden kaynaklı

ertelenmiş vergi tutarları yurtiçi vergi oranının değişmesinden etkilenmeyebilirler. Söz konusu ertelenmiş vergi tutarlarının sağlıklı tespiti mümkün görünmediğinden finansal tablolardaki tüm ertelenmiş vergi varlık ve yükümlülüklerinin yeni vergi oranlarından etkileneceği varsayılmıştır. Poterba vd. (2007-Revised) çalışmasında da bu varsayımla hareket edilmiştir.

Ayrıca verilerin finansal tablolardan elde edilmesi ve sonrasında bilgi işlem ortamına aktarılması esnasında ortaya çıkması muhtemel mekanik hatalar da bu çalışmanın oluşması muhtemel sınırları arasındadır.

7.3 Araştırmanın Literatüre Olan Katkısı

Literatürde ertelenmiş verginin işletmenin finansal tablo dengelerine ve karlılığına yönelik çalışmalar mevcuttur. Ancak vergi oranlarındaki değişimden farklı ertelenmiş vergi yapıları nedeniyle, Türkiye'deki işletmelerin kar rakamlarının ve karlılık oranlarının söz konusu değişimden nasıl etkilenebileceğine yönelik detaylı ve uygulamalı bir analize rastlanılmamıştır. Çalışmanın bu yönüyle ertelenmiş verginin finansal tablolara olan etkisinin öneminin daha iyi anlaşılabilmesine ve olası vergi oranları değişimi durumunda şirketlerin finansal tablolarında nasıl bir değişiklik yaratabileceği konusunda finansal tablo kullanıcılarının fikir edinebilmelerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

7.4 Geleceğe Yönelik Araştırma Önerileri

Gelecekteki çalışmalar da, veri toplama araçlarının da gelişmesiyle birlikte daha çok işletmeye ait verilerin toplanması ve böylece vergi oranlarındaki değişikliğin sektörler üzerine farklı etkilerinin araştırılabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca döneme ilişkin cari vergi tutarı etkilenmeksizin, sadece ertelenmiş vergi tutarlarının etkileneceği bir vergi oranı değişikliği varsayımında, sadece ertelenmiş verginin finansal tablolara olan etkisi analiz edilebilir.

KAYNAKÇA

- Acheampong, D., Valencia, A. ve Volkan, A. (2013). Industry specific impact of simplifying deferred taxes. *Journal of Finance and Accountancy*, 13, 1-10. <http://www.aabri.com/manuscripts/131485.pdf>. Erişim Tarihi: 10.11.2016
- Akdağ, M. İstatistiksel Analizlerde “n” Sayıları, <https://www.inonu.edu.tr/uploads/old/5/1328/n-sayilari.pdf>, Erişim Tarihi: 14.02.2016.
- Akdağ, Z. (2013). Tms 12 gelir vergileri standardı, finansal tablolara etkileri, muhasebe işlemleri ve bir uygulama örneği. Yüksek lisans tezi, Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Akdoğan, N. (2006). Ums 12-gelir vergileri standart hükümlerine göre dönem karından indirilecek vergi giderinin hesaplanması ve ertelenmiş vergilerin muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 17,1-18.
- Aslan, B. (2009). Türkiye muhasebe standardı-12 ve Türk vergi sistemine göre gelir vergileri ve ertelenmiş vergiler. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Ataman, B. ve Özden, A. (2009). Tek düzen hesap planına göre hazırlanan finansal tabloların UFRS'ye uyarlanması ve rasyo yöntemi ile analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (44). <http://www.journal.mufad.org/attachments/article/195/5.pdf>. Erişim Tarihi: 15.09.2016
- Avrupa Komisyonu. (2014). *Uluslararası Muhasebe Standartlarına yönelik uzman grubu anket çalışması*. http://ec.europa.eu/finance/consultations/2014/ifrs/docs/summary-of-responses_en.pdf, Erişim Tarihi: 13.06.2016).
- Aydın, N., Başar, M. ve Coşkun, M. (2010). Finansal yönetim. Ankara: Detay.
- Ayanoğlu, Y. (2001). Dönem net karının belirlenmesi ve ertelenen vergi etkilerinin finansal tablolara yansıtılması. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Bayrak, S. (2011). Tek düzen hesap planı ve UFRS'ye göre hazırlanan finansal tabloların mali analizindeki farklılıklar, Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Bayraklı, H. (2000). Gelir Vergisi Kanununda gelir kavramı ve sapmalar. *Mevzuat Dergisi*, 36. www.basarmevzuat.com/dergi/2000-12/a/gelirvergisikavrami.htm. Erişim Tarihi: 25.09.2016.
- Bedri, B. (2007). Ertelenmiş vergiler ve ertelenmiş vergilerin finansal tablolara yansıtılması. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- Bıyık, R. ve Kıratlı A. (2011). *Gelir ve Kurumlar Vergisi matrahlarının tespitinde giderler ve indirimler*. İstanbul: Price Water House Coopers Danışmanlık Hizmetleri Ltd. Şti.
- Bozdağ, P. (2012). Ufrs'de ertelenmiş vergi uygulamaları ve ertelenmiş vergilerin finansal tablolara yansıtılması. Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Çelik, O. (2014). *Örnek uygulamalarla ertelenmiş vergi ve Türkiye Muhasebe Standartlarına geçiş*. Ankara: Türmob Yayınları (465)
- Dinç, E. (2007). Muhasebe ve vergi kuralları arasındaki ilişki ve gelir vergileri (tms 12) standardının muhasebe uygulamalarına etkisi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28, 21-48.
- Ergin, N.E. ve Ayanoğlu Y. (2015). Ertelenmiş vergilerin finansal tablo kullanıcıları açısından önemi. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 2015, 77-104.
- Çürük, T. (2001). *An analysis of factors influencing accounting disclosure in Turkey*. İstanbul: İstanbul Borsası.
- Gücenme, Ü. ve Poroy, A. A. (2007). Vergilerin muhasebeleştirilmesi, ertelenen vergi varlık ve yükümlülükleri. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 21, 1-16.
- Haskins, M. E. ve Simko, P. J. (2011). What a corporate tax cut mean: An analysis of deferred taxes. *Cfo magazine*, http://www.cfo.com/media/pdf/1111_Tax_Analysis.pdf, Erişim Tarihi:18.06.2016.
- IFRS Kurulu. IFRS use around the world. <http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Pages/Jurisdiction-profiles.aspx>, Erişim Tarihi: 02.02.2017.
- Investopedia Academy. <http://www.investopedia.com/ask/answers/070914/what-are-main-differences-between-return-equity-roe-and-return-assets-roa.asp>. Erişim Tarihi: 02.03.2017.
- Karagöz, Y. (2010). Nonparametrik tekniklerin güç ve etkinlikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 33, 18-40.
- Karapınar, A.İ ve Zaif, A.F. (2013). *Uluslararası finansal raporlama standartları ile uyumlu finansal analiz*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Borsa İstanbul A.Ş. Kamuyu Aydınlatma Platformu. <https://www.kap.org.tr/tr/Endeksler>. Erişim Tarihi: 16.05.2016.
- Louis, H. ve Urcan, O. The effect of IFRS on cross-border acquisitions. www.fox.temple.edu/cms/wp-content/uploads/2012/08/IFRS_4_2012.pdf. Erişim Tarihi 10.10.2016.

- Özdemir, E. (2015). Tms 12 gelir vergileri standardı kapsamındaki ertelenmiş verginin Borsa İstanbul'da işlem gören ve BİST 30 endeksine dahil şirketlerin dönem karına etkisi. Yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Öziç Can, H. (2015). Finansal raporlamada ertelenmiş vergi ve Borsa İstanbul'da işlem gören şirketler üzerinde bir uygulama. Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Özkan, A. (2009). TMS-12 Gelir vergileri standardına göre ertelenmiş vergiler ve muhasebe uygulamaları, , *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32, 97-112.
- Örten, R., Kaval, H. ve Karapınar, A. (2014). *Türkiye muhasebe-finance raporlama standartları uygulama ve yorumları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Poterba, J., Seidman, J. ve Nirupama, R. (2007 Revised). The significance and composition of deferred tax assets and liabilities. <https://pdfs.semanticscholar.org/e464/53ded60f2fee6afc3ebda9da1f1fb5f8ceef.pdf>. Erişim Tarihi: 06.07.2016.
- Poterba, J., Seidman, J ve Nirupama, R. (2010). Deferred tax positions and incentives for corporate behavior around corporate tax changes. *Nber working paper 12923*. <http://www.nber.org/papers/w12923.pdf>. Erişim Tarihi: 06.07.2016.
- Raedy, J., Seidman, J., ve Shackelford, D. (2010). Book-tax differences: which ones matter to equity investors. *University of North Carolina working paper*. http://www.sbs.ox.ac.uk/sites/default/files/Business_Taxation/Events/conferences/symposia/2010/shackelford-paper.pdf. Erişim Tarihi: 22.05.2016.
- Sandıkçioğlu, A. (2009). Finansal raporlamada ertelenmiş vergi uygulamaları ve İmkb'de işlem gören şirketler üzerinde inceleme. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Sermaye Piyasası Kurulu. Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği. <http://www.spk.gov.tr/apps/Mevzuat/MevzuatGoster.aspx?nid=122141>, Erişim Tarihi: 04.06.2016.
- Sevinç, F. (2003). *12 numaralı uluslararası muhasebe standardı ve diğer ülkelerdeki uygulamaları çerçevesinde ertelenmiş vergi ve finansal tablolara yansımaları*. Uzmanlık Tezi. http://www3.tcmb.gov.tr/kutuphane/TURKCE/tezler/fulya_sevinc.pdf. Erişim Tarihi: 22.09.2016
- Süer, A.Z (2010). Ertelenmiş vergilerin finansal raporlamadaki yeri ve önemi; bir araştırma. Doktora tezi, İstanbul. Üniversitesi, İstanbul.

- Süer, A.Z. ve Şenyiğit, Y.B (2006). Amortisman uygulamasının ertelenmiş vergiler üzerindeki etkisi ve finansal tablolarda raporlaması. *Mali Çözüm Dergisi*, 74. 199-213
- Söğüş, H. S. (2010). Ertelenmiş vergi ve muhasebeleştirilmesi, *Mali Çözüm Dergisi*, 101, 13-30.
- T.C Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi. Türk Ticaret Kanunu. <http://www.basbakanlik.gov.tr/Kanunlar.aspx>. Erişim Tarihi: 04.03.2017.
- T.C Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı. Türk Vergi Kanunları, <http://www.gib.gov.tr/gibmevzuat>. Erişim Tarihi: 21.08.2016.
- T.C Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı. Muhasebe Uygulama Genel Tebliği, <http://www.gib.gov.tr/muhasebe-sistemi-uygulama-genel-tebligleri-0>. Erişim Tarihi: 13.07.2016.
- T.C Maliye Bakanlığı Kamu Gözetimi Kurumu. *Yerel Finansal Raporlama Çerçevesi Bilgi Notu*. <http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/YFR%C3%87%20Bilgi%20Notu.pdf>. Erişim Tarihi:15.03.2017
- T.C Maliye Bakanlığı Kamu Gözetimi Kurumu. Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları. <http://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/6316/TMS/TFRS-2016-Seti>. Erişim Tarihi: 01.02.2017.
- Taşdemir, H. (2015). Tms 12 Gelir Vergileri standardı çerçevesinde ertelenmiş vergi ve Türkiye uygulaması. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. *Sektör Raporları Sunuşu*, (<http://www3.tcmb.gov.tr/sektor/2014/Raporlar/sunus.pdf>). Erişim Tarihi: 01.02.2017.
- Uslu, O. (2007). İş Sözleşmesinin Feshi ve Kıdem Tazminatı. <http://www.alomaliye.com/2007/03/23/is-sozlesmesinin-feshi-ve-kidem-tazminati-i-ozan-uslu-smmm/>. Erişim Tarihi:02.09.2016.
- Vergi Müfettişleri Derneği. (2016). *Beyanname Düzenleme Rehberi*. Ankara: Vergi Müfettişleri Derneği Yayınları.
- Yenigün, T. ve Aydemir, O. (2015). TMS/TFRS uygulamalarının oran analizine muhtemel etkileri. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 17, 63-80. <http://www.mufad.org.tr/journal/attachments/article/786/4.pdf>. Erişim Tarihi: 15.09.2016
- Yıldırım, Y. (2007). Finansal raporlamada ertelenmiş vergi kavramı. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı : Mahmut Semih
Soyadı : ŞEKERCİOĞLU
Doğum Yeri ve Yılı : Kayseri / 1988
Medeni Durumu : Evli
e-posta : mssekericioglu@gmail.com

Öğrenim Durumu

Yüksek Lisans

2012-2017 : Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Tezli)
İşletme Ana Bilim Dalı, Adana

Lisans

2005-2010 : Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F İşletme Bölümü, Kayseri

İş Durumu

2011-2012 : T.C Ziraat Bankası A.Ş, Mali Tahlil Uzman Yardımcısı,
İstanbul
2012-2014 : T.C KOSGEB Başkanlığı, Kobi Uzman Yardımcısı, Adana
2014- Devam : T.C Maliye Bakanlığı, Vergi Müfettiş Yardımcısı, Adana
Yabancı Dil : İngilizce